

Kestävä näyttelijä: Urapolkuja ja unelmia

Raportti 2026

Kestävä näyttelijä: Urapolkuja ja unelmia
Raportti 2026

Toimittajat: Linnea Stara, Mikko Karvinen, Anu Almagro
Kannen kuva: Veikko Kähkönen

Julkaisijat: Teatterin tiedotuskeskus (TINFO) ja Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

ISBN 978-952-7652-04-6 (TINFO, pdf)

Helsinki, 2026

Tämä raportti on luettavissa avoimena julkaisuna Taideyliopiston sähköisessä julkaisuarkistossa.
<https://taju.uniarts.fi/>

Tiivistelmä

“Kestävä näyttelijä: Urapolkuja ja unelmia” -raportti piirtää kuvan näyttelijän ammatista, joka on samanaikaisesti vahvasti kutsumukseen perustuva, monialainen ja kasvavassa määrin epävarma. Vastaajien työurat rakentuvat yhä harvemmin yhden työnantajan tai yhden työnkuvan varaan. Näyttelijät yhdistävät näyttelijäntyötä opetukseen, ohjaukseen, käsikirjoittamiseen, omien tai muiden töiden tuottamiseen, soveltavaan työhön sekä kokonaan muiden alojen ansiotyöhön.

Työllistyminen näyttelijänä on edelleen yleistä, mutta työ on pirstaleista ja epävarmaa. Työttömyyttä oli kokenut yli neljännes vastaajista vuosina 2024–2025, ja monet kuvasivat avoimissa vastauksissaan pitkiä työttömyysjaksoja, toimeentulon epävarmuutta ja alan tulevaisuuteen liittyvää huolta. Kulttuurialan leikkaukset näkyvät vahvasti näyttelijöiden omissa kertomuksissa tämänhetkisestä työtilanteestaan.

Näyttelijäopiskelijoiden vastaukset osoittavat puolestaan, että tulevat näyttelijät ovat taiteellisesti kunnianhimoisia ja kiinnostuneita monialaisesta työstä, mutta suhtautuvat aiempaa varovaisemmin alan työllisyys- ja toimeentulonäkymiin. Freelancerina toimimisen sijaan opiskelijoita kiinnostaa nyt yhä enemmän päätoiminen, pitkäaikainen palkkatyö ryhmämuotoisissa teattereissa, elokuvauran rinnalla. Vaikka 87 prosenttia opiskelijoista ovat varmoja uravalinnastaan, vain yli puolet opiskelijoista uskoo työllistyvänsä näyttelijänä, ja huomattavasti harvempi uskoo voivansa elättää itsensä ja perheensä pelkästään näyttelijän ammatilla.

Kyselyn hyvinvointia koskevat tulokset osoittavat, että työ ja muu elämä limittyvät voimakkaasti. Työ vaikuttaa laajasti kotioloihin ja sosiaalisiin suhteisiin, työn ja vapaa-ajan rajat ovat monilla epäselviä, ja kiireen sekä riittämättömyyden kokemukset ovat yleisiä. Samalla vastaajat kuitenkin kokevat työnsä merkitykselliseksi ja ovat sitoutuneita ammattiinsa.

Näyttelijän ammatissa toimiminen edellyttää paitsi monipuolista taiteellista osaamista myös ammatillista kestävyyttä. Valmistuneiden näyttelijöiden vastauksissa kestävyys rakentuu epävarmuuden sietämisestä, kilpailukyvyn ylläpitämisestä, mielenterveydestä huolehtimisesta, työelämän ja sen järjestelmien hallinnasta sekä intohimon säilyttämisestä.

Samalla näyttelijän ammattiosaaminen näyttäytyy vuorovaikutuksen syväosaamisena, kehollisena ja emotionaalisena lukutaitona, sosiaalisena älykkyytenä, paineensietokykynä ja kykynä reagoida muuttuviin tilanteisiin.

Sekä valmistuneille näyttelijöille että alalle tuleville opiskelijoille ammatillinen kestävyys merkitsee kykyä säilyttää oma taiteellinen toimijuus ja hyvinvointi epävarmassa työelämässä sekä tunnistaa oman osaamisen arvo ja sovellettavuus myös perinteisen näyttelijäntyön rakenteiden ulkopuolella.

Sisällysluettelo

Lukijalle	6
1 Johdanto	7
2 Raportin taustasta	9
2.1 Kyselyjen toteutus.....	10
2.2 Kyselyjen vastaajat	10
2.2.1 Urapolut-kyselyn vastaajat.....	10
2.2.2. Unelmat-kyselyn vastaajat	12
2.3 Tietoa vastaajista	13
2.3.1 Ikäjakauma	13
2.3.2 Sukupuolijakauma	14
2.3.3 Alueellinen jakauma	15
2.3.4 Aiemmat tutkinnot	16
2.3.5 Koulutuksen jälkeiset opinnot	16
2.3.6 Opiskelijoiden sosioekonominen tausta	17
3 Työllistyminen 2024–2025.....	19
3.1 Näyttelijöiden toimeentulo	20
3.2 Työmarkkinatilanne vaikeuttaa työllistymistä	21
3.3 Työllistymismahdollisuudet	23
3.4 Työsuhteet ja työn tekemisen tapa	26
3.5 Paljon liikkuvuutta, vähän pysyviä työpaikkoja	28
3.6 Työttömyys ja alalta poistuminen	30
3.7 Kokemuksia viranomaisten kohtaamisesta	32
4 Näyttelijöiden työurat	35
4.1 Työuran tähänastinen kokonaisuus.....	35
4.2 Työllistyminen on pirstaleista	37
4.3 Maantieteellinen liikkuvuus.....	39
4.4 Taiteellisen työn osuus työajasta	40
4.5 Työn ja vapaa-ajan sovittaminen	41
4.6 Digitaalisuus lisää kuormitusta	42
5 Näyttelijänkoulutus	45
5.1 Näkemyksiä korkeakoulujen koulutusohjelmista.....	46
5.2 Loppuarvosana koulutusohjelmille	47
5.3 Jatkokouluttautumisen tarpeet	53
6 Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus.....	54
6.1 Kokemuksia syrjinnästä ja/tai häirinnästä	54
6.2 Näkemyksiä roolituksesta	56

7 Mitä näyttelijän kestävyys on?	58
7.1 Epävarmuuden sietämistä	58
7.2 Jatkuva kilpailukyky	58
7.3 Hyvää mielenterveyttä	59
7.4 Järjestelmän hallintaa	59
7.5 Intohimoa	59
7.6 Voimaannuttavat tekijät	60
7.7 Kuormittavat tekijät	62
8 Näyttelijän osaamisen ytimessä	67
8.1 Vuorovaikutuksen syväosaamista	67
8.2 Kehollista ja emotionaalista lukutaitoa	68
8.3 Sosiaalista älykkyyttä	68
8.4 Sovellettavaa moniosaamista	69
8.5 Paineensietokyky ja improvisaatiovalmiutta	69
9 Näyttelijäopiskelijoiden unelmat	70
9.1 Kannustimet	70
9.1.1 Opiskelijoiden kiinnostukset ja uratoiveet	71
9.1.2 Kiinnostavimmat esittävän taiteen alueet	73
9.1.3 Näyttelijäntaiteen seuraaminen vapaa-ajalla	75
9.2 Opiskelijoiden unelmat	76
9.2.2 Omat tavoitteet	78
9.2.3 Ansaintatavat	79
9.3 Näkemykset näyttelijäntaiteen koulutuksesta	81
9.3.1 Opettajat ja pedagogiikka	83
9.3.2 Työelämävalmiudet	84
9.3.3 Resurssit ja rakenteet	84
9.3.4 Näkemykset korkeakoulutuksen tärkeydestä	84
9.4 Näkemykset suomalaisesta näyttelijäntaiteesta	85
9.4.1 Teatteritaiteen tulevaisuus	86
9.4.2 Kentän suurimmat haasteet	87
9.5 Kokemukset saavutettavuudesta ja tasa-arvosta	88
9.5.1 Arvio vähemmistöryhmien representaatiosta roolituksessa	91
9.5.2 Digitaalisuus ei korvaa live-esitystä	92
9.6 Näyttelijän kestävyys opiskelijoiden näkökulmasta	93
9.7 Entä nyt?	96
10 Johtopäätöksiä: Murroksesta kriisiin	98
Lähteet	100
Liitteet	101

Lukijalle

Tämä raportti kokoaa yhteen kahden itsenäisen kyselyaineiston tulokset. Ensimmäinen kysely tarkastelee valmistuneiden näyttelijöiden työllistymistä, toimeentuloa ja työuria, toinen puolestaan näyttelijäopiskelijoiden koulutuspolkuja, toiveita ja haaveita. Kyselyt toteutettiin samanaikaisesti Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ja Tampereen yliopiston teatterityön tutkinto-ohjelman opiskelijoille sekä näistä oppilaitoksista ja muualta Suomesta tai ulkomailta valmistuneille näyttelijöille.

Kyselyt laadittiin vuonna 2018 ilmestyneen ”Todellisuuksia ja tulevaisuuksia: Valmistuneet näyttelijät ja näyttelijäopiskelijat” –raportin kyselyjen pohjalta. Myös kyseistä raporttia olivat laatimassa Teatterikorkeakoulu ja TINFO. Nyt tavoitteena oli tarkastella, miten näyttelijöiden työurat, toimeentulo, koulutuspolut ja tulevaisuudenodotukset ovat muuttuneet muun muassa pandemian myötä.

Vuonna 2018 puhuttiin ennen kaikkea työn murroksesta: työnkuvien laajenemisesta, freelancetyön yleistymisestä ja näyttelijöiden muuttuvista urapoluista. Tämän raportin tulokset piirtävät kuitenkin kuvaa vakavammasta tilanteesta. Pitkittyneen koronapandemian seuraukset, kulttuurialan rahoituksen heikkeneminen sekä toistuvat leikkaukset näkyvät vastaajien kokemuksissa epävarmuutena, työttömyytenä ja kasvavana huolena alan tulevaisuudesta. Kysymys ei ole enää ainoastaan työn murroksesta vaan monien vastaajien kokemuksissa myös kriisistä. Urallaan hyvinkin toimeen tulleet näyttelijät pohtivat alavaihtoa, ja siinä missä nuori näyttelijä aiemmin saattoi haaveilla taiteellisesta vapaudesta, moni opiskelija haaveilee nykyään säännöllisistä tuloista.

Tuloksia tarkastellaan suhteessa aiempiin tutkimuksiin sekä Teatterin tiedotuskeskus TINFOn tilastoihin. Raportin tavoitteena on tuottaa ajankohtaista tietoa näyttelijöiden työelämästä, koulutuksesta ja tulevaisuudennäkymistä sekä tukea keskustelua näyttelijöiden kestävyyydestä muuttuvissa olosuhteissa.

Haluamme kiittää Kestävä näyttelijä -hankkeen ohjausryhmää: Elina Knihtilää, Mikko Jakosta, Jarkko Lahtea ja Hanna Helavuorta kyselyiden suunnittelusta ja kehittämisestä. Kiitämme myös Taideyliopiston Teatterikorkeakoulua, Tampereen yliopiston teatterityön tutkinto-ohjelmaa sekä Suomen Näyttelijäliittoa yhteistyöstä kyselyjen levittämisessä.

Erityiset kiitokset kuuluvat kaikille kyselyihin vastanneille opiskelijoille ja näyttelijöille. Ilman heidän aikaansa, kokemuksiaan, näkemyksiään ja avoimuuttaan tämän raportin laatiminen ei olisi ollut mahdollista.

Helsingissä 9.9.2026

Linnea Stara ja Mikko Karvinen
Teatterin tiedotuskeskus (TINFO)

Anu Almagro
Kestävä näyttelijä -hankkeen koordinaattori, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

1 Johdanto

Olen työllistynyt hyvin koko urani ajan. Tiedän sen olevan nykyisin aika pienen joukon todellisuutta. Teatterin tekeminen ja koko näyttelijäntöön kuva on muuttunut suunnattomasti niiden vuosien aikana, jotka olen työssäni ollut. Aloittaessani suurin osa näyttelijöistä olivat töissä kiinnitettyinä näyttelijöinä teattereissa. Nykyään ilmeisesti [valtaosa] näyttelijöistä on freelancerin statuksella. Itse olen saanut tehdä koko urani enimmäkseen teattereissa ja siitä olen ollut kovin tyytyväinen. Olen ollut onnekas ja olen saanut tehdä elääkseni työtä, jota rakastan. **UP51**

Koen eläväni unelmaani, kun olen saanut työllistyä näyttelijän ammatissa. Kuitenkin tulevaisuus huolettaa; en ole koskaan kokenut teatterialaa niin epävarmaksi työllistäjäksi kuin tällä hetkellä, ja tuntuu että myöskin näyttelijän ammattitutkinnon arvostus horjuu, kun avoimien hakujen, someilmiöiden, pop-skenen yms. kautta tulee paljon ihmisiä alalle muita reittejä kuin korkeakouluista. **UP67**

Kestävä näyttelijä omaa hyvät vuorovaikutus- ja tunnetaidot, kyvyn reflektoida ja kommunikoida väkivallattomasti: artikuloida tarpeensa, tunteensa, ajatuksensa. Kestävät toimintatavat määrittävät talon johtajat (teatterinjohtajat, professorit, dekaani jne.). Johtajat vaikuttavat ilmapiiriin, motivaatioon ja tapaan kommunikoida. Jos taloja ja sen ihmisiä johdetaan pelolla, egolla ja kyvyttömyydellä reflektoida tai kommunikoida, ollaan *persmetsässä*. Kestävä näyttelijä on yhteistyökykyinen ja kiinnostunut ympärillä olevista ihmisistä, tapahtumista, ilmiöistä. Kestävä näyttelijä on ylipäätään kiinnostunut tekemästään työstä! Kestävä näyttelijä on inhimillinen. **UN16**

Näyttelijän ammatti herättää intohimoa ja omistautumista – mutta myös huolta. Tämän raportin kyselyihin vastanneet näyttelijät ja näyttelijäopiskelijat kuvaavat ammattiaan merkitykselliseksi ja halutuksi, mutta urapolkuaan samalla hauraaksi. Huoli alan tulevaisuudesta, työllistymisen epävarmuudesta ja koulutuksen arvostuksesta kulkee rinnakkain sen ilon kanssa, jota oman kutsumuksen löytäminen tuottaa.

Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun näyttelijäntaiteen koulutusohjelma aloitti syksyllä 2024 nelivuotisen Kestävä näyttelijä -hankkeen professori Elina Knihtilän aloitteesta, jonka tarkoitus on kehittää näyttelijöiden koulutusta ja työelämäosaamista kestävyiden näkökulmasta. Projektii pyrkii määrittelemään mitkä ovat ne työelämävalmiudet, joita näyttelijä tarvitsee 2030-luvulla.

Viime vuosien kulttuurialan leikkaukset, koronapandemia, #MeToo-liike, digitalisaatio ja tekoäly ovat muuttaneet ja muuttavat näyttelijöiden toimintaympäristöä.

Hankkeen nostamat kysymykset ovat muun muassa:

- Miten koulutusohjelmien opetussuunnitelmat voivat vastata näihin tavoitteisiin ja mitä esim. jatkuva oppiminen voi tarjota näyttelijän kestäväälle taiteilijaprosessille?

¹ UP = Urapolkuja-kyselyn vastaaja (näyttelijä), UN = Unelmia-kyselyyn vastaaja (näyttelijäopiskelija). Numero ilmaisee vastaajan järjestysnumeron aineistossa.

- Miten ekologinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys voivat toteutua näyttelijän koulutuksessa ja työelämässä?
- Miten valmistuneiden näyttelijöiden jaksamista ja työhyvinvointia voidaan muutosten ja kriisien keskellä ylläpitää?

Tämä raportti on osa Kestävä näyttelijä -hanketta.

Raportti sisältää kahden itsenäisen kyselyaineiston analyysin. Yksi – Urapolut-kysely – suunnattiin avoimesti työelämässä oleville näyttelijöille koulutustaustastaan ja uravaiheestaan riippumatta. Toinen – Unelmat-kysely – suunnattiin vielä opintojaan suorittaville suomen- ja ruotsinkielisille näyttelijätaiteen opiskelijoille Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa, sekä Tampereen yliopiston teatterityön tutkinto-ohjelmassa (Näty).

Kyselyt kartoittivat valmistuneiden näyttelijöiden työllistymistä, toimeentuloa ja työuraa, sekä näyttelijäopiskelijoiden omia opintoja, opiskelumotivaatiota ja tulevaisuuden näkymiä. Kyselyt toteutettiin samaan aikaan syksyllä 2025.

Raportti nojaa TINFO:n vuonna 2018 laatimaan raporttiin ”Todellisuuksia ja tulevaisuuksia: Valmistuneet näyttelijät ja näyttelijäopiskelijat”, jossa niin ikään selvitettiin näyttelijöiden työuria ja työllistymistä, moninaisia työsuhteita ja -asemia, sekä heidän toimeentuloaan, samoin kuin opiskelijoiden odotuksia tulevasta urastaan ja toimeentulostaan. Raportissa tarkasteltiin myös opiskelijoiden motivaatiotekijöitä. Vuoden 2025 kyselyt laadittiin vuoden 2017 kyselyaineiston pohjalta, mutta kyselyt eivät olleet identtiset, ja vuoden 2025 vastaajien joukko oli vuoteen 2017 verrattuna huomattavasti laajempi.

Raportti luo yleiskuvan näyttelijöiden työkuvista, urakehityksistä ja toimeentuloista Suomessa useamman vuosikymmenen aikana, mutta ennen kaikkea heidän toimintansa edellytyksistä tämän päivän esittävän taiteen kentällä.

Tulokset piirtävät myös kuvaa hyvin erilaisista todellisuuksista eri puolin Suomea. Teatterin kentällä on pitkissä työsuhteissa olevia näyttelijöitä, sekä näyttelijöitä, jotka siirtyvät vuoden aikana yhdestä lyhyestä työsuhteesta toiseen. Vastaajista moni on myös viime vuosina kokenut työttömyyttä, ja on näyttelijöitä, jotka ilmoittavat siirtyneensä tai harkitsevan siirtyvänsä alalta tyystin toisille aloille.

Erityisesti Urapolut-kyselyn loppuosion vapaan sanan vastaukset osoittavat kuitenkin vastaajien vahvaa ammatillista sitoutumista, kriittistä ajattelua sekä halua kehittää alaa rakentavasti. Vastauksissa korostuvat näyttelijäntyön laaja-alainen osaaminen, työn merkityksellisyys sekä huoli alan rakenteellisista haasteista. Kommentit vahvistavat käsitystä siitä, että näyttelijöiden osaaminen ulottuu esiintymisen lisäksi vuorovaikutukseen, pedagogiikkaan, keholliseen työskentelyyn ja yhteisölliseen työskentelyyn.

Nämä näkemykset ovat keskeisiä alan kehittämistyössä.

2 Raportin taustasta

Vuonna 2025 esittävällä taiteella (teatterilla, tanssilla ja sirkuksella) oli noin 3,6 miljoonaa katsojaa.² Kurottavaa on vielä pandemiaa edeltäviin lukuihin, jolloin esittävällä taiteella oli vuosittain lähes puoli miljoonaa katsojaa enemmän. Pandemian vaikutukset ovat yhä nähtävissä, mutta kentän haasteita ovat myös lisänneet kulttuurialan leikkaukset ja niiden uhkakuvat, jotka ovat tehneet tulevaisuudesta vaikeasti ennakoitavan.

Taiteen ja kulttuurin valtion tukea leikattiin vuodelle 2024 noin 8,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 leikkaukset olivat jopa 17,4 miljoonaa euroa. Esittävän taiteen kentällä toimivien VOS-toimijoiden tukia leikattiin kahdesta prosentista 17 prosenttiin, ja esimerkiksi entisen Taiteen edistämiskeskuksen (Taike), nykyisen Taide- ja kulttuuriviraston kohdeapurahat (Kuvi) esittäville taiteille laskivat peräti 40 prosenttia. Viraston muut leikkaukset kohdistuivat muun muassa lasten- ja nuortenkulttuurin määrärahoihin, kulttuurihyvinvoinnin hanketoimintaan ja harrastustoimintaa edistäviin taide- ja kulttuurialan järjestöihin sekä palkintoihin, jotka ovat myös olleet osa esittävän taiteen kokonaisrahoitusta.³ Vaikka vuodelle 2026 ei tullut pelättyjä lisäleikkauksia, on moni toimija vetänyt ohjelmistosuunnittelussa jarrua. Uusien tuotantojen sijaan on lämmitelty aiempien esityskausien tuotantoja, eikä tuotantojen ja esityskertojen määrä ole enää yltänyt pandemiaa edeltävien vuosien tasolle. Kuvien mukaan leikkaukset näkyvät jo taiteen ja kulttuurin rakenteissa, sillä mikäli inflaation vaikutus lasketaan kustannusindeksien mukaisesti, on Kuvien yhteisöille myönnettävän rahoituksen laskennallinen määrä pienentynyt noin 30 prosenttia.⁴ Rahoituksen kehitystä ja uusia leikkauksia on mahdotonta ennustaa, mutta todennäköisesti emme näe julkisen rahoituksen kasvua ainakaan lähivuosina.

Leikkauksilla on näin suora vaikutus näyttelijöiden työllistymiseen. Viime vuosien aikana media on raportoinut näyttelijöiden työllistymisen vaikeudesta, ja haastatellut näyttelijöitä, jotka ovat päättäneet vaihtaa alaa.⁵ TINFO ei tilastoi alan työttömyyttä, mutta esittävän taiteen tilastot osoittavat, että näyttelijöiden vakinaiset henkilötöyvuodet ovat vähentyneet tasaisesti viimeisten 20 vuoden aikana. Näyttelijöiden vierailijatehtäviä oli yhä vuonna 2025 pandemiaa edeltäviin vuosiin verrattuna ennätysmäärä.⁶ Tilastot kertovat aina takautuvasti valtakunnallisesta muutoksesta, kun näyttelijät taas suunnittelevat töitään tuleville vuosille.

Kyse ei siksi ole enää pelkästään näyttelijätyön murroksesta kuten aiemmassa raportissa, vaan myös siitä, miten näyttelijät pystyvät löytämään toimeentulonsa aliresursoidulla kentällä, jossa tuotantojen kokonaiskustannuksia pyritään pitämään aiempaa maltillisempina, valtion rahoitus on vähentynyt ja suurten yksityisten säätiöiden ja rahastojen myöntöprosentit ovat romahtaneet kilpailun koventuessa.⁷

² "Esittävän taiteen katsojamäärä nousi noin 3,6 miljoonaan vuonna 2025". Haettu 25.6.2026.

³ *Esittävän taiteen tilastot 2024*, sivu 33.

⁴ Terho, 2026.

⁵ Kts. esim. Iltalehti 2.3.2026, HS 8.2.2026, Ilta-Sanomat 19.2.2026, Seiska 9.12.2025, YLE 19.2.2025, YLE 1.5.2024, Aamulehti 29.4.2023, Aamulehti 22.4.2023, HS 22.8.2022, MTV-Uutiset 29.5.2022, Iltalehti 1.2.2022, Itä-Savo 12.2.2021, Kainuun Sanomat 31.12.2021, Ilta-Sanomat 27.6.2020.

⁶ *Esittävän taiteen tilastot 2025* (tulossa).

⁷ Esimerkiksi Suomen Kulttuurirahasto myönsi helmikuussa 2026 vain 5,9 prosentille taiteen hakijoista apurahan.

2.1 Kyselyjen toteutus

Kyselyitä laadittaessa hankkeen johtoryhmä arvioi uudelleen vuoden 2017 kyselypatteristoja ja muokkasi näitä. Kyselyjen laatimiseen ja tekniseen toteutukseen osallistuivat myös Kestävä näyttelijä -hankkeen koordinaattori Anu Almagro ja Mikko Karvinen TINFOsta. TINFO vastasi kyselyjen kääntämisestä ruotsin ja englannin kielille, sekä kyselyjen levittämisestä yhteistyössä Teatterikorkeakoulun ja alan organisaatioiden kanssa. Raportin on laatinut TINFOn johtaja Linnea Stara.

Ammatissaan jo toimivien näyttelijöiden Urapolut-kysely ja näyttelijäopiskelijoiden Unelmat-kysely toteutettiin verkossa Webropol Surveys -ohjelmalla. Kyselyihin pystyi vastaamaan avoimen linkin kautta.

Tietoa Urapolut-kyselystä välitettiin muun muassa Näyttelijäliiton ja freelancer-järjestöjen kautta, ja tietoa Unelmat-kyselystä puolestaan korkeakoulujen kautta. Avointen linkkien kautta toteutettuihin kyselyihin päädyttiin ennen kaikkea käytännön syistä. Webropol Surveys -ohjelma mahdollistaa henkilökohtaisten linkkien lähettämisen, mutta kohderyhmän ollessa tarkasti määritelty mutta suhteellisen laaja, sähköpostiosoitteiden kerääminen olisi ollut vaikeaa. Lisäksi huomioon oli otettava voimassa oleva tietosuojalainsäädäntö.

Tiedonkeruu-aika oli kokonaisuudessaan 29.9.–10.11.2025. Tiedonkeruun aikana kentällä toimivia muistutettiin kyselystä 20.10. ja 3.11.2025.

2.2 Kyselyjen vastaajat

2.2.1 Urapolut-kyselyn vastaajat

Urapolut-kyselyyn vastasi 377 henkilöä, jotka olivat opiskelleet näyttelijän ammattiin Teatterikorkeakoulussa, Tampereen yliopiston teatterintyön tutkinto-ohjelmassa, muualla Suomessa tai ulkomailla. Vastaaminen ei edellyttänyt taiteen kandidaatin tai taiteen maisterin tutkinnon tai vastaavan tutkinnon suorittamista.

Koska Urapolut-kysely oli avoin ja sillä pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman laaja joukko Suomessa näyttelijöinä työskenteleviä henkilöitä, perusjoukon vertailulukuna käytetään Näyttelijäliiton jäsenistömäärä työ- ja eläkeikäisten näyttelijöiden yhteenlaskettua jäsenmäärää, joka oli 1 869 marraskuussa 2025.⁸ Tähän jäsenmäärään suhteutettuna kyselyyn vastanneiden 377 henkilön osuus oli 20,2 prosenttia. On kuitenkin huomioitava, etteivät kaikki Suomessa näyttelijöinä työskentelevät kuulu Näyttelijäliittoon ja että kyselyyn saattoi vastata myös liittoon kuulumattomia näyttelijöitä. Näin ollen 20,2 prosenttia on suuntaa antava vertailuluku eikä kyselyn varsinainen vastausprosentti. Vastausprosentti on alhainen.

Pelkästään työikäisten näyttelijöiden prosentti on hieman korkeampi, 26 prosenttia. Tämäkin vastausmäärä on Näyttelijäliiton kokonaismäärään nähden heikko, ja tuloksiin liittyy suuri vinoumariski esimerkiksi koskien vastaajien työllistymistä ja tyytyväisyyttä urakehitykseen, koska todennäköisesti kiinnityksellä olevia näyttelijöitä on vaikeampi motivoida vastaamaan kyselyihin. Tiedot ikäryhmät ovat myös vastanneet aktiivisemmin kuin toiset. Silti määrällisesti

⁸ Näyttelijäliiton jäsenistön työ- ja eläkeikäiset näyttelijät: Näyttelijäliiton jäsenmäärä 11/2025: työikäiset näyttelijät 1 346, eläkeikäiset 523, opiskelijajäsenet 150. Lähde: Näyttelijäliitto.

kysely on tavoittanut laajan joukon näyttelijöitä. Kyselyn kautta muun muassa muualla kuin Suomessa näyttelijäntaiteita opiskelleet tulivat kuulluiksi.

Avoimen Urapolut-kyselyn takia vastausmäärä on huomattavasti korkeampi kuin vuonna 2017, jolloin vastaavaan kyselyyn vastanneiden määrä oli 168. Vastausprosentiksi tuli jopa 64. Tuolloin kyselyä jaettiin kuitenkin vain Teatterikorkeakoulusta ja Tampereen yliopistosta valmistuneille näyttelijöille suoraan henkilön sähköpostiin. Lisäksi kysely rajattiin koskemaan 2000-luvulla opintonsa suorittaneita näyttelijöitä, ja lopulliseen raporttiin valittiin vertailuryhmiksi kolme vuosikurssia kustakin opinto-ohjelmasta. ”Todellisuuksia ja tulevaisuuksia: Valmistuneet näyttelijät ja näyttelijäopiskelijat” -raportti käsitteli ainoastaan Teatterikorkeakoulun suomenkielisen näyttelijäntaiteen koulutusohjelman vastaajajoukkoa (N=81). Taustalla oli Teatterikorkeakoulun, Tampereen yliopiston ja opetus- ja kulttuuriministeriön väliset neuvottelut, joissa pohdittiin korkea-asteen näyttelijäkoulutuksen tulevaisuutta ja mahdollista uudelleenorganisointia.

Koska vuoden 2025 kyselyä jaettiin avoimemmin, siihen tuli näin ollen 124 prosenttia enemmän vastauksia kuin vuoden 2017 kyselyyn.⁹ Raporttien vastaajien välillä on siksi huomattavia eroja.

Vastaajista valtaosa – 57 prosenttia – ovat valmistuneet Teatterikorkeakoulusta, ja 15 prosenttia Nätyltä. Mutta Suomessa muualta kuin Helsingistä ja Tampereelta, sekä ulkomailla valmistuneiden näyttelijöiden osuus vastaajista on jopa 27 prosenttia kaikista vastaajista.

Todennäköisesti avoin kysely näyttelijöiden kestävydestä aikana, jolloin näyttelijöiden toimeentulon vaikeudesta on ollut paljon julkista keskustelua, on voinut aktivoida vastaajia, – ja erityisesti heitä, jotka eivät ole vakituksessa työsuhteessa.

Huomioitavaa on myös, että kaikista vastaajista eläkeiässä olevien vastaajien määrä oli jopa kahdeksan prosenttia. Heidän vastauksiaan on raportissa rajattu pois nykyistä työelämää koskevista kysymyksistä, sillä vaikka osa yhä tekee vierailuja teattereissa, osa oli selkeästi eläköityneet.

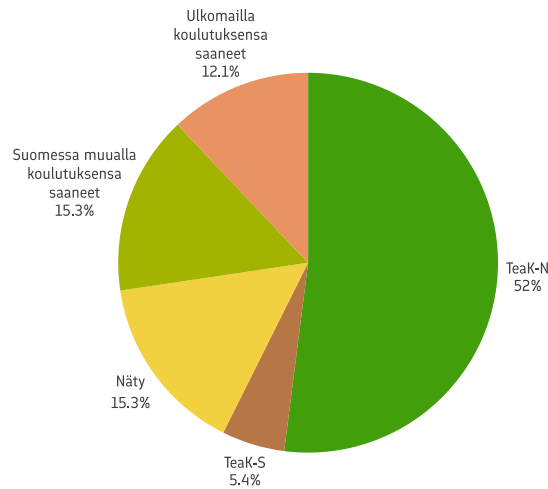
Valtaosa, 52 prosenttia niistä vastaajista, jotka ilmoittivat, mistä koulutusohjelmasta olivat valmistuneet (N=373/377), oli valmistunut Teatterikorkeakoulun suomenkielisestä näyttelijänohjelmasta.

Huomionarvoista on, että Nätystä ja muualla Suomessa koulutuksensa saaneiden osuudet vastaajista olivat yhtä suuret, 15,3 prosenttia. Ulkomailla koulutuksensa saaneiden osuus oli 12,1 prosenttia, mikä oli yli kaksikertainen Teatterikorkeakoulun ruotsinkielisestä näyttelijäntaiteen koulutusohjelmasta valmistuneiden osuuteen verrattuna.

Näistä muualla Suomessa tai ulkomailla koulutuksensa saaneista taiteen kandidaateista ja maistereista ei ole saatavilla kattavaa tilastotietoa. Kyselyyn vastanneiden osuudet viittaavat kuitenkin siihen, että muualla Suomessa ja ulkomailla koulutuksen saaneiden määrä on kasvanut vuosien varrella.

⁹ Vastaajia on myös huomattava määrä suhteessa esimerkiksi Tiina Vihma-Purovaaran väitöskirjaan *Rakas, vihattu ura* (2000), joka käsittelee Teatterikorkeakoulun ohjauksen, dramaturgian ja näyttelijäntöön koulutusohjelmissa vuosina 1979–1994 opiskelunsa aloittaneiden uria. Tutkimukseen osallistui 261 entistä Teatterikorkeakoulun N- ja S-laitoksen ja ohjauksen ja dramaturgian koulutusohjelmien sekä Näty koulutuksesta valmistunutta teatteritaiteilijaa eli 49 prosenttia tutkimuksen kohderyhmästä. Kolmekymmentä vuotta aiemmin ilmestynyttä *Näyttelijä ja muutos* (1994) -teosta varten laadittuun kyselyyn vastasi 469 näyttelijää eli 42 prosenttia Näyttelijäliiton jäsenistä.

Kuva 1. Valmistuneiden näyttelijöiden koulutustausta

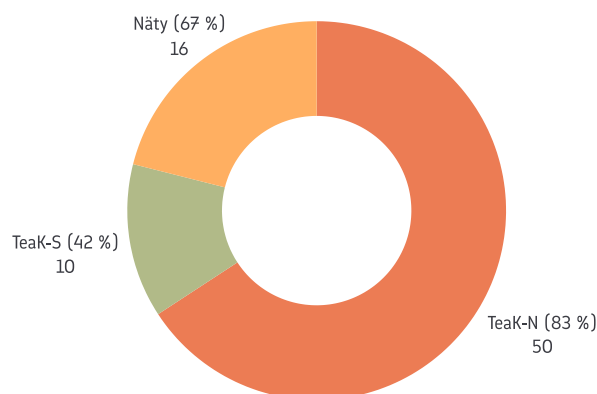
Suomessa muualla opiskelleet mainitsevat ensisijaisesti ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmia, ja ulkomailla opiskelleet ovat ensisijaisesti hakeutuneet joko Venäjälle tai Iso-Britanniaan.

2.2.2. Unelmat-kyselyn vastaajat

Näyttelijäopiskelijoille suunnattu Unelmat-kysely toteutettiin samanaikaisesti Urapolut-kyselyn kanssa. Kyselystä tehtiin tällä välillä kolme muistutuskierrosta. Kysely kohdistettiin Teatterikorkeakoulun näyttelijäntöön koulutusohjelmien ja Nätyn opiskelijoille. Kyselyä jaettiin oppilaitosten sisällä suoraan opiskelijoille.

Teatterikorkeakoulun suomenkielisestä näyttelijäohjelmasta (TeaK-N) 83 prosenttia opiskelijoista vastasi kyselyyn, ruotsinkielisestä näyttelijäkoulutusohjelmasta (TeaK-S) 42 prosenttia ja Nätyn koulutusohjelmasta 67 prosenttia. Vastausprosentteja voi pitää korkeina.

Kuva 2. Vastanneiden opiskelijoiden vastausmäärät ja -prosentit per koulutusohjelma

2.3 Tietoa vastaajista

Urapolut- ja Unelmat-kyselyissä tarkasteltiin valmistuneiden näyttelijöiden ja näyttelijäksi opiskelevien taustaa, asuin- ja työskentelyalueita sekä koulutuspolkuja. Koulutustaustojen osalta näyttelijöiksi valmistuneet ja yhä työelämässä toimivat vastaajat ovat aloittaneet opintonsa tasaisesti eri vuosikymmeninä 1990-luvun puolivälistä 2020-luvulle. Valmistumisvuosien jakauma on samoin tasainen, mikä heijastaa alalle sijoittuneiden monipuolista ja eri uravaiheita edustavaa joukkoa.

Opiskelijoiden vastaajajoukko painottuu ylempiin vuosikursseihin, erityisesti maisterivaiheen opiskelijoihin, joita oli yhteensä hieman yli puolet. Suomeen opiskelemaan hakeutuneiden osuus vastaajista oli marginaalinen.

On huomioitava, että vastanneista näyttelijöistä vain 25 prosenttia ilmoitti olleensa toistaiseksi voimassa olevalla työsopimuksella teatterissa vuosina 2024–2025. Vuonna 2024 VOS-teattereissa ja Suomen Kansallisteatterissa vakituisessa työsuhteessa olevia näyttelijöitä oli 391 henkilöä, noin 21 prosenttia Näyttelijäliiton jäsenistä. Osa vastaajista tiedosti, että kysely oli kohdennettu valtaosalle näyttelijöistä, jotka toimivat freelancereina:

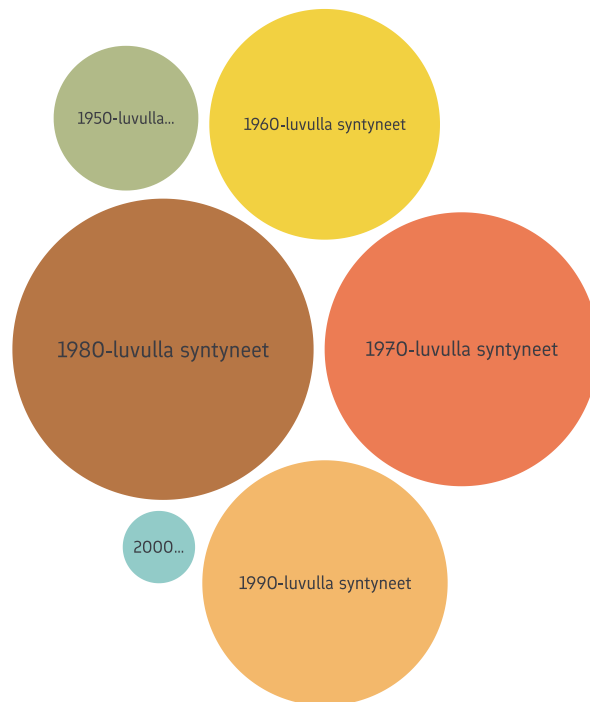
On vaikeaa vastata joihinkin kysymyksiin, koska toimin vakituisena näyttelijänä isossa teatterissa. Ammattikuvani on täysin toisenlainen kuin freelancerilla. Myöskin odotukset työstä ja työpaikasta ovat aivan erilaiset. Friikku haluaa minkä tahansa työn, minua ei kiinnosta pyöriä lavalla muun joukon mukana musikaalin tanssinumeroissa ja tehdä ohessa understudy-tehtävää. ”Näillä kilsoilla” se ei ole enää mielekäästä. Minua kiinnostaa suuresti myös työpaikka ja sen ihmiset, kokonaisuudessaan. Se on mun ”koti”. **UP57, valmistunut 1990-luvulla**

Vaikka Urapolut-kyselyn kokonaisvastausprosentti jäi pieneksi, kuvaa aineisto kaikkinaan suomalaisen näyttelijäkentän monimuotoista profiilia, jossa eri sukupolvien ja koulutustaustojen edustajat muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden.

2.3.1 Ikäjakauma

Aineiston perusteella vastaajajoukko edustaa laajaa ikäkirjoa, jossa painottuvat erityisesti 1970–1980-luvuilla syntyneet keskiuran näyttelijät. Nuorimpien (2000–) osuus on vähäisempi, alle kaksi prosenttia, mikä on luontevaa työuran alkuvaiheen edustukselle.

Kuva 3. Vastanneiden näyttelijöiden ikäjakauma

Urapolut-kyselyn vastaajien joukossa on myös 31 ennen vuotta 1960 syntynyttä henkilöä, jotka avoimissa vastauksissaan mainitsivat olevansa työeläkkeellä. Näyttelijäntyötä ei ikä kuitenkaan suoranaisesti rajoita, ja vastaajien vastaukset heijastavat monin paikoin elinikäistä näyttelijän identiteettiä, kuten eräs vastaaja kirjoitti:

Tämä kysely oli selkeästi suunnattu työikäisille. Vastasin kuitenkin, vaikka olen itse virallisesti eläkkeellä, mutta edelleen aktiivisesti työelämässä. **UP175**

Raportissa on lähtökohtaisesti huomioitu myös eläkkeellä olevien näyttelijöiden vastaukset. Mikäli kysymys on kuitenkin käsitellyt nykypäivän työelämää, on heidän vastauksensa rajattu analyysin ulkopuolelle.

Unelmat-kyselyyn vastanneista opiskelijoista hieman yli puolet, 51 prosenttia, oli syntynyt 1990-luvulla ja lähes yhtä suuri osuus, 47 prosenttia, 2000-luvulla. Vastaajista lähes kolme prosenttia oli syntynyt 1980-luvulla.

2.3.2 Sukupuolijakauma

Urapolut-kyselyyn vastanneiden näyttelijöiden sukupuolijakauma kallistuu selvästi naisiin, jotka muodostavat noin 60 prosenttia vastaajista. Vastaajista 38 prosenttia on miehiä, kaksi prosenttia ei halunnut määritellä sukupuoltaan ja yksi prosentti vastaajista ilmoitti

sukupuolekseen muun. Tämä ei kuitenkaan kerro mitään varmaa näyttelijäkunnan rakenteesta, ainoastaan vastausaktiivisuudesta.

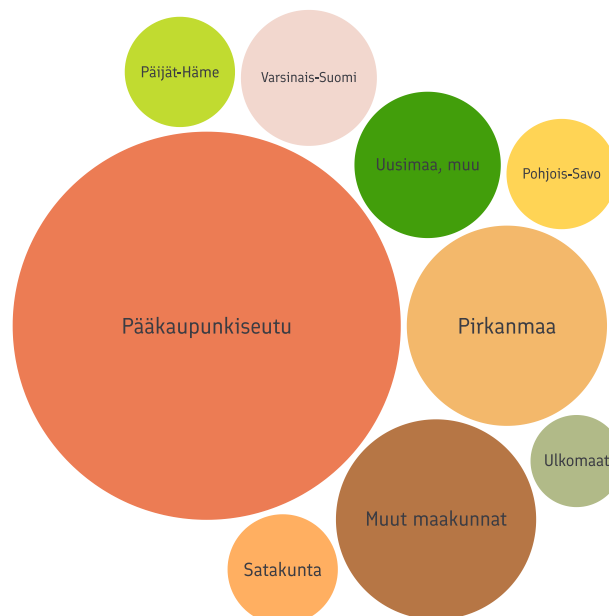
Myös vastanneiden opiskelijoiden joukossa naiset muodostivat suurimman ryhmän, 54 prosenttia. Miespuolisia vastaajia oli 33 prosenttia, ja muunsukupuolisia lähes 11 prosenttia. Sukupuoltaan määrittelemättömät muodostivat lähes kolme prosenttia kaikista vastaajista.

Nuoremmissa ikäryhmissä sukupuolen moninaisuus tunnustetaan ja ilmaistaan useammin. Oppilaitoksissa – kuten yhteiskunnassa laajemmin – on nykyään avoimempi ilmapiiri sukupuolen moninaisuudelle. Tämä voi selittää suuren eron opiskelijoiden ja ammattilaisten välillä, ja antaa osviitan siitä, että sukupuolen moninaisuuden osuus todennäköisesti kasvaa esittävän taiteen kentällä tulevina vuosina.

2.3.3 Alueellinen jakauma

Alueellisessa tarkastelussa korostuu Uudenmaan ja erityisesti pääkaupunkiseudun merkitys: noin 60 prosenttia näyttelijöistä sekä asuu että työskentelee pääkaupunkiseudulla. Pirkanmaa on selvästi toiseksi merkittävin alue (12 prosenttia), mutta muu Suomi sekä ulkomaat muodostavat vain pieniä osuuksia. Tämä kuvastaa näyttelijäntyön työmarkkinoiden vahvaa keskittymistä pääkaupunkiseudulle. Tosin freelance-näyttelijät ovat ilmeisesti olleet motivoituneempia vastaamaan kyselyyn kuin VOS-teatterissa kiinnityksellä olevat näyttelijät. Ulkomailla työskentely on vastaajien keskuudessa harvinaista, vain 0,6 prosenttia vastaajista ilmoittaa asuvansa ulkomailla.

Kuva 4. Vastanneiden näyttelijöiden asuinpaikka

2.3.4 Aiemmat tutkinnot

Kaikista Urapolut-vastanneista näyttelijöistä noin 16 prosentilla oli aiempi, perus- ja toisen asteen jälkeinen alempi tai ylempi korkeakoulututkinto ennen näyttelijäopintojen alkamista. Neljällä prosentilla vastaajista oli ollut jopa ylempi korkeakoulututkinto ennen opintojen alkamista.

Mikäli vastaajista tarkastellaan ainoastaan viimeisten 10 vuoden aikana Helsingistä ja Tampereelta valmistuneiden vastauksia, käy ilmi, että jopa 20 prosentilla on ollut aiempi tutkinto opintojensa alkaessa. Viimeisten 20 vuoden aikana valmistuneista näyttelijöistä 25 prosentilla on ollut aiempi tutkinto.

Tämä viittaa siihen, että aiemman korkeakoulututkinnon omaavien osuus näyttelijäopintoihin hakeutuvista on kasvanut ajan myötä. Tätä kehitystä vahvistavat osittain myös Unelmat-kyselyn vastaukset.

Opiskelijoilta kysyttiin nimittäin vapaamuotoisemmin, mikäli olivat saaneet tutkintotodistuksen jostain aiemmista koulutusohjelmista. Tähän 36 prosenttia vastasi myöntävästi. Ammatilliset korkeakoulututkinnot olivat vastaajien joukossa yleisiä, sen sijaan ylempää korkeakoulututkintoa ei ollut kellään.

Moni pyrkii näyttelijänkoulutukseen useita kertoja, joskus monen vuoden ajan, ja suorittaa tänä aikana toisen tutkinnon. Avoimista vastauksista ei kuitenkaan nouse esiin mitään tiettyä koulutusohjelmaa, johon näyttelijäksi haluavat tyypillisesti hakeutuisivat. Erilaiset musiikkialan koulutukset ovat kuitenkin verrattain yleisiä.

2.3.5 Koulutuksen jälkeiset opinnot

Työelämässä olevista vastanneista näyttelijöistä (N=340) 26 prosenttia suoritti parhaillaan tai oli suorittanut uuden tutkinnon valmistumisensa jälkeen. Yli puolet näistä vastaajista oli hakenut lisäpäätevyöitymistä kulttuurin alalta, eteenkin teatteri-ilmaisun opettajan koulutusohjelmista, mutta myös oman ammattinsa pedagogisen tutkinnon suorittaminen on ollut monella keino pätevyitä esittävän taiteen alalla laajemmin.

Noin 11 prosenttia vastaajista oli hakenut jatkokoulutusta terveysalalta ja noin 9 prosenttia palvelualalta. Kauppatieteihin oli hakeutunut kolme prosenttia ja vielä harvemmin tutkintoja oli suoritettu luonto- ja ympäristöalalta tai tekniikka- ja rakennusosalta.

Näyttelijöistä näyttelijän ammattiin liittyvään koulutukseen valmistumisen jälkeen oli osallistunut jopa 69 prosenttia. Freelancerit hakevat lisäoppeja kurssituksen kautta, kuten eräs nimetön näyttelijä kirjoitti:

Olen osallistunut useisiin kursseihin Ilmaisuverstaalla; opiskellut ohjaajaksi ulkomailla; käynyt näyttelijäntyön opettajan ja kirjanpidon koulutuksen; ja suorittanut kameranäyttelemisen, näyttämötaistelun sertifiointin, akrobatian, selftapen tekemisen ja castingkurssit. **UP207**

Avoimissa vastauksissa mainitaan, kuten yllä olevasta vastauksesta käy ilmi, erinäiset kameratyökurssit, laulukurssit (muun muassa Estill Voice Training -tekniikka), kuten myös näyttelijäntäytön eri metodeja käsittelevät kurssit (esimerkiksi Meisner- ja Tšehov-tekniikka sekä hahmometodin). Tämän lisäksi avoimissa vastauksissa mainitaan äänitekniikkakurssit (esim. Miller Voice Method) sekä klovneria- ja improvisaatiokurssit. Näitä harvempi mainitsee muun muassa näyttämötaistelun sertifiointin, kirjoituksen, musiikkiteatterin, tanssin ja fyysisen teatterin kurssit.

Moni vastaaja mainitsi käyneensä Ilmaisuverstaan kursseilla, mutta myös Avoimen yliopiston, Teatterikorkeakoulun ja Näyttelijäliiton järjestämiä kursseja mainittiin. Myös työpaikka oli tarjonnut kursseja, erityisesti erityistaitojen kehittämisessä:

Olen ollut aina kiinnityksellä teatterissa. Koulutus on tapahtunut teatterin puolesta. Yksinlaulutunteja noin kahden vuoden ajan kerran viikossa. Pitkä esitykseen tähtäävä improvisaatiokoulutus täyspäiväisesti noin kahden ja puolen kuukauden kestoinen. Lyhyempiä parin päivän kursseja muun muassa Meisner-tekniikasta. **UPI47, valmistunut 2000-luvulla**

2.3.6 Opiskelijoiden sosioekonominen tausta

Unelmat-kyselyssä opiskelijoilta kysyttiin heidän lapsuudenperheensä taloudellisesta tilanteesta suhteessa keskivertoiseen suomalaiseen kotitalouteen.¹⁰

Myös vuoden 2017 kyselyssä opiskelijoita pyydettiin arvioimaan lapsuuden perheen taloudellista tilannetta. Kysymyksen taustalla oli juuri silloin ajankohtainen uutinen Iso-Britanniasta, jossa näyttelijöiden sosioekonominen tausta oli noussut julkisuuteen.¹¹ Korkean profiilin näyttelijät olivat huolissaan siitä, että näyttelijäkunta keskiluokkaistuu eikä työväenluokkaisesta taustasta pystytäkään enää nousemaan ammattiin.

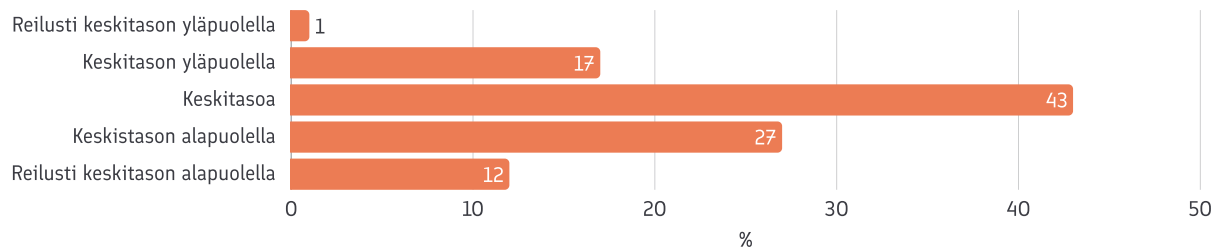
Puolet vastaajista ilmoitti tuolloin perheensä tulojen olleen keskitasoa. Noin viidennes arvioi perheensä tulojen olleen yli keskitason, ja yhtä moni arvioi niiden olleen alle keskitason. Noin kuusi prosenttia vastaajista ilmoitti perheensä tulojen olleen selvästi alle keskitason.

Vuonna 2025 suurempi osa vastaajista kuvasi nyt oman perheensä tulojen keskitasoa alhaisemmiksi tai selvästi keskitasoa alhaisemmiksi.

¹⁰ Suomalaisien kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot vuonna 2023 olivat keskimäärin 46 051 €/kotitalous. Kts. Tilastokeskus, <https://stat.fi/fi/tilasto/tjt>. Haettu 18.6.2026.

¹¹ Kts. esim. "Glass ceiling stops working class actors from getting parts". Haettu 18.6.2026.

Kuva 5. Vastanneiden opiskelijoiden arvio oman lapsuuden perheen taloudellisesta tilanteesta vuonna 2025

Tulosten perusteella valtaosa vastaajista (N=75) sijoittaa taustansa keskitason lähelle. Suurin osa vastaajista, 43 prosenttia, arvioi lapsuuden perheensä taloudellisen tilanteen olleen keskitasoa. Tämä viittaa siihen, että merkittävä osa vastaajista on kasvanut taloudellisesti suhteellisen vakaisissa olosuhteissa.

Lähes 27 prosenttia koki perheensä taloudellisen tilanteen olleen keskitason alapuolella ja lisäksi 12 prosenttia arvioi olosuhteet olleen reilusti keskitason alapuolella. Yhteensä lähes 39 prosenttia vastaajista on siis kasvanut keskimääräistä heikommassa taloudellisissa olosuhteissa.

Toisaalta hieman päälle 17 prosenttia vastaajista koki perheensä talouden olleen keskitason yläpuolella ja hieman yli yksi prosentti ilmoitti sen olleen reilusti keskitason yläpuolella. Nämä luvut osoittavat, että selvästi keskimääräistä paremmassa taloudellisessa asemassa kasvaneita oli vastaajissa vähän.

Kokonaisuutena jakauma painottuu keskitasoon ja sen alapuolelle, mikä viittaa siihen, että vastaajien taloudelliset lähtökohdat ovat olleet vaihtelevia mutta enimmäkseen tavanomaisia suomalaisiin keskiarvotalouksiin verrattuna.

3 Työllistyminen 2024–2025

Alalla vallitsee sisäpiirikulttuuri. Vieläkin. Julkiset haut tekijöitä etsiessä ovat harvinaisia.
UP215

Tilanne on Suomessa hankala. Jos yhtä työpaikkaa hakee 100 hakijaa, ei voida puhua siitä, että töitä on oikeasti mahdollista saada. Tai ne ovat suurimman osan tavoittamattomissa. Yhä pienempi rahasumma jaetaan yhä isomman porukan kesken. Näyttelijä on edelleen trendiammatti ja ihmisiä kiinnostaa näyttelemisen työnä. Osa kouluttautuu Suomessa, osa ulkomailla, osa ei kouluttaudu ollenkaan ja osa vähän. Mutta työelämä on monelle raskasta. Jos on vakityö, töitä on liikaa ja jos on freelanceri niin töitä on liian vähän. Oman osaamisen soveltaminen on koko ajan tärkeämpää yhä useammalle. Suomen koulutuspaikkojen vähentäminen ei ratkaise ongelmaa, kun ihmiset kouluttautuvat myös sitten ulkomailla. Rahoitusta pitäisi saada lisää. **UP151, valmistunut 2010-luvulla**

Tällä hetkellä näkymät näyttelijänä ovat heikot. Ei ainoastaan yleisen tilanteen vuoksi, vaan myös siksi, että ikä alkaa karsia työtilaisuuksia. Tein ennen paljonkin apurahatuotantoja ja omia proggiksia, mutta en enää jaksa koko tuotantoprosessia, koska esityksiä ei tahdo saada myytyä. Yleisöä on vaikea tavoittaa, kun esitystilat ja markkinointi ovat tiukasti kuratoituja. Yleinen tunnettuus (TV:stä tuttu) auttaa hiukan myyntiä, mutta panos–tulos-suhde on kohtuuton. **UP223, valmistunut 1990-luvulla**

Kilpailu työtilaisuuksista on näyttelijöiden keskuudessa Suomessa kovaa. Urapolut-kyselyn avoimista vastauksista käy ilmi, että hakijoita on moninkertaisesti suhteessa avoimiin paikkoihin, ja alalla vallitsee ainakin osan mielestä edelleen sisäpiirikulttuuri, jossa julkiset haut ovat pikemmin poikkeus kuin sääntö – erityisesti puheroolien kohdalla. Niukat resurssit jakautuvat yhä useammalle tekijälle, eikä tilanne helpotu urankaan edetessä – työtilaisuudet vähenevät useamman vastaajan mukaan iän myötä, ja omien tuotantojen pyörittäminen käy taloudellisesti kestäättömäksi. Vastaajat peräänkuuluttavat muun muassa rakenteellisia muutoksia: lisää rahoitusta, toimivampia tukijärjestelmiä ja avoimempia rekrytointikäytäntöjä.

Näyttelijöiden työmarkkinoiden murros ei ole uusi ilmiö. Jo 1990-luvulla vakinaiset työpaikat alkoivat vähentyä, freelancereiden määrä kasvoi ja uusia teatteriryhmiä syntyi kiinteiden laitosteattereiden ulkopuolelle. Samalla lyhytaikaiset työsuhteet teattereissa sekä televisio- ja elokuvatuotannoissa yleistivät, ja näyttelijöiden työnkuva laajeni perinteisen näyttelijäntyön ulkopuolelle. 1990-luvun lopulla jo yli puolet Näyttelijäliiton työssäkäyvistä jäsenistä työskenteli freelanceina. Tämä kehitys on sittemmin vain jatkunut ja kiihtynyt.¹²

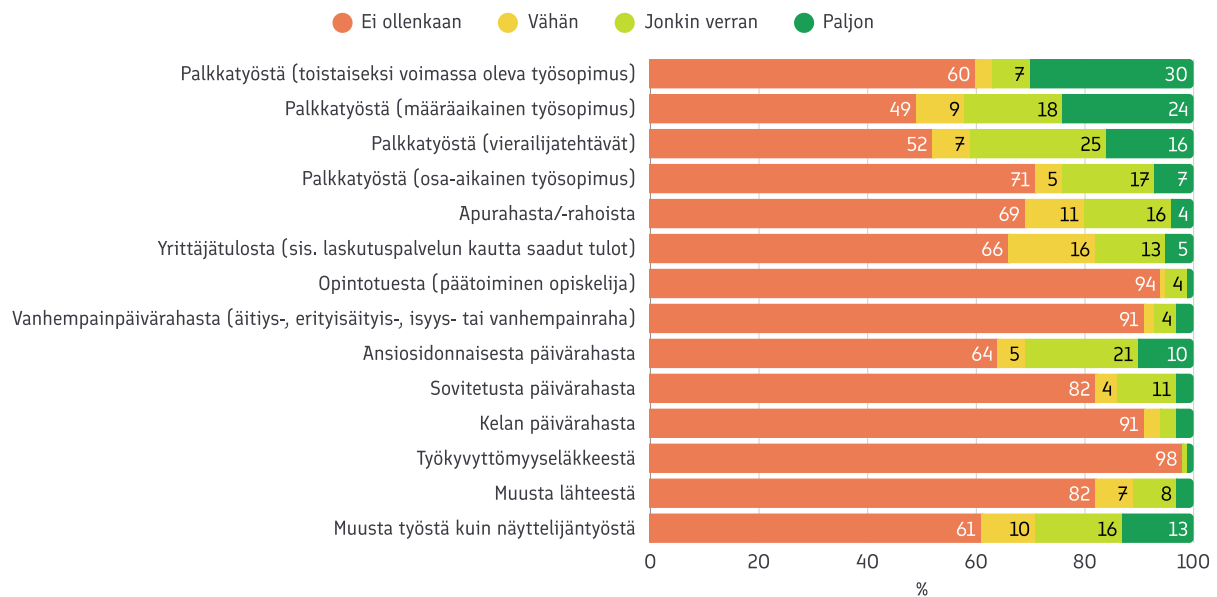
Tosin tuolloin kyse oli usein näyttelijän omasta valinnasta: freelancerina työskentely toi työelämään joustavuutta ja vapautta. Nyt moni kaipaisi työelämäänsä enemmän turvaa ja vakautta.

¹² Lue esim. Jääskeläinen, Nina (2004).

3.1 Näyttelijöiden toimeentulo

Työelämässä olevien näyttelijöiden toimeentulo on jo pitkään muodostunut useista rinnakkaisista lähteistä, eikä yksittäinen, vakaa tulonlähde ole enemmistölle itsestäänselvyys. Vaikka palkkatyö on keskeinen toimeentulon muoto, sen luonne on usein määräaikainen, osa-aikainen tai vierailijapohjainen.

Kuva 6. Näyttelijöiden pääasiallinen toimeentulo 2024-2025 (N=346)

Toistaiseksi voimassa oleva palkkatyö erottuu annetuista vaihtoehdoista – työelämässä olevista vastaajista noin kolmasosalla on ollut toistaiseksi voimassa oleva työsopimus kahden vuoden aikana. Huomattava osa vastaajista kuitenkin joko ei saa lainkaan tuloja vakituisesta palkkatyöstä tai saa sitä vain vähän.

Määräaikaisista työsuhteista ja vierailijatehtävistä saatava toimeentulo on vastaajien keskuudessa yleistä, mutta sen merkitys vaihtelee. Noin neljännes vastaajista saa merkittävän osan tuloistaan määräaikaisista työsuhteista ja vierailijatehtävistä, kun taas puolet vastaajista ei ole työskennellyt määräaikaisessa työsuhteessa kertaakaan viimeisten kahden vuoden aikana. Tämä kuvastaa näyttelijän ammatin kausiluonteisuutta ja sitä, että toimeentulo rakentuu usein lyhyiden työsuhteiden ketjusta.

Vierailijatehtävästä sovittu sopimus nousee määräaikaisten työsopimusten rinnalla yleiseksi toimeentulomuodoksi.

Osa-aikainen palkkatyö nousee esiin suhteellisen vakaana tulonlähteenä osalle vastaajista, mutta sekään ei muodosta enemmistölle pääasiallista toimeentuloa. Apurahat ovat osalle merkittävä osa tulorakennetta, mutta harva saa niistä erityistä helpotusta toimeentuloonsa. Tämä korostaa myös apurahatyön epävarmuutta ja tiukkaa kilpailutilannetta, joka on koventunut viime vuosina äärimmäiseen pisteeseen (esimerkiksi vain kuusi prosenttia Suomen Kulttuurirahaston lokakuun haun hakijoista sai vuonna 2026 myönteisen päätöksen).

Yrittäjätulo (mukaan lukien laskutuspalveluiden kautta saadut tulot) on merkittävä osa toimeentuloa osalle vastaajista, mutta vain pieni joukko saa siitä suurimman osan tuloistaan. Useimmille yrittäjyys näyttäytyy täydentävänä eikä ensisijaisena tulonlähteenä, vaikka siihen liittyvä taloudellinen riski on usein suuri.

Ansiopäiväraha, mutta myös sovitettu päiväraha, Kelan päivärahat sekä vanhempainpäivärahat muodostavat monille vastaajille osan toimeentulosta. Tämä kertoo osaltaan siitä, että työurat sisältävät jo kahden vuoden sisällä runsaasti katkoksia, epävarmuutta ja siirtymisiä, joissa sosiaaliturva toimii välttämättömänä puskurina, ei poikkeuksena.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus on vastaajien kesken pieni, mutta heidän tilanteensa korostaa työn kuormittavuutta ja epäjatkuvuuden vaikutuksia työkykyyn. Vanhuuseläkettä ei kyselyssä kysytty, mutta kuten aiemmin on todettu, oli heidän osuutensa melko suuri vastaajien kesken, jopa kahdeksan prosenttia.

Lähes neljännes vastaajista saa toimeentuloa jonkin verran tai paljon muusta työstä kuin varsinaisesta näyttelijäntyöstä. Moni sai pääasiallisen toimeentulonsa esimerkiksi ohjaamisesta, opettamisesta, tekijänoikeusmaksuista, keikoista (esimerkiksi laulajana tai muusikkona), päiväkotityöstä, apurahoista tai mainosten tekemisestä. Vain harva ilmoitti toimeentulonsa tulevan esimerkiksi elokuva-, televisio-, tai mallintöistä tai kaupallisesta yhteistyöstä sosiaalisessa mediassa. Vain kahdeksan prosenttia vastaajista, tai 30 vastaajaa, on ylipäänsä jossain vaiheessa uraansa tehnyt kaupallista yhteistyötä hankkiakseen lisäansioita.

Kahdeksan vuotta aiemmin vastaavaan kyselyyn vastanneista vain yhdeksän prosenttia oli ollut näyttelijöinä toistaiseksi voimassa olevalla työsopimuksella, mutta jopa 35 prosenttia ilmoitti olleen edellisenä vuonna paljon määräaikaisella työsopimuksella. Myös tuolloin – vaikka otannassa oli ainoastaan 2000-luvulla Teatterikorkeakoulun suomenkielisen näyttelijätaiteen koulutusohjelmasta valmistuneita näyttelijöitä – lyhytkestoiset keikkaluonteiset työt olivat olleet näyttelijöiden yleisin työsuhteen muoto – määräaikaisuuksien lisäksi. Vastaajaryhmät ovat kuitenkin toisistaan hyvin erilaiset, joten tulokset eivät ole täysin verrattavissa toisiinsa.

Kyselyn tulokset vahvistavat kuitenkin kuvaa monialaisesta työskentelystä, jossa taiteellinen työ ei yksin riitä elannon lähteeksi. Aineisto osoittaa, että vastaajien toimeentulo on rakenteellisesti pirstaleista ja epävarmaa. Vakaa ja ennakoitava toimeentulo on esittävän taiteen alalla poikkeus, ei sääntö.

3.2 Työmarkkinatilanne vaikeuttaa työllistymistä

Suomen työttömyysaste nousi 15–74-vuotiaiden joukossa 10,8 prosenttiin toukokuussa 2026.¹³ Työttömien määrä on nyt suurin sitten vuoden 1998. Työmarkkinatilanne on yleisesti synkkä, ei pelkästään kulttuurin kentällä.

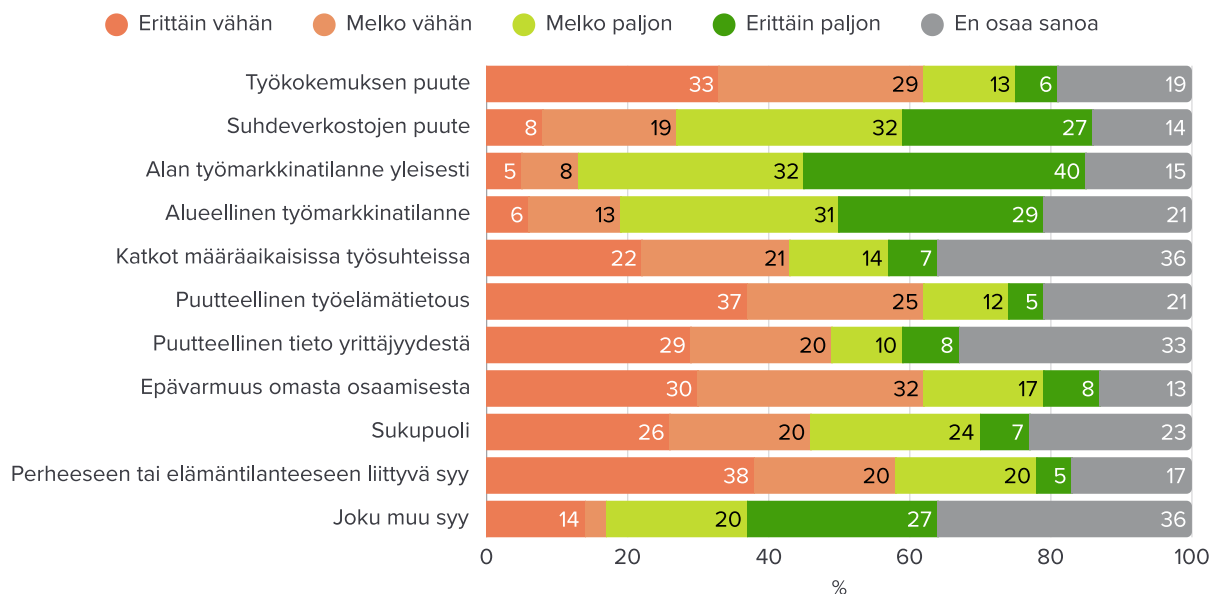
Mutta viime vuosien suuret leikkaukset – ja uhka lisäleikkauksista tulevana vuosina – kulttuuriin ovat luoneet pelokkuutta kentällä. Monessa teatterissa henkilöstökulut ovat ainoa menoerä, josta pystyy leikkaamaan ennakoiduttomassa tilanteessa.

Näyttelijät, jotka ovat valmistumisensa jälkeen kokeneet vaikeuksia työllistyä (N=324), selittävät vaikeuksiaan järjestelmätason ulkopuolisilla syillä. Todellisuus on ollut monelle

¹³ Kts. Tilastokeskus: Työttömyysaste, <https://stat.fi/fi/indikaattori/tyottomyysaste>. Haettu 18.6.2026.

monimutkaisempi kuin kyselyn valmiit vastausvaihtoehdot.

Kuva 7. Arvio työllistymiseen vaikuttavista tai vaikuttaneista seikoista (N=324)

Myös alan yleinen sekä alueellinen työmarkkinatilanne ovat monen vastaajan mukaan suurimmat työllistymistä vaikeuttavat tekijät. Suhdeverkostojen puute ja katkot määräaikaissa töissä nousevat myös merkittäviksi tekijöiksi.

Vastaajien mukaan työllistymistä ei vaikeuta niinkään henkilökohtaiset tekijät, kuten epävarmuus omasta osaamisesta, perhe- tai elämäntilanne, työkokemuksen puute ja/tai puutteellinen työelämätietous.

Verkostot ovat tärkeämpiä kuin osaaminen. Nimenomaan suhdeverkostojen puute nähdään merkittävämmäksi tekijäksi kuin työkokemuksen puute tai epävarmuus omasta osaamisesta. Kentällä on vahva mielikuva siitä, ettei töitä haeta, vaan niitä jaetaan verkostoissa oleville.

Vastauksista käy ilmi, että näyttelijöiden mielestä puutteellinen tieto yrittäjyydestä on suurempi ongelma kuin yleinen työelämätieto. Koulutus on vastaajien mielestä suunniteltu palkkatyölogiikan mukaiseksi, vaikka näyttelijän todellisuus on freelancer- ja yrittäjävetoinen.

Osa kokee sukupuolen vaikutuksen olevan merkittävä tekijä työllistymisessä, osa taas ei koe sitä lainkaan merkittäväksi. TINFOR tilastojen mukaan VOS-teatterissa ja Suomen Kansallisteatterissa vakinaisesti kiinnitettyjä naisnäyttelijöitä on palkkatilastojen mukaan yhtä paljon tai enemmän kuin miesnäyttelijöitä. Roolien esittäjien sukupuolilaskennassa pysyi vuonna 2024 tasajako kolmatta peräkkäistä vuotta.¹⁴

Korkein keskiarvo kertoo kuitenkin tärkeimmän: näyttelijät eivät koe, että heidän tilanteensa mahtuu annettuihin kategorioihin, vaan että järjestelmä itsessään vuotaa.

¹⁴ Esittävän taiteen tilastot 2024, sivu 15.

Yleisin perusnarratiivi on, että kentälle koulutetaan enemmän tekijöitä kuin mitä siellä on töitä. Työttömyys on järjestelmävika, ei henkilökohtainen epäonnistuminen. Avoimissa vastauksissa toistuu myös ajatus suhdeverkostojen puutteesta: ”Jos et tunne oikeita ihmisiä, et saa töitä.” Kirjoitetaan sisäpiireistä; ohjelmistoissa pyörivistä samoista nimistä; ohjaajista, jotka palkkaavat tuttujaan, ja valitellaan sitä, ettei koulutus ole avannut pääsyä tarpeellisiin verkostoihin.

Koulutukset ovat perinteisesti tuottaneet työntekijöitä laitosteattereihin, kiinnityksiin ja klassiseen repertuaariin – kun taas työelämä näyttelijän näkökulmasta on pitkään ollut freelancerina toimeen tulemista, apurahojen anomista, produktiopohjaista tekemistä ja edellyttänyt monityötä.

Opettajat nähdään tässä kuviossa portinvartijoina, jotka sekä avaavat ovia ja sulkevat niitä. Epävarmuus ei näin ollen nähdä yksilövikana vaan on ympäristön tuottamaa. Ulkomailla opiskelleet näkevät järjestelmän mahdollisesti vielä tiukempina. Monet ulkomailla opiskelleet jatkavat opiskeluaan Suomessa nimenomaan verkostoituakseen.

On huomioitava, että on myös pieni määrä vastaajia, jotka näkevät kentän myös syrjivänä. Heidän mukaansa heidän työllistymistään estävät:

Seksuaalinen suuntautuminen. Olen homo. Alamme on edelleen erittäin lokeroiva ja homofobinen. Se on täysin älytöntä, vaikka menisin heteromiehestä kuin vettä vaan... Asiasta ei keskustella alallamme lainkaan. **UP318, valmistunut 1990-luvulla**

Lack on inclusion and diversity in the field. **UP314, valmistunut 2000-luvulla**

Ruskea iho. UP98, valmistunut 2000-luvulla

Sukupuoli + ikä = vanha nainen. **UP213**

TINFO ei tilastoi yksilöitä, joten säännöllistä tilastollista tietoa esimerkiksi syrjinnästä ei ole, mutta ”Valta, vastuu, vinoumat: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esittäviissä taiteissa” -raportti vuodelta 2019 toi esiin jo aiemmin tiedossa olleita rakenteellisia epätasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ongelmia. Raportin mukaan ”kyselystä välittyy kuva ankarasta työkuormituksesta, piittaamattomasta ja epäterveestä työskentelyilmapiiristä sekä koventuneesta kilpailusta, jota työtilaisuuksista käydään. Kiusaaja tai häiritsijä on useimmiten työtoveri tai kollega, toissijaisesti lähiesimies, esimiesasemassa oleva tai muu, jolla on valtaa ja johon nähden uhri on alisteisessa asemassa.”¹⁵

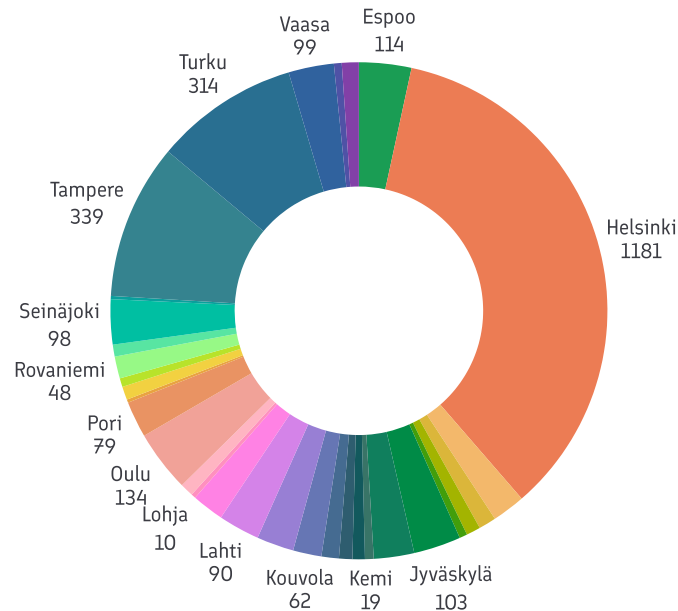
3.3 Työllistymismahdollisuudet

TINFO:n tilastojen mukaan VOS-teattereiden ja rahoituslain ulkopuolisten teatteritoimijoiden ohjelmistoissa oli esityskaudella 2023/2024 tarjolla näyttelijöille kaikkiaan 3 365 paikkaa eri produktioissa – VOS-teattereissa 2 529, ja rahoituslain ulkopuolisten toimijoiden ohjelmistoissa 916. Näistä paikoista 39 prosenttia oli tarjolla pääkaupunkiseudulla, 10 prosenttia Tampereella,

¹⁵ ”Valta, vastuu, vinoumat”, sivu 43.

9 prosenttia Turussa, ja muut teattereissa ympäri Suomen.¹⁶

Kuva 8. Produktioihin kiinnitettyjen näyttelijöiden määrät ja paikat kaudella 2023/2024

”Paikoilla” viitataan kauden 2023/2024 tilastoitujen näyttelijöiden määrään suomalaisten VOS-teattereiden ja rahoituslain ulkopuolisten teatteritoimijoiden ohjelmistoissa. Yhdellä näyttelijällä on saattanut olla useampi rooli tietyssä tuotannossa, näitä ei lasketa erikseen.

TINFO:n tilastokeruu ei tavoita koko vapaata teatterikenttää – etenkin työryhmiä, jotka kokoontuvat yhden teoksen ympärille – joten näiden paikkojen määrä on jokseenkin tätä korkeampi.

Laskennallisesti paikkoja olisi kuitenkin jokaiselle Näyttelijäliiton 1 870 jäsenelle vain 1,8 vuodessa.

Kuten moni kiinnityksellä oleva näyttelijä kuitenkin on vastauksissaan korostanut, osallistuvat VOS-teattereissa työsopimuksella olevat näyttelijät useaan rinnakkaiseen tuotantoon esityskauden aikana – kuten myös kentällä toimivat freelancerit. Freelancerin olisi tehtävä noin 1–4 tuotantoa vuodessa (riippuen paljon tuotantojen esityskaarista – musikaali voi pyöriä ohjelmistossa kokonaisen vuoden, puhenäytelmä usein taas 1–6 kuukautta) ansaitakseen elantonsa pelkästään teatteritoilla.

Työelämässä yhä olevista vastaajista (N=346) 85 prosenttia ilmoitti työllistyneensä muun muassa näyttelijänä vuosina 2024–2025. Tämä tarkoittaa, että he ovat kahden vuoden aikana työllistyneet ainakin osan ajasta näyttelijöinä.

¹⁶ Teatteritilastot, TINFO (ei julkaistu).

Vertailun vuoksi vuoden 2017 raportissa – joka oli otannaltaan huomattavasti suppeampi ja jossa pyydettiin vastaajia kuvailemaan ainoastaan työllistymistään yhden vuoden aikana, ei kahden – 93 prosenttia vastaajista ilmoitti työllistyneensä näyttelijänä.

On otettava huomioon, että vastausprosentti suhteessa Näyttelijäliiton jäsenmäärään jäi vähäiseksi, eikä tämä anna erityisen tarkkaa kuvaa näyttelijöiden työllistymisestä, mutta on mahdollisesti kuitenkin indikaatio vähenevistä työllistymismahdollisuuksista.

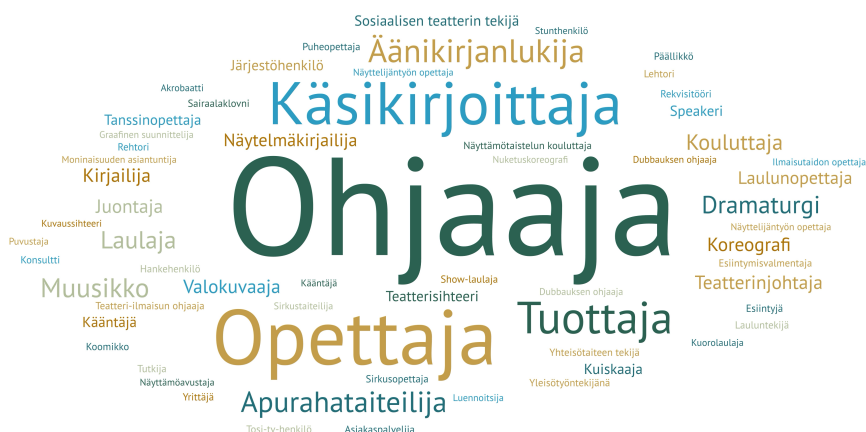
On erikoista, että lähes puolet eläkkeellä olevista näyttelijöistä ovat niin ikään työllistyneet näyttelijöinä samana aikana ja lähes yhtä moni myös muissa alan tehtävissä. Tosin työelämässä yhä kiinni olevat näyttelijät ovat todennäköisemminkin myös vastanneet työelämäkyselyyn.

Kuva 9. Näyttelijöiden työllistyminen 2024–2025 prosenteissa.

Työelämässä olevista näyttelijöistä 31 prosenttia ilmoitti työllistyneensä myös muissa tehtävissä teatteri-, media- ja kulttuurialalla. Valtaosa näyttelijöistä oli tehnyt työtä ohjaajina, opettajina (osa vastaajista erotteli esim. teatteri-, näyttelijäntöy- ja ilmaisutaiteen opetuksen toisistaan, osa ei), ja käsikirjoittajina. Moni ilmoitti toimineensa kyseisen ajanjakson aikana myös tuottajana sekä äänikirjanlukijoina tai elättäneensä itsensä apurahoilla.

Kuva 10. Näyttelijöiden työllistyminen muissa ammateissa.

18 prosenttia työelämässä olevista vastaajista ilmoitti työllistyneensä muilla aloilla viimeisten kahden vuoden aikana. Kasvatus- ja koulutusala sekä kaupallinen että elinkeinoala olivat työllistäneet monia, sosiaali- ja terveysala, sekä palvelu- ja asiakaspalveluala vain hieman vähemmän. Liikunta- ja hyvinvointiala, sekä ravintola ja tapahtuma-ala seurasivat perässä.

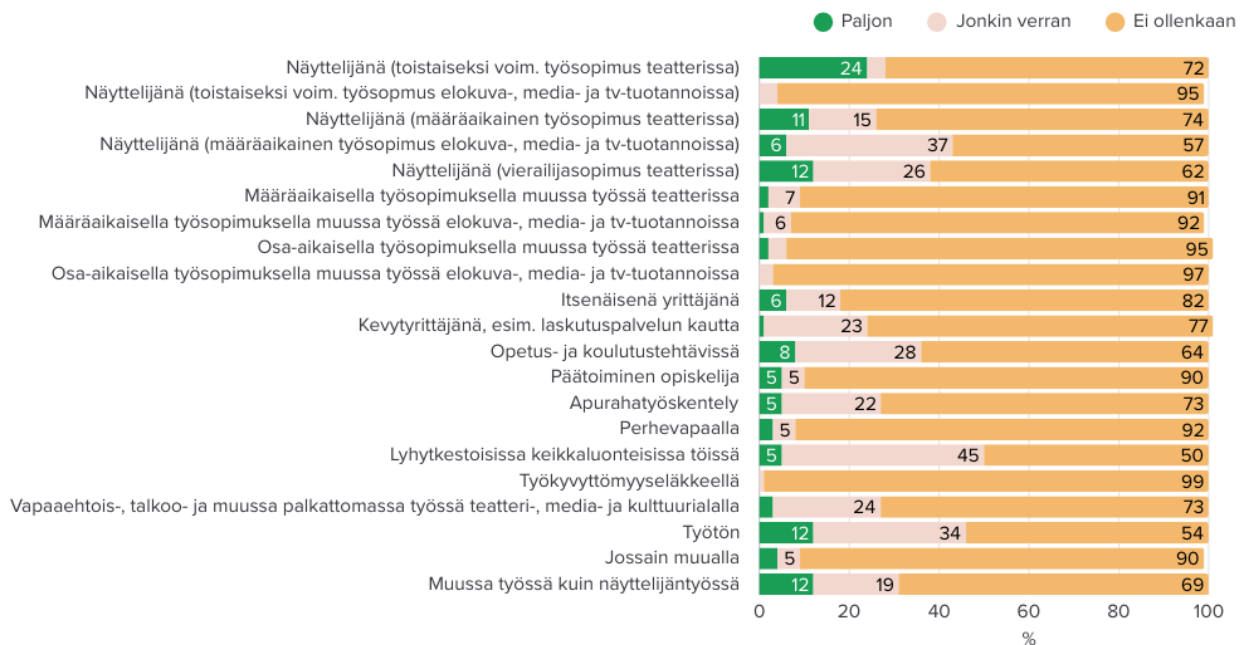
Mutta 27 prosenttia vastaajista ilmoitti myös olleensa työttöminä, eli yli neljäsosa kaikista vastaajista oli kokenut työttömyyttä kyseisellä ajanjaksolla. Vuoden 2017 rajoitetussa otannassa 25 prosenttia ilmoitti olleensa ajoittain työttömänä.

3.4 Työsuhteet ja työn tekemisen tapa

Kun vastaajilta kysyttiin tarkemmin heidän työsuhteistaan vuosina 2024–2025, vastaajien työurat näyttäytyivät viimeisiltä kahdelta vuodelta vahvasti epäjatkovina, monimuotoisina ja samanaikaisina. Ala perustuu epätyypillisiin työsuhteisiin, ei vakaisiin palkkatöihin. Työ koostuu useista rinnakkaisista rooleista ja sopimusmuodoista.

Vakituinen tai pitkäkestoinen työsuhde näyttelijänä koskee vain osaa yhä työelämässä olevista vastaajista (N=346). Valtaosa on yhdistänyt useita työsuhdemuotoja, itsensä työllistämistä, keikkatyötä, opetusta sekä ajoittaisia työttömyysjaksoja parin vuoden aikana.

Kuva 11. Näyttelijöiden työsuhteet 2024–2025.

Vakituinen näyttelijäntyö on vastaajien keskuudessa harvinaista. Vakaa työsuhde on poikkeus, ei normi. Toistaiseksi voimassa oleva työsuhde oli ollut 24 prosentilla vastaajista. Vuonna 2017 alle 9 prosentilla oli ollut toistaiseksi voimassa oleva työsopimus – mutta tuolloin lähes puolet vastaajista ilmoitti heillä olleen määräaikainen työsopimus suurimman osan vuodesta.

Määräaikaisuus on yleisesti keskeisin työllistymisen muoto teatterissa sekä elokuva-, media- ja televisiotuotannoissa.

On kuitenkin huomioitavaa, että 26 prosenttia ilmoitti tehneensä jonkin verran tai paljon määräaikaista työsuhteita teatterin alalla ja 38 prosenttia puolestaan ilmoitti olleensa jonkin verran tai paljon vierailijasopimuksella teatterissa. Vierailijasopimukset ovat vastaajien kesken yleisin työllistymisen muoto, jonka takia on hyvä huomioida, että alalla käytetään rinnakkain käsitteitä määräaikainen työsuhde ja vierailijasopimus, jotka eivät kuitenkaan ole juridisesti sama asia. Määräaikainen työsuhde on työsuhtesopimuksen mukainen työsuhde, joka solmitaan ennalta määrättyksi ajaksi ja tiettyyn produktioon liittyvän työn ajaksi. Näyttelijä on tällöin työsuhteessa työnantajaan, ja työsuhteeseen sovelletaan työoikeudellista lainsäädäntöä sekä mahdollisesti alan työehtosopimusta. Työnantaja vastaa palkanmaksun lisäksi lakisääteisistä sivukuluista ja sosiaaliturvaan liittyvistä velvoitteista.

Vierailijasopimus on sopimusmuoto, jota käytetään erityisesti yksittäisiin produktioihin tai rajattuihin työjaksoihin. Se voi käytännössä olla joko määräaikainen työsuhde tai toimeksiantosopimus. Sopimustyyppi – määräaikainen työsuhde tai vierailijasopimus – vaikuttaa muun muassa eläketurvaan, sosiaaliturvaan, työehtosopimuksen soveltumiseen sekä muihin työsuhteen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Vain seitsemän prosenttia vastaajista ilmoitti olleensa jonkin verran tai paljon määräaikaistyyppisissä työsuhteissa elokuva-, media- ja tv-tuotannoissa. Työ on projektikohtaista, eikä mahdollista jatkuvuutta.

Itsensä työllistäminen ja kevytyrittäjyys on arkipäivää. 16 prosenttia ilmoitti tekevänsä jonkin verran tai paljon töitä itsenäisenä yrittäjänä ja kevytyrittäjänä 24 prosenttia. Näin ollen monet vastaajista toimivat työnantajamallien ulkopuolella, ja usein pakon eikä valinnan kautta. Tämä vuorostaan lisää taloudellista epävarmuutta ja hallinnollista kuormitusta.

Keikkatyö, opetus ja apurahat täydentävät toimeentuloa. Puolet vastaajista ilmoitti tehneensä lyhytkestoisia keikkatöitä jonkin verran tai paljon, 36 prosenttia on tehnyt opetus- ja koulutustehtäviä jonkin verran tai paljon, ja 27 prosenttia on tehnyt työtä jonkin verran apurahalla. Nämä lyhytkestoiset tehtävät ovat vastaajille rakenteellinen osa toimeentuloa.

Yli puolet vastaajista ilmoitti, etteivät he ole olleet työttöminä lainkaan vuosina 2024–2025. Tosin lähes puolet vastasi olleensa jonkin verran tai paljon työttöminä. 27 prosenttia tekee jonkin verran tai paljon vapaaehtoistyötä tai palkatonta työtä. Näin monelle työttömyys ja palkaton työ vuorottelevat palkallisen työn kanssa.

31 prosenttia näyttelijöistä kertoo tehneensä jonkin verran tai paljon aivan muita kuin näyttelijäntöitä kahden viimeisen vuoden aikana.

Päätoiminen opiskelu, perhevapaat ja työkyvyttömyyseläke ovat koskeneet vain harvoja vastaajia.

Itsensä työllistäminen ja kevytyrittäjyys ovat normalisoituneet, keikkatyöstä ja opetuksesta on tullut keskeisiä toimeentulon lähteitä.

Näin voidaan sanoa, että työttömyys ja palkaton työ ovat rakenteellisia ongelmia, eivät poikkeuksia.

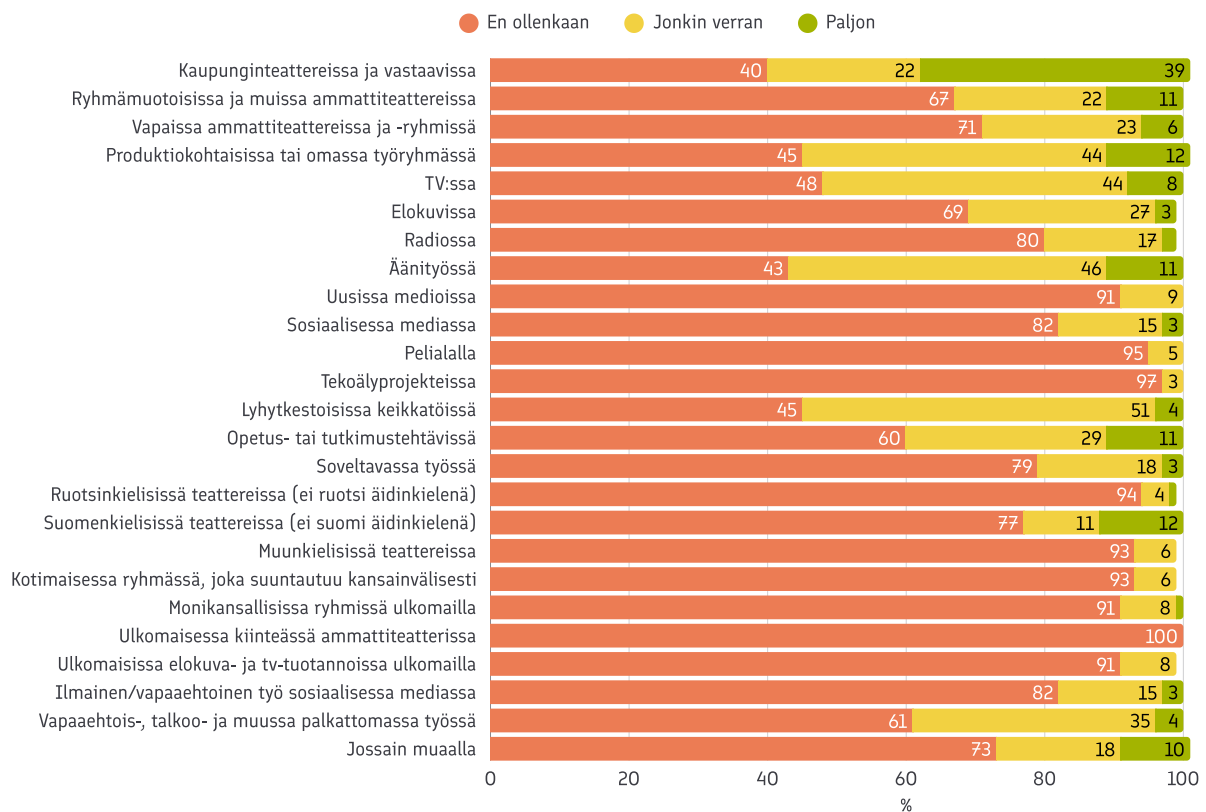
Sosiaaliturva, työttömyysturva ja eläkejärjestelmä eivät vastaa työn todellista muotoa esittävän taiteen kentällä. Siksi ammattiliitot ovat jo pitkään peräänkuuluttaneet rahoitus- ja

tukijärjestelmien tarvetta tunnistaa monityöllisyys ja projektipohjaisuus. Sosiaaliturvan tulisi tunnistaa monityöllisyys ja projektipohjainen työ, ja työttömyysturvan tulisi soveltua myös epäsäännöllisiin ja katkonaisiin työsuhteisiin. Tulisi kehittää rahoitus- ja tukimalleja, jotka eivät perustu oletukseen yhdestä työnantajasta, kun taas työehtojen ja lainsäädännön kokonaisuus tulisi vastata itsensä työllistävien todellista asemaa.

3.5 Paljon liikkuvuutta, vähän pysyviä työpaikkoja

Näyttelijäntyön tekeminen on hajautunutta, projektiluonteista ja monikanavaista. Kuten aiemmin todettiin, perinteiset kiinnitykset koskevat vain osaa vastaajista. Valtaosa vastaajista ei työskentele yhdessä rakenteessa, vaan yhdistävät produktiokohtaisia töitä, keikkoja, opetusta ja rinnakkaistyötä.

Kuva 12. Näyttelijöiden työllistyminen 2024–2025 prosentteissa.

Kenttä on näiden tulosten valossa kahtiajakautunut (mutta tässä on huomioitava alhainen vastausprosentti): Työelämässä olevista vastaajista osa – 36 prosenttia – on vahvasti työllistyneitä VOS-rakenteessa osa- tai kokoaikaisesti, mutta suuri osa – 37 prosenttia – ei lainkaan edes freelancereina.

Rahoituslain ulkopuoliset, niin sanotut vapaan kentän ammattiteatterit ja -ryhmät eivät pysty tarjoamaan vakituista työtä kuin harvoille – vuoden 2024 tilastojen mukaan kenttä työllisti

vakinaisesti 62 henkilöä, mutta monet näistä taiteilijoista myös pyörittävät itse yhteisönsä toimintaa johtajina ja tuottajina. Niille näyttelijöille, jotka työllistyvät vapaalla kentällä, kenttä on tärkeä. Sen sijaan produktiokohtainen työ on esittävän taiteen kentällä yksi yleisimmistä työn muodoista, joka puolestaan tarkoittaa pirstaleista työskentelyä yhdestä tuotannosta toiseen, eri rahoituslähteiden turvin.

Työni on muun muassa käsittänyt työryhmän kanssa uuden produktion luomista, apurahalla työskentelyä ja käsikirjoittamista. **UP015, valmistunut 2010-luvulla**

Myöskään media- ja äänityö ei tarjoa monelle töitä, mutta osalle se muodostaa merkittävän tulonlähteen.

Elokuva- ja televisioalaa on luonnehdittu suljetuksi, ja kyselyn vastaukset näyttäisivät tukevan tätä näkemystä. Puolet vastaajista ei ole lainkaan tehnyt televisiotöitä ja 38 prosenttia vastaajista vain jonkin verran. Kyselyä levitettiin syksyllä 2025, jolloin hallituksen kaavaamat leikkaukset Suomen elokuväsäätöön rahoitukseen herättivät runsaasti keskustelua alan toimijoiden keskuudessa.

Huolestuttaa alan tulevaisuus, sekä teatterin että av-alan puolella. Vaikka elokuva-alan leikkaukset peruttiin, tilanne oli jo valmiiksi aika surkea. Hallituksen toiminta ajaa maamme semmoiseen kuosiin, ettei ihmisillä ole varaa ostaa teatteri- tai leffalippuja. Työttömiä on koko ajan enemmän, niin näillä kuin muillakin aloilla. Olen aina ollut optimistinen tulevan suhteen mutta nyt toiveikkuus on koetuksella. **UP178, valmistunut 2010-luvulla**

Niin ikään vain seitsemän prosenttia vastaajista on tehnyt paljon töitä televisiotuotannoissa. Vastaajista elokuvia ei ole tehnyt lainkaan 59 prosenttia; radiota 66 prosenttia. Sen sijaan äänityöt (dubbaukset, mainokset) ovat selkeämmin jakautuneet näyttelijöiden kesken, mutta lähes puolet vastaajista sanoo, ettei heillä ole lainkaan näistäkään kokemusta.

Vaikka paljon puhutaan uusien medioiden ja digitaalisten ympäristöjen murroksesta ja luovilla aloilla toimivien työllistymisestä näissä, 73 prosenttia vastaajista ei ole tehnyt töitä YouTube -kanavilla, podcasteissa, blogeissa tai TikTokissa viimeisten kahden vuoden aikana. Sosiaaliseen mediaan eivät niin ikään ole löytäneet ammattilaiset, vastaajista 66 prosenttia ei ole käyttänyt Instagram- tai Facebook-tilejään ansaintamenetelmänä. Pelialaan 76 prosentilla ei ole ollut mitään kosketusta, eikä taiteellisissa projekteissa olla käytetty tekoälyä. Alustoista ei ole vielä tullut keskeistä työllistymisaluetta esittävän taiteen kentällä, eikä digiloikkaa näin nähdä vielä käytännön tasolla ainakaan näyttelijöiden toimenkuvassa.

Opetus- ja soveltava työ ovat merkittäviä rinnakkaistyön muotoja, jotka toimivat usein taloudellisena vakaajana taiteellisen työn ohella. 33 prosenttia vastaajista tekee ainakin jonkin verran opetus- tai tutkimustehtäviä. 17 prosenttia tekee soveltavaa työtä jonkin verran tai paljon – eli vastaavat koulutuksista tai työpajoista. Lähes 47 prosenttia vastaajista tekee lyhytkestoista keikkatyötä, kuten juontamiskeikkoja, spikkejä, mainoksia, ynnä muuta.

Kansainvälinen kenttä koskee pientä erikoistunutta joukkoa, jotka työllistyvät ulkomaisissa teattereissa, kansainvälisissä tuotannoissa, tai ryhmissä. Valtaosa vastaajista ei kuitenkaan ole lainkaan tekemisissä kansainvälisen kentän kanssa.

Vapaaehtoinen ja palkaton työ kertoo rakenteellisesta paineesta tehdä työtä ilman korvausta, – näkyvyyden tai verkostojen vuoksi. Yli 30 prosenttia vastaajista ilmoitti tekevänsä ainakin jonkin verran vapaaehtoista työtä kentällä, ja 14 prosenttia kertoi tekevänsä jonkin verran ilmaista työtä sosiaalisessa mediassa.

3.6 Työttömyys ja alalta poistuminen

27 prosenttia Kestävä näyttelijä -kyselyyn vastanneista työelämässä olevista näyttelijöistä ilmoitti olleensa työttöminä vuosien 2024–2025 aikana. Työttömyyden määrä on merkittävää, vaikka suurin osa on myös ajoittain työllistynyt ja täydentänyt toimeentuloaan muilla aloilla tai muissa kulttuurialan tehtävissä. Tämän kyselyn pohjalta ei ole mahdollista sanoa kuinka pitkään vastaajat olivat töissä tai olivat työttömänä. Kokonaistyöttömyysastetta ei voida laskea, mutta ahdinko on luettavissa avoimista vastauksista, kuten tästä:

Alan kulttuurileikkaukset ovat nakertaneet uskoani uralla menestymiseen. Joitakin vuosia sitten olin vielä toiveikkaampi sen suhteen, että kun itse jaksaa nähdä vaivaa niin ovia avautuu. Nyt huomaa olevani paljon toivottomampi ja usein päällimmäinen tunne on, että täytyykö alkaa miettiä alanvaihtoa, että vaikka kuinka näkee vaivaa työllistymisensä eteen niin auttaako se, jos töitä ei kohta ole kuin niille, jotka ovat meritoituneita tekijöitä. **UP43, valmistunut 2010-luvulla**

Kuten yllä oleva Urapolut-kyselyyn vastannut näyttelijä, kirjoittavat vastaajat työttömyydestään ja toisille aloille siirtymisestään erityisesti kyselyn viimeisen kysymyksen kohdalla, johon oli mahdollista kirjoittaa kyselyn herättämistä ajatuksista tai mielipiteitä näyttelijäntaiteen ja/tai teatterin tulevaisuudesta.

Moni kuvailee työllisyytensä vaikeutumista – pandemian aikana, sekä sen jälkeisinä vuosina, ja muun muassa työttömyyden vaikutuksesta henkiseen jaksamiseen sekä ammattitaidon ylläpitämiseen. Syksyllä 2025 alan työttömyydestä ja alalta siirtymisistä kirjoitettiin paljon.¹⁷

Tähän vuoteen asti olen saanut tehdä oman alani töitä. Kuitenkin nyt viimeisen kahden vuoden aikana esimerkiksi tulisitko vierailemaan-soitot ovat loppuneet kuin seinään. Töitä friikuille on todella vähän. Tällä hetkellä oma määräaikainen osa-aikainen työsopparini loppuu joulukuuhun, ja sen jälkeen ei ole tiedossa töitä. Sama tilanne niin monella kollegalla. Leikkaukset vaikuttavat vahvasti. **UP333, valmistunut 2010-luvulla**

¹⁷ Hallituksen viimeinen budjettiriihi syyskuussa 2026 lupaili sen sijaan hyvää kulttuurin rahoitukseen vuodelle 2027: kulttuurin rahoitukseen ei kohdistu enää uusia leikkauksia ensi vuonna.

Olen ollut tällä hetkellä seitsemän kuukautta putkeen työttömänä. Ja seuraavaan puoleen vuoteen ei ole mitään tiedossa. Haen töitä joka päivä. Valmistumisestani on alle viisi vuotta. **UP280, valmistunut 2020-luvulla**

Olen muutaman kuukauden päässä siitä, että putoan työttömyysturvan ulkopuolelle. Jos työssäoloehto olisi säilynyt 26 viikossa, olisi tilanteeni täysin eri. Tilanne on erittäin huolestuttava ja minun on vaikea uskoa, että kahden vuosikymmenen urani uhkaa vajota sormien välistä koska en enää kykene elättämään itseäni tai perhettäni omassa kutsumusammattissani. Yritän uskoa ja toivoa että jokin pelastava tilaisuus ilmaantuisi kuin ihmeen kaupalla viime hetkellä mutta minun on varauduttava siihen, että kun vuosi 2026 alkaa, olen uudessa ammatissa, mikäli sellainen löytyy. Hurjaa! **UP358, valmistunut 2010-luvulla**

Olen ollut nyt kaksi vuotta ilman teatterityötä. Koen, että omaa ammattiosaamista on vaikea ylläpitää, kun ei pitkään aikaan pääse näyttämään. Niissä harvoissa koe-esiintymisissä ei sitten pysty olemaan parhaimmillaan, kun on niin ruosteessa. Pitkä työttömyys vaikuttaa itsetuntoon, ja epävarmuus ei tuota hyvää näyttelijäntyötä. Tällä hetkellä arkielämä on aktiivista epätoivon torjumista ja lannistumista vastaan taistelemista. Olin pitkään optimistinen, mutta nyt kaikki toiveikkuus alkaa olla käytetty. Haluaisin vain tehdä töitä, ja huomaa olevani kateellinen ja katkera niille, jotka töitä saavat. Tunnen itseni arvottomaksi ihmisenä ja ammattilaisena. **UP49, valmistunut 2010-luvulla**

Vuoden 2024 Taiteen ja kulttuurin barometri -kyselyyn vastanneista esittävien taiteiden (teatteri-, tanssi-, sirkus- ja performanssi- ja esitystaide) kentällä toimivista taiteilijoista yli puolet olivat vaihtaneet ammattia taidealalta tai harkinneet ammatinvaihtoa viimeisen vuoden aikana. Ammatinvaihtoa harkinneiden osuus oli noussut viisi prosenttiyksikköä vuodesta 2022.¹⁸

Kestävä näyttelijä -kyselyyn vastanneista osa kuvailee haikeasti siirtymistään muille aloille ja kutsumusammattista luopumisen tuskaa.

Rajujen leikkausten takia tein ensimmäistä kertaa ammattiin valmistumisen jälkeen muun alan töitä. Olin töissä muuttofirmassa ja lastenhoitajana päiväkodissa. Vaikuttaa siltä, että itse olen jo suuntautumassa toiselle alalle mutta toivoisin nuorille työelämään tuleville enemmän tukea tässä ajassa. **UP150, valmistunut 2010-luvulla**

En ole koronapandemian jälkeen työllistynyt ammattiteattereissa, lähinnä olen siirtynyt opetustehtäviin ja toimin yrittäjänä erilaisissa esiintymistehtävissä ja toiminut näyttelijänä muutamassa kesäteatteriproduktiossa. **UP97, valmistunut 2000-luvulla**

Minua surettaa, että en ole saanut jatkaa uraani näyttelijänä. Valitsin toisen polun, koska halusin ihan normaalin turvan siitä, että töitä on ja halusin nähdä lapsiani. Koin työajat mielettömiksi ja ihmisyiden arvostamisen aikanaan alalla ollessani ajoittain olemattomaksi. Olimme eläimiä, joilla ei ollut oikeuksia, vain velvollisuuksia ja ura oli mielivaltaisista ohjaajista kiinni. En toisaalta ole varma voiko ala koskaan saavuttaa muiden alojen kaltaisia

¹⁸ Taiteen ja kulttuurin barometri 2024: Taiteilijoiden työn rahoitus ja tuki (2025), sivu 32.

työehtoja ja työntekijän arvostusta. Toivottavasti. Olen ollut onnellisimmillani töissä lavalla ja vaalin sitä muistoa. **UP216, valmistunut 2010-luvulla**

Opiskelen uutta alaa. En näe enää työllistyväni näyttelijänä. Luopuminen rakkaasta ammatista, joka viime vuodet on näyttänyt varjopuolensa, on surullista ja prosessi on vielä kesken. Välillä mietin, että valitsin alan aikoinaan väärin, mutta olen kiitollinen niistä vuosista, kun sain toimia kokoaikaisesti näyttelijänä ja sain siitä asiankuuluvaa palkkaa. Ehkä tähtihetkeni oli se, kun pääsin kouluun ja sain opiskella, vailla huolta huomisesta. **UP74, valmistunut 2000-luvulla**

Vuoteen 2017 verrattuna – jolloin vastaajat olivat kaikki Teatterikorkeakoulusta valmistuneita näyttelijöitä – työttömyysluvut eivät poikkea erityisen paljon. Vastaajista nimittäin 25 prosenttia ilmoitti myös tuolloin olleensa edellisen vuoden aikana osittain työttöminä. Syvällisempi vertailu edellyttäisi kuitenkin tietoa muun muassa siitä, kuinka pitkiä vastaajien työttömyysjaksot olivat vuosina 2016 ja 2025.

3.7 Kokemuksia viranomaisten kohtaamisesta

Muun muassa taiteilijoiden barometrikyselyissä on vuosien mittaan toistuvasti tullut ilmi taiteilijoiden vaikeudet yhdistää erilaisia työn tekemisen tapoja ja ansainnan muotoja suomalaisen sosiaaliturvan mukaisesti. Sosiaaliturva ei tunnista kulttuurialan pirstaleisuutta ja asettaa näin freelancetaiteilijat usein mahdottomaan positioon. Freelancerit eivät aina lyhytkestoisten sopimusten takia kerää palkallista lomaa, heille ei tarjota työterveyshuoltoa, ja sairastuessa freelancer ei saa palkkaa.

Suomessa parhaillaan käynnissä oleva sosiaaliturvauudistus (2023–2027) tähtää sujuvampaan ja yksinkertaisempaan sosiaaliturvajärjestelmään.¹⁹ Uudessa järjestelmässä olisi muun muassa yhdistelmävakuutus, jonka tavoitteena on parantaa samanaikaisesti yrittäjinä ja palkansaajina toimivien henkilöiden sosiaaliturvaa. Vielä ei ole tarkempaa tietoa siitä, sisällytetäänkö yhdistelmävakuutuksessa myös apurahat ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Vakuutus huomioisi palkka- ja yrittäjätulon, jolloin työttömyysturva määräytyisi kokonaistulojen perusteella, ei pelkästään päätoimesta saadun tulon mukaan. Tämä tosin auttaisi vain heitä, joilla on oikeus työttömyysturvaan.²⁰

Kestävä näyttelijä -hankkeen kysely vahvisti omalta osaltaan, miten vaikea freelance-taiteilijoiden asema on nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä.

Työiässä olevista vastanneista näyttelijöistä (N=335) 47 prosenttia kertoi kokeneensa ymmärtämättömyyttä taiteilijan työn erityispiirteistä työvoimatoimistoissa ja muissa viranomaistahoissa, vain 23 prosenttia ilmoitti, etteivät he ole kokeneet ymmärtämättömyyttä ja 31 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole kokemusta viranomaisten kanssa asioimisesta.

¹⁹ Lue Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivulta enemmän sosiaaliturvauudistuksesta.

²⁰ Huovila, 2026.

Moni kirjoitti TE-toimiston ymmärtämättömyydestä erityisesti freelancereiden työllistymisestä, työsopimuksista sekä eri toimeentulojen muodoista.

Ei ymmärretä, että kokoaikaista työtä ei ole tarjolla. **UP363, valmistunut 2010-luvulla**

Työnhakuvelvoite ei ole realistinen suhteessa työpaikkojen määrään ja siihen, milloin ja kuinka usein kannattaa ottaa yhteyttä työnantajiin. **UP315, valmistunut 2010-luvulla**

Keikkaluonteisuutta ihmetellään, sekä sitä että ei ole laiska ja syrjäytynyt vaikka työllistyy vain muutaman päivän siellä täällä (esimerkiksi pyydetty TE-keskukseen juttelemaan paikan päälle ja kysytty kykenekö hakemaan edes kolmea työtä kuukaudessa yms.) **UP297, valmistunut 2010-luvulla**

Låg förståelse för hur våra kontrakt ser ut. Till exempel ett kontrakt där man arbetar några veckor på våren och sedan några veckor till på hösten så ville arbetsförmedlingen läsa det som att kontraktet är för ett heltidsarbete som sträcker sig från vår till höst. Det krävdes många samtal och dokument för att bevisa att jag inte får lön förutom just för de veckorna. **UP82**

Esimerkiksi se, että olen kirjoilla dubbausfirmassa ja teen satunnaisesti äänitöitä oli aivan käsittämätön asia virkailijalle, joka vaati selvittämään, mikä työsuhteeni laatu on ja miksen voi työskennellä siellä kokoaikaisesti. Virkailijalla on ollut myös vaikeuksia ymmärtää se, että musikaalitoihin haetaan niin aikaisin. Olen joutunut vääntämään rautalangasta, että vaikka saisin seuraavan työni tänään, se saattaa realisoitua vasta yli vuoden kuluttua. **UP64, valmistunut 2020-luvulla**

Vastaajista 20 prosenttia kertoi työvoimatoimiston tulkinneen heidät apurahansaajina tai freelancereina toimiessaan yrittäjiksi viimeisten kolmen vuoden aikana.

Tämä on Teatteri- ja mediatyöntekijät ry:n mukaan yhä yleisempää tapauksissa, jossa freelancer on tehnyt töitä toimeksiantosuhteessa työnantajan kiertäessä työnantajavastuita ja vakuutusmaksuja sekä tapauksissa, joissa henkilö on työllistynyt selvästi pääasiassa työsuhteissa. Teatterialalla freelancerit valmistelevat apurahahakemuksia, laativat omia nettisivuja ja markkinoivat omaa osaamistaan, ylläpitävät ammatillisia verkostoja sekä omaa ammattitaitoaan ja työkykyään. Yhä useammin tämä tarkoittaa, että työttömyysturvaan oikeutusta arvioivat ELY-keskukset ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus eli KEHA-keskus päättävät, että tämä onkin omassa työssä työllistymistä. Mikäli hakijalla on toiminimi sivutoimista yrittäjyyttä varten tai on käyttänyt laskutuspalveluita, voidaan hänet tulkita yrittäjäksi.²¹ Yrittäjyyteen kuuluu kuitenkin aivan erilainen voitontavoittelu, riskien ottaminen ja vapaus työn suorittamisen suhteen – mikä ei ole mahdollista kulttuurin alalla, jossa työtä tehdään pääsääntöisesti tavoittelematta muita voittoja kuin taiteen tekemistä.

Sade i misstag att jag arbetar heltid som företagare för att förenkla min situation, eftersom de inte förstår att man kan vara utan anställning utan att vara arbetslös. Detta ledde till att

²¹ Huovila, 2026.

jag blev av med arbetslöshetsstöd och tvingades avsluta min firma. **UP353, valmistunut 2010-luvulla**

Koen pahimmaksi sen, että esimerkiksi työvoimatoimisto ei osaa itsekään vastata työttömyysetuutta koskeviin kysymyksiin. He eivät osaa siis neuvoa, jolloin päätökset tuntuvat mielivaltaisilta. Ohje saattaa olla, että "etuuden käsittelijä ratkaisee asian" mutta ei osata sanoa, mitä käsittelijä ottaa päätöksessään huomioon ja miksi. Lista tähän olisi todella pitkä, erityisesti Kelan ja TE-toimiston kanssa asioiminen on mielestäni todella stressaavaa. Yrittäjäksi tulkitseminen on viime vuosina eniten vaivaa aiheuttanut asia, siis sen perusteellinen, että en ole yrittäjä. **UP350, valmistunut 2010-luvulla**

Lähtökohtaisesti järjestelmä ei tunnista taiteilijan työn erityislaatuisuutta ja se vaatii aina neuvokkuutta sekä oikeita sanavalintoja viranomaisten kanssa asioidessa. Viranomaistahojen asenteet ja toimintatavat vaikuttavat valitettavasti muuttuneen suorastaan epäreiluiksi viime vuosien aikana. **UP270, valmistunut 1990-luvulla**

Eivät ymmärrä, että voin olla palkansaaja, jolla on 5–12 työnantajaa. **UP258, valmistunut 2020-luvulla**

Tärkeintä meneillään olevassa sosiaaliturvauudistuksen prosessissa olisi poistaa omassa työssä työllistymisen käsitteen työttömyysturvalaista ja selkeyttää tulkintakäytäntöjä. Samalla on varmistettava yhdenvertainen oikeus sosiaaliturvaan kaikille työnteon muodoille. Näyttelijäliitto on yhdessä muiden luovien alojen järjestöjen kanssa julkaissut verkkosivuillaan omat ehdotuksensa työttömyysturvan ongelmien korjaamiseksi.²²

²² "Luovien alojen järjestöt ja kulttuurialan ammattilaiset jäävät herkästi turvaverkon väliinputoajiksi". Näyttelijäliitto 21.4.2026. Haettu 25.6.2026.

4 Näyttelijöiden työurat

Työuralla tarkoitetaan yksilön elämänsä aikana tekemien työtehtävien, ammattien ja työsuhteiden muodostamaa kokonaisuutta. Nykyään työura ei tyypillisesti tarkoita yhtä elinikäistä uraa saman työnantajan palveluksessa, vaan se voi koostua useista eri vaiheista, alanvaihtoista ja ammatillisesta kehityksestä. Näyttelijöiden kohdalla tämä pirstaleisuus on ollut todellisuutta jo vuosikymmeniä – ja on monelle myös ollut tietoinen valinta.

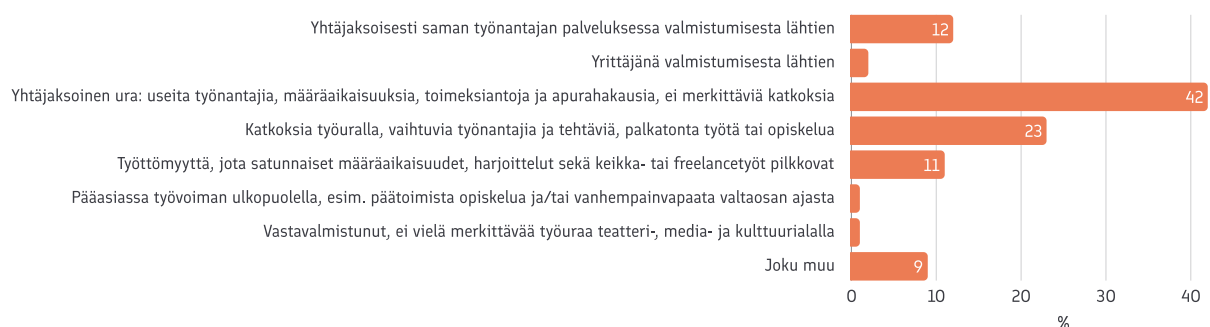
Vuoden 2018 raportissa tarkasteltiin näyttelijöiden työurien kokonaisrakennetta. Keskeinen havainto oli, että vaikka työn murros oli jo tuolloin kohdistunut erityisesti näyttelijöihin ja työmarkkinat olivat heikentyneet, yhtenäinen työura oli silti mahdollinen – joskin perinteisestä työsuhtenormista poikkeavalla tavalla. Lähes puolet vastaajista kuvasi uraansa yhtäjaksoisena, vaikka se koostui useista eri työnantajista, määräaikaishuutoista, vierailutehtävistä ja apurahatyöskentelystä. Kaiken kaikkiaan lähes 70 prosentilla vastaajista katsottiin olevan yhtenäinen työura.

Vuonna 2025 samoihin kysymyksiin palattiin muuttuneen toimintaympäristön keskellä. Kulttuurialan leikkaukset, pandemia ja kiristynyt kilpailu ovat kuormittaneet alaa sitten vuoden 2018. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan, miten näyttelijöiden työurat näyttävät nyt – ja missä määrin kehityssuunta on muuttunut.

4.1 Työuran tähänastinen kokonaisuus

Työelämässä olevilta näyttelijöiltä kysyttiin mikä parhaiten kuvaa heidän tähänastisen työuransa kokonaisuutta. Vastauksista (N=346) hahmottuu kuva näyttelijän työurasta, jossa vain harvalle (12 prosenttia, vuonna 2017: 11 prosenttia) suodaan mahdollisuus olla yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa valmistumisesta lähtien.

Kuva 13. Näyttelijöiden työuran kokonaisuuden kuvailu (N=346)

Suurin vastaajaryhmä, 42 prosenttia vastaajista (vuonna 2017 jopa 47 prosenttia), kuvaili uraansa yhtäjaksoisena urana, mutta jonka aikana on ollut useita eri työnantajia, määräaikaishuutoja, toimeksiantoja tai työskentelyä apurahalla – mutta ei juuri katkoksia.

Kiinnitys 10 vuotta, vaihtuvat työolosuhteet 10 vuotta. Osa-aikaiset, määräaikaiset, keikkatyöt, apurahat, ansiosidonnainen. **UP133, valmistunut 2000-luvulla**

Valmistumisesta lähtien parikymmentä vuotta niin näyttelijän, ohjaajan, käsikirjoittajan kuin kouluttajan töitä. Pikkuhiljaa siirryin tapahtuma-alalle töihin, jossa nyt toimin. **UP152**

23 prosenttia vastaajista kuvaili uraansa katkoisena, jonka aikana heillä on ollut vaihtuvia työnantajia ja tehtäviä, mukaan lukien palkatonta työtä tai opiskelua.

Pitkä yhtäjaksoinen työura saman työnantajan palveluksessa valmistumisen jälkeen, jonka jälkeen päätoimisena opiskelijana, työttömänä ja nyt taas määräaikaisessa työsuhteessa. **UP246, valmistunut 1990-luvulla**

Yrittäjänä lähes koko ajan, paljon töitä ensimmäiset 20 vuotta, välillä katkoksia ja työttömyyttä mutta ei työttömyyskorvausta koska yrittäjä, omia tuotantoja paljon viimeisen 10 vuoden aikana. **UP137, valmistunut 1990-luvulla**

Yrittäjänä, menestystä näyttelijänä, hiljaisia jaksoja näyttelijänä, yrittäjänä uudella toimialalla käyttäen hyväksi näyttelijänä saatua kokemusta, jatkuvaa oppimista ja kovaa työtä. **UP339, valmistunut 2010-luvulla**

Continuous career under several different employers, fixed-term contracts, visitor contracts, gigs, and work financed by grants. Also gaps in employment, changes in employers and tasks, unpaid work, unemployment and studies. It's hard to estimate proportions for almost 20 years of career. **UP314, valmistunut 2000-luvulla**

11 prosenttia vastaajista kuvaili puolestaan uraansa ensisijaisesti työttömyyden kautta. Työttömyyttä on pilkkonut uran aikana satunnaiset määräaikaisuudet, harjoittelut sekä keikkat tai freelancetyöt.

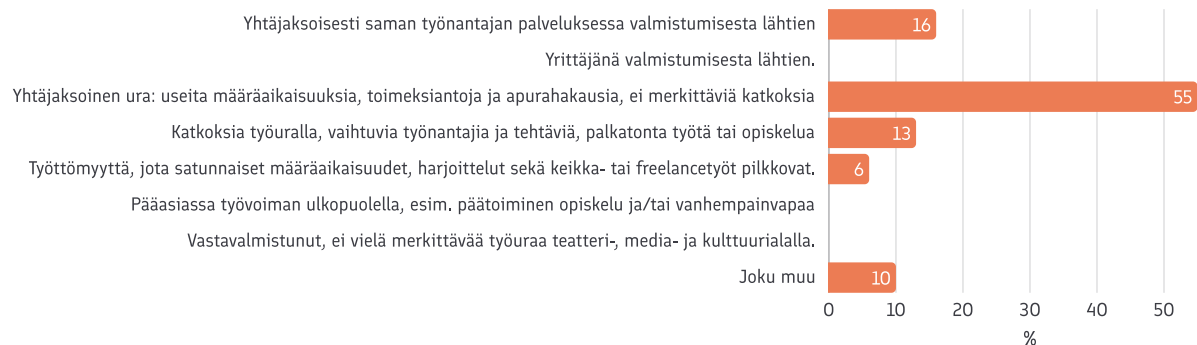
Määräaikaisia töitä välillä paljonkin, mutta sitten taas pitkiä työttömiä kausia. Työttömyys lisääntynyt viime vuosina. Valmistumisen jälkeen monta vuotta koko ajan töitä freelancerina. **UP288, valmistunut 2010-luvulla**

Yhtäjaksoinen työura noin vuodesta 2011, useita eri työnantajia, määräaikaisuuksia, toimeksiantoja, mutta viime vuosina työ enemmän katkoksia ja epävarmuutta. **UP147, valmistunut 2000-luvulla**

Useita eri työnantajia, määräaikaisuuksia, toimeksiantoja tai työskentelyä apurahalla, vierailuja. Mutta myös paljon työttömyysjaksoja ja vanhempainvapaata. Aika hyvin kuitenkin tasapainossa tähän mennessä. Silti työura tuntuu yhtäjaksoiselta. Välillä pidemmät työttömyysjaksot nakertavat, mutta niitäkin useimmiten työt pilkkovat. **UP115, valmistunut 2010-luvulla**

Eläköityneistä näyttelijöistä (N=31) vain 16 prosenttia on saanut tehdä töitä yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa valmistumisestaan lähtien. Yli puolet kuvailee työuraansa kuitenkin yhtäjaksoisena, joskin muodostuen useista eri työnantajista, määräaikaissuunnista, toimeksiantoista ja apurahalla työskentelemisestä. Vaikka otanta on pieni kaikista Näyttelijäliiton jäseninä olevista eläköityneistä näyttelijöistä, on katkoksia ja työttömyyttä ollut melko harvalla verrattuna työelämässä yhä toimivien työuriin.

Kuva 14. Eläköityneiden näyttelijöiden työuran kokonaisuuden kuvailu (N=31)

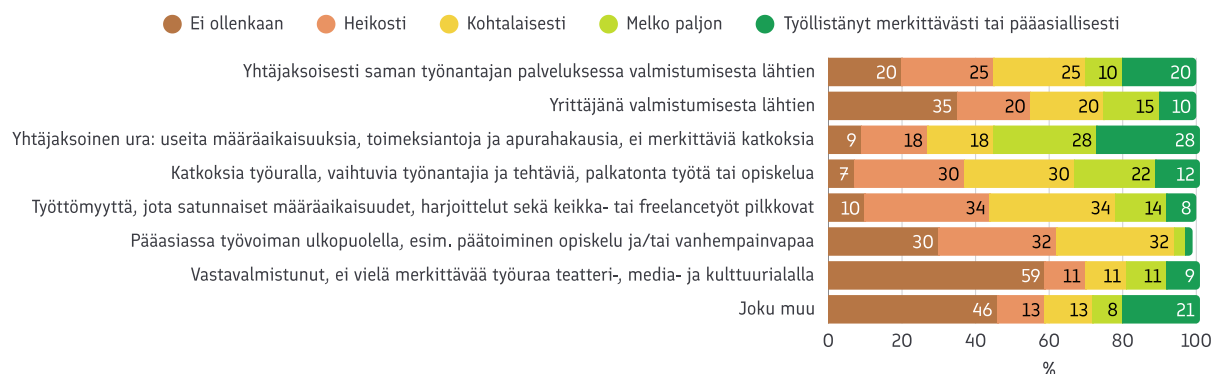

Kuten aiemmin on todettu, on vuosien 2017 ja 2025 vastaajissa eroja. Mutta siinä missä vuonna 2017 lähes 70 prosenttia kyselyyn vastanneista näyttelijöistä pystyi kuvailemaan työuraansa yhtäjaksoisena, nyt enää 56 prosenttia vastaajista kykeni sanomaan samoin.

4.2 Työllistyminen on pirstaleista

Työelämässä olevilta näyttelijöiltä pyydettiin tarkennusta siitä, kuinka paljon alla olevat vaihtoehdot kuvaavat heidän tähänastista työllistymistensä heidän työuransa aikana.

Kuva 15. Näyttelijöiden arvio työllistymisensä osioista heidän tähänastisen työuransa aikana

Yhtäjaksoinen ura useilla työnantajilla ilman katkoksia on yleisin urakuvaus: 28 prosenttia koki sen työllistäneen merkittävästi tai pääasiallisesti, ja yhtä moni melko paljon.

Katkokset (vaihtuvia työnantajia ja tehtäviä, palkatonta työtä, opiskelua) ovat olennainen osa työllistymisen rakennetta. 34 prosenttia kysymykseen vastanneista koki tämän pitäneen huomattavissa määrin paikkaansa heidän urallaan.

Oman vakityön ohessa paljon keikkailua, äänitöitä, jonkin verran kameratöitä ja satunnaisia vierailuja muissa teattereissa. **UP376, valmistunut 2000-luvulla**

Useampi vakituinen työpaikka, väleissä ravintola-alan töitä, opiskelua, vanhempainvapaata, soviteltua päivärahaa, opiskelua. **UP74, valmistunut 2000-luvulla**

Useita eri työnantajia, määräaikaishuuksia, toimeksiantoja tai työskentelyä apurahalla, vierailuja. Mutta myös paljon työttömyysjaksoja ja vanhempainvapaata. Aika hyvin kuitenkin tasapainossa tähän mennessä. Silti työura tuntuu yhtäjaksoiselta. Välillä pidemmät työttömyysjaksot nakertavat, mutta niitäkin useimmiten työt pilkkovat. **UP75, valmistunut 2020-luvulla**

Yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa, eli vakituinen työsuhde saman työnantajan palveluksessa, ei ole enemmistön kokemus, mutta merkittävä osalle. 30 prosenttia kysymykseen vastanneista näyttelijöistä on ollut merkittävässä määrin tai melko usein vakaassa työsuhteessa. 45 prosenttia ilmoittaa vakaiden työsuhteiden olleen vähäisiä heidän urallaan.

Yrittäjyys on marginaalista. 55 prosenttia vastaajista ei näe sillä olleen merkittävää osuutta heidän työurallaan, mutta 25 prosenttia näkee yrittäjyyden olleen puolestaan merkittävässä osassa.

Yrittäjänä lähes koko ajan, paljon töitä ensimmäiset 20 vuotta, välillä katkoksia ja työttömyyttä mutta ei työttömyyskorvausta koska yrittäjä, omia tuotantoja paljon viimeisen 10 vuoden aikana. **UP137, valmistunut 1990-luvulla**

Työttömyyden kokemus jakaa vastaajat kahtia: toisille työttömyys – jota pilkkoo pirstaleiset työt – on ollut keskeinen urakokemus, toisille taas marginaalinen. 44 prosenttia vastaajista on kuvaillut kokemusta hyvin vähäiseksi, ja 22 prosenttia taas merkittäväksi osaksi heidän työuraansa. Merkittävässä määrin työvoiman ulkopuolelle jääneitä on vaikea tavoittaa.

Valmistumisen jälkeen vielä puoli vuotta jäljellä vierailua teatterissa, sitten puoli vuotta työttömyyttä, sitten tähän päivään asti eli puolitoista vuotta määräaikaishuoksella sopimuksella teatterissa. Näiden lisäksi satunnaisia kuvauspäiviä eri tv-sarjoissa. **UP184, valmistunut 2020-luvulla**

Paljon määräaikaishuoksia töitä ympäri Suomea. Paljon töitä ja välillä työttömyyttä. **UP202**

Vastavalmistuneiden kategoriassa ei ollenkaan –vastausten korkea osuus selittyy todennäköisesti sillä, että valtaosa vastaajista ei ole vastavalmistuneita, eikä kysymys siksi koskettanut heitä. Luku ei kuvaa vastavalmistuneiden työllistymistilannetta.

Vastaukset vahvistavat kuvaa näyttelijän urasta jatkuvana siirtymisenä työnantajalta toiselle, määräaikaistilanteista ja katkosten ja työn vuorottelusta. Avoimista vastauksista on huomattavissa yhä vaikeammat ajat myös heille, jotka ovat aiemmin työuransa aikana työllistyneet hyvin.

4.3 Maantieteellinen liikkuvuus

Yli puolet työikäisistä näyttelijöistä (N=341) on työskennellyt useammalla alueella tai paikkakunnalla. Pirstaleinen ura on edellyttänyt 52 prosentilta vastaajista maantieteellistä joustavuutta ja liikkuvuutta, pääkaupunkiseudulla on pääosin työskennellyt 38 prosenttia, ja pääosin yhdellä alueella tai paikkakunnalla 10 prosenttia vastaajista.

Ruotsinkielisten näyttelijöiden maantieteellinen liikkuvuus Suomessa on tätä rajallisempi, kuten eräs vastaaja kirjoitti: "Helsingfors, Åbo och Vasa".

Merkittävä vähemmistö – 38 prosenttia vastaajista – on pysynyt pääkaupunkiseudulla, koska seutu on keskeinen työllistäjä ja esittävän taiteen keskittymä, mutta – kesäteatterit ovat vieneet myös pääkaupunkilaisia näyttelijöitä muualle.

Enimmäkseen Helsingissä, mutta vierailuja Hämeenlinnassa ja Kouvolassa, sekä kesäteatterikeikkoja esimerkiksi Turussa, Hämeenlinnassa, Joensuussa, ja Mikkelissä. **UP10**

Pääosin yksi alue tai paikkakunta pääkaupunkiseudun ulkopuolella on tarjonnut pienelle ryhmälle, 10 prosentille, pidemmän kestoisen työllistymisen. Alueellinen kiinnittyminen on kuitenkin harvinaista Urapolut-kyselyn vastaajien kesken. On vaikea arvioida, missä määrin kulttuuri- ja näyttelijätyö mahdollistaa paikallisen ja pysyvän uran eri puolilla Suomea. On oletettavaa, ettei kysely ole tavoittanut tällaisissa tehtävissä työskenteleviä kattavasti.

Vain hyvin pieni osa, alle kaksi prosenttia vastaajista, on tehnyt uraansa ulkomailla. Heistä oletettavasti suurin osa on Suomeen muuttaneita ulkomaalaistaustaisia näyttelijöitä.

Mostly capital area but also: Tampere, Pori, tours around Finland, tours abroad, work in Sweden. **UP314, valmistunut 2000-luvulla**

Työllistyminen näyttelijänä Suomessa edellyttää muuttoa, matkustamista ja useita asumis- ja työskentelypaikkoja. Pysyvä paikallinen ura on harvinainen vastaajien keskuudessa. Pääkaupunkiseutu on keskiössä, mutta pääkaupunkiseutukaan ei yksinään riitä työllistämään enemmistöä.

Tampere, Helsinki, Hämeenlinna, Riihimäki, Jyväskylä, Lahti ja Saksa (Berliini). **UP372, valmistunut 1990-luvulla**

Helsinki, Espoo, Turku, Pori, Rovaniemi, Oulu, Tampere, Limburg (Saksa), Suomen Lapin erämaa-alueet, työväen- ja seurojentalot ympäri Suomen, alakoulut eri puolilla Uttamaata ja Keski-Suomea ja Karjalaa. **UP115, valmistunut 2010-luvulla**

82 prosenttia vastaajista ilmoitti heillä olevan pysyvä asuinpaikka; jopa 18 prosenttia taas ilmoitti heillä olevan useampi asuinpaikka, ja/tai tarvitsevansa lisämajoituspaikkoja useassa paikassa.

4.4 Taiteellisen työn osuus työajasta

Urapolut-kyselyssä näyttelijöitä pyydettiin arvioimaan, kuinka suuren osan työajastaan he käyttävät taiteen tekemiseen. Tulokset osoittavat, että taiteellisen työn ajallinen osuus vaihtelee huomattavasti työelämässä olevien näyttelijöiden (N=300) kohdalla, mutta painottuu selvästi joko hyvin pieneen tai hyvin suureen osuuteen. Keskivaiheille asettuvat vastaukset ovat harvinaisempia. Painotettu keskiarvo oli 53 prosenttia, ja mediaani 50 prosenttia. Vastaukset jakautuvat asteikolle 0–100 prosenttia, mikä viittaa vastaajien työnkuvien suureen moninaisuuteen.

Selvästi yleisin yksittäinen vastaus oli 80 prosenttia, jonka valitsi 12 prosenttia vastaajista. Seuraavaksi yleisin oli 100 prosenttia (10 prosenttia vastaajista). Tämä viittaa siihen, että huomattava osa vastaajista määrittelee taiteen tekemisen pääasialliseksi työmuodokseen, vaikka toimeentulo ei välttämättä perustu yksinomaan siihen.

Samanaikaisesti merkittävä osa vastaajista ilmoitti käyttävänsä taiteeseen vain 5–20 prosenttia työajastaan. Tämä ei välttämättä tarkoita heikkoa ammatillista sitoutumista, vaan kuvastaa alan rakennetta, jossa suuri osa työajasta kuluu muuhun ansiotyöhön; taiteellinen työ tehdään projektien, apurahojen, harjoittelun ja palkattoman työn puitteissa, jolloin taiteellinen työ ei aina näy työaikana, vaikka se on ammatillisesti keskeistä. Tosin monella taiteellinen työ voi yhdistyä moniin muihin tehtäviin.

Taiteen tekeminen on näin ollen ajallisesti aliedustettuna suhteessa sen merkitykseen uralla ja identiteetissä.

Keskialueen 30–60 prosentin vähäinen osuus kertoo taas rakenteellisesta epätasapainosta. Vain suhteellisen pieni osa vastaajista sijoittuu alueelle, jossa taiteellinen työ muodostaisi “tavanomaisen” osa-aikaisen tai puolipäiväisen työn. Tämä viittaa siihen, että alalla on vaikeaa rakentaa vakaata työuraa, jossa taiteellinen työ ja muu ansiotyö olisivat tasapainossa.

Vastaajat ovat saattaneet raportoida vain “aktiivisen” taiteellisen työn (esim. esitykset, kuvaukset, esiintymiset), vaikka suuri osa taiteellisesta työstä koostuu harjoittelusta, valmistelusta, ideoinnista ja oman osaamisen ylläpidosta.

Taiteellisen työn ajallinen osuus ei jakaudu näin ollen tasaisesti, vaan heijastaa alan rakenteellista epäjatkuvuutta ja toimeentulon pirstaleisuutta. Taiteellinen työ on monille joko ammatillisen

toiminnan ydin ilman vastaavaa taloudellista turvaa, tai sivuun puristuva osa laajempaa ansiotyön kokonaisuutta.

Tulokset vahvistavat tarvetta kehittää työ- ja sosiaaliturvajärjestelmiä (esimerkiksi Allianssin kaltaista järjestelmää), jotka tunnistavat taiteellisen työn erityisluonteen, eivätkä perustu oletukseen tasaisesta ja jatkuvasta työajasta.

Avoimissa vastauksissa näyttelijätaiteen koulutusohjelmista ei toivota lisää taiteellista "syventämistä", vaan välineitä selvitä työelämässä (opintoja yrittäjyydestä, apurahoista, tuotantojen tuottamisesta, itsensä työllistämisestä, työn myymisestä ja projektihallinnasta). Jatkokoulutusta ei nähdä luksuksena, vaan selviytymisen ehtona.

Myös opettajapolkua ja pedagogista pätevöitymistä nostetaan merkittävänä koulutustarpeena, sillä kuten raportti on aiemmin osoittanut, on opettaminen näyttelijöille yleinen työllistymiskanava. Moniammatillisuuden kouluttamista nostetaan niin ikään tärkeäksi. Koulutusta kaivataan ohjaamisesta, dramaturgiasta, kirjoittamisesta, esitysten tekemisestä, tuottamisesta, fasilitoinnista ja yleisötyöstä. Yllättävän suuri ryhmä ei kuitenkaan osaa esittää minkäänlaisia toiveita. Joko heillä menee hyvin, tai he ovat irtautuneet alasta, eikä jatkokoulutus tunnu relevantilta heidän todellisuuteensa nähden.

Vähemmän mutta silti toistuvasti, peräänkuulutetaan kansainvälisiä kontakteja, englanninkielistä koulutusta, ulkomaisia opettajia ja uusiin teatterimuotoihin tutustumista.

Peruskoulutuksen taiteelliseen opetukseen ollaan kuitenkin pääosin tyytyväisiä. Kukaan ei peräänkuuluta syvällisempää näyttelijätyön koulutusta. Ongelma on lähinnä, ettei peruskoulutuksella elä. Koulutukselta toivotaan turvaa, monipuolistumista, ammatillista selviytymistä, sekä uusia reittejä pois pelkästä näyttelijyydestä.

En ole itse kohderyhmää enää, mutta oman osaamisen soveltamistaitoa, taiteilijaidentiteetin laajentamista ja kirkastamista, taiteilijuuden arvon ymmärtämistä isossa kuvassa, rohkeuden ja itseluottamuksen lisäämistä sekä ihan tavallisia työelämätaitoja, jotka tuntuvat joskus olevan hukassa. Ymmärrystä siihen, miten tämä yhteiskunta toimii ja pyörii, mistä raha tulee ja mistä ansainta koostuu ym. Asenteissakin voi olla muokkaamista, että osattaisiin nähdä mahdollisuuksia esim. apurahajärjestelmän ja sortuvien rakenteiden ulkopuolella ja niistä huolimatta. Toivoa ja merkityksellisyyttä luovaa tulevaisuususkoa, jossa taiteilijat oppivat ottamaan rohkeammin sen aseman, joka sillä voi olla, yhdessä. On luovuttava uhriutumuksesta ja liiallisesta yksilöllisyyden vaatimuksesta ja luotava yhtenäinen ja vahva taidekenttä (identiteetti) yhteistyössä. UP193

4.5 Työn ja vapaa-ajan sovittaminen

Vain neljännes työiässä olevista näyttelijöistä (N=339) kokee tasapainon työn ja muun ajan välillä selvästi hyväksi. Puolet vastaajista kokee työ ja muun ajan sovittamisen toteutuvan vain ajoittain.

Valtaosa kykenee ainakin jossain määrin irtautumaan työstä – 41 prosenttia sanoi pystyvänsä irtautumaan, ja 46 prosenttia pystyvänsä joskus irtautumaan töistä. Tulos on myönteisempi kuin yleisessä työn ja vapaa-ajan tasapainossa.

Noin kolme neljästä kaipaa ainakin ajoittain selvempiä rajoja työn ja vapaa-ajan välille. Rajojen hämärtyminen on monelle todellinen haaste.

Enemmistö vastaajista hyväksyy kuitenkin työn ja vapaa-ajan sekoittumisen ainakin ajoittain. Tämä on edellytys esittävän taiteen alalla, jossa työ harvoin noudattaa selkeitä työaikoja.

Moni vastaajista kokee vapaa-aikaa olevan riittävästi, mutta lähes kolmannes kokee sitä olevan liian vähän.

Peräti 74 prosenttia kokee jatkuvaa kiireen ja riittämättömyyden tunnetta – mikä on vahva signaali työkuormituksesta. Hieman alle puolet kokee saavansa riittävästi unta, mutta toisaalta yli puolet kokee unensaannin riittämättömäksi ainakin ajoittain.

Työn vaikutus kotiin on erittäin yleistä: 87 prosenttia kokee sitä ainakin joskus. Vaikka työ vaikuttaa kotioloihin, se ei useimmiten johda varsinaisiin ristiriitoihin kotioloissa. Työ ei kuitenkaan näyttäisi tukevan perhe-elämää, ja lähes kaikki vastaajat kokevat työn vaikuttavan sosiaalisiin suhteisiinsa (kysymyksen asettelu ei kuitenkaan paljasta, onko tämä vaikutus esimerkiksi myönteinen vai kielteinen).

4.6 Digitaalisuus lisää kuormitusta

Urapolut-kyselyyn vastanneet näyttelijät kertoivat avoimissa vastauksissa kuinka digitaaliset laitteet ja sosiaalinen media ovat joko tukeneet tai haitanneet heitä viimeisten kolmen vuoden aikana. Vastauksista on luettavissa osittaista tietoa vastareaktiota digitaaliselle ylikuormitukselle – toisaalta osa vastaajista ei koe digitaalisuuden muuttaneen heidän arkeaan merkittävästi.

Moni kokee sosiaalisen median välttämättömänä mutta kuormittavana. Some on pakollinen paha yrittäjille, freelancereille ja luovan alan toimijoille, mutta se vie aikaa, kuormittaa henkisesti ja aiheuttaa paineita esillä olemisen suhteen. Se aiheuttaa uupumusta, riittämättömyyden tunnetta, jatkuvaa vertailua muihin sekä informaatiotulvaa.

Olen pyrkinyt eroon somesta sen aiheuttaman ahdistuksen vuoksi. Välillä teen jonkun päivityksen Instagramiin ja Facebookiin ensi-illan tms. yhteydessä koska koen että niin pitää tehdä. **UP340, valmistunut 2000-luvulla**

Moni mainitsi avoimissa vastauksissa myös keskittymiskyvyn heikkenemisen, sirpaloituneen huomion sekä jatkuvan häiriintymisen. Työt seuraavat työntekijää myös vapaalla puhelimen kautta, eikä irrottautuminen töistä onnistu.

Mieluummin olisin ilman. Häiritsevät keskittymistä, kun tuntuu että koko ajan pitäisi olla jotenkin esillä, jotta työllistyisi. Ei näyttelijänä työllistymisen pitäisi olla mistään somesta kiinni. **UP344, valmistunut 2000-luvulla**

Mutta digitaalisuus auttaa etätyössä, markkinoinnissa, verkostoitumisessa ja uudenlaisten työmahdollisuuksien syntymisessä – ja siksi digitaaliset laitteet ja sosiaalinen media koetaan välttämättöminä työn, näkyvyyden ja verkostojen kannalta.

Sosiaalisen median kanavat ovat olleet loistava väylä apurahalla tehtyjen teosteni markkinoinnissa (teatteriesitykset, nettivideot) ja jopa TV-kanavalle tekemäni ohjaustyön markkinoinnissa. **UP372, valmistunut 1990-luvulla**

Ne ovat itselle huokea promokanava jolla saa näkyvyyttä produktiolle ja omille tuleville töille. Ohjaajat ja castaajat näkevät heti miltä näyttät juuri nyt. Yhtenä miinuspuolena ne ovat lisänneet näyttelijöiden valitsemiskriteereiksi seuraajamäärien kokoa. Ja ne lisäävät yleisellä tasolla stressin määrää, kun koko ajan pitäisi sitten olla jotenkin ”esillä”. Haittapuolet painavat enemmän kuin hyötypuolet. **UP354, valmistunut 2010-luvulla**

Alan seuraaminen maailmanlaajuisesti on helpottunut sekä oppien, oivallusten löytäminen ja saaminen näyttelijä-vaikuttajien sosiaalisen median tileiltä auttaa myös omassa työssä. **UP351, valmistunut 2000-luvulla**

Facebookin kautta kuulen yleensä työnhakuilmoitukset. Facebookin ja Instagramin kautta ollut yhteyttä työkavereihin ja kontakteihin, vaikea sanoa onko se varsinaisesti tukenut ammatillisesti, mutta luo varmasti jonkinlaista pohjaa. Sosiaalisen median kanavat ovat toki voineet luoda henkistä pahoinvointia, mutta vähäisesti. **UP327, valmistunut 2020-luvulla**

Olen huomannut, että Instagramissa olen verkostoitunut alalla työskentelevien ihmisten kanssa jollain tasolla: alan ihmiset (näyttelijät, tuottajat, ohjaajat, muut av- ja teatteripuolen osaajat) ovat alkaneet seurata minua tai minä olen alkanut seurata heitä. Näistä on saattanut syntyä joitain kevyitä, työhön liittymättömiä, yhteydenottoja. Jos olemme kasvotusten sattuneet tapaamaan, olemme jo tienneet toisemme Instagramista ja lähestyminen on ollut helpompaa. Koen tämän hyödylliseksi, joskin myös raskaaksi. Hyödylliseksi uusien kontaktien myötä, raskaaksi jatkuvan somessa näytillä olemisen tarpeen myötä (miten brändään itseni, mitä julkaisen yksityiselämästäni, miten näyttäydyn visuaalisesti, miten luonteeni näkyy somessa, edesauttaako se vai haittaako se työllistymistä ja sosiaalisia suhteita). **UP163, valmistunut 2020-luvulla**

Monet vastaajista suhtautuivat erittäin kriittisesti itsensä markkinointiin ja jatkuvaan esillä olemiseen. Vastauksissa kyse ei ollut ainoastaan julkisuudesta perinteisessä merkityksessä, vaan laajemmasta huomiotaloudesta, jossa ammatillinen näkyvyys kietoutuu sosiaaliseen mediaan, henkilöbrändiin ja oman persoonan sekä yksityiselämän esille tuomiseen. Sosiaalisen median merkityksen kasvu on muuttanut näkyvyyden ehtoja huomattavasti vuoden 2017 kyselyn jälkeen. Eräs vastaaja kuvasi tähän liittyviä paineita seuraavasti:

Koen valtavaa painetta näkyä sosiaalisessa mediassa, enkä pidä siitä ollenkaan. Koen, että vallalla on kulttuuri, jossa näyttelijältä toivotaan, jos ei suorastaan vaadita, henkilökohtaisen elämän, persoonan ja mahdollisen vähemmistöidentiteetin paljastamista ja että tämä paljastaminen voi olla edellytys sille, että tulee ylipäänsä harkituksi rooliin. Olen ollut

roolitustilanteissa, joissa koin, että oman seksuaali-identiteetin tai etnisen taustan paljastaminen olisi voinut olla hyödyllistä roolin saamisen kannalta. Onko näyttelijällä varaa olla omilla ehdoillaan ns. kaapissa? Lisäksi on selvää että "tunnettuus" vaikuttaa töiden saamiseen, jolloin paine näkyä somessa on vain kasvanut. **UP315, valmistunut 2010-luvulla**

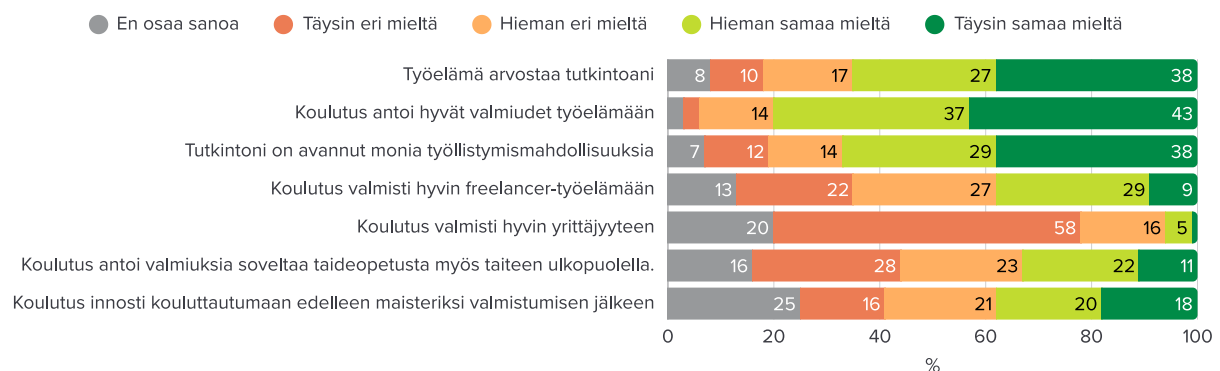
Vain kahdeksan prosenttia työikäisistä näyttelijöistä oli esimerkiksi tehnyt kaupallista yhteistyötä hankkiakseen lisäänsioita. On mahdollista kysyä, onko tämä pelkästään merkki näyttelijöiden ammatti-identiteetistä, vaan heijastaako tämä suomalaista yhteiskuntaa ja sen arvomaailmaa laajemminkin.

5 Näyttelijänkoulutus

Näyttelijöitä pyydettiin arvioimaan heidän koulutustaan, ja sitä miten koulutus on vastannut työuran haasteisiin.

Vastaajien kokemukset ovat useammalta vuosikymmeneltä, sillä myös eläköityneet näyttelijät ovat ottaneet kantaa esimerkiksi siihen, missä määrin heidän mielestään nykypäivän työelämässä arvostetaan heidän tutkintoaan. Vastaajien kokemukset heijastavat myös Helsingin, Tampereen ja Lahden koulutusohjelmien lisäksi näyttelijöiden koulutusohjelmia muun muassa Englannissa, Tanskassa, Yhdysvalloissa ja Venäjällä. Näin ollen näyttelijöiden vastaukset heijastavat eri aikakausilla ja eri kulttuureissa vallalla olevia käsityksiä näyttelijyydestä, sekä eri koulutusohjelmien näkemyksiä siitä, millaiselle kentälle he näyttelijöitä kouluttavat.

Kuva 16. Näyttelijöiden arvio koulutuksestaan suhteessa heidän työuraansa (N=376)

Näyttelijät tunnistavat koulutuksen taiteellisen ja yleisen ammatillisen arvon, mutta koulutuksen vastaavuus työelämän rakenteisiin on pitkään koettu puutteelliseksi. Enemmistö vastaajista kokee, että työelämä arvostaa heidän tutkintoaan, koulutus on antanut hyvät valmiudet työelämään ja että heidän tutkintonsa on avannut työllistymismahdollisuuksia.

Noin kaksi kolmasosaa vastaajista on näiden väittämien kanssa vähintään jossain määrin samaa mieltä, mikä viittaa siihen, että koulutus koetaan lähtökohtaisesti merkitykselliseksi ja ammatillisesti legitiimiksi. Selkein kriittinen havainto koskee kuitenkin koulutuksen suhdetta todelliseen työn tekemisen tapaan.

Vain harva kokee, että koulutus valmisti hyvin freelancer-työelämään, ja että koulutus on antanut yrittäjävalmiuksia. Peräti 58 prosenttia on täysin eri mieltä väittämästä.

Tässä on merkittävä ristiriita, sillä aiemmista tuloksista kävi ilmi, että suuri osa vastaajista toimii käytännössä freelancereina, yrittäjinä tai epätyyppillisissä työsuhteissa. Kuitenkin koulutuksen antamat valmiudet taiteen opettamiseen ja soveltamiseen taiteen ulkopuolella arvioidaan ristiriitaisesti. Vastaukset jakautuvat tasaisesti eri vaihtoehtojen välillä, mikä viittaa siihen, että osa vastaajista on saanut tai hankkinut näitä valmiuksia, mutta monille ne ovat jääneet vähäisiksi tai satunnaisiksi. Oletettavasti näitä valmiuksia on hankittu työelämässä tarpeen vaatiessa. Moni

kokee, ettei yrittäjyysopinnoille ole riittävästi aikaa viisivuotisen maisteriohjelman ohessa, vaikka yrittäjyyden perustiedoista olisi myöhemmin hyötyä työelämässä:

Hög kvalitet på utbildningen, stöder mig i arbetet. Orimliga krav eller oändliga variationer på krav på en frilansare under en karriär är inte enkelt att ge heltäckande undervisning för under loppet av fem år. Men visst skulle det ha hjälpt att höra mer om hur förhålla sig till FPA när man jobbar med firma, arbetsstipendium, faktureringsstjänst. Också hur man gör bokföring och hur man använder firma på ett smart sätt som frilansare. **UP353, valmistunut 2010-luvulla**

Koulutusohjelmien koetaan melko hyvin innostaneen jatkokouluttautumiseen, mutta vastausten suuri hajonta ja korkea ”en osaa sanoa” -osuus (25 prosenttia) viittaa puolestaan siihen, että koulutuksen jatkumopolut eivät ole olleet kaikille selkeitä tai yhdenvertaisesti saavutettavia.

Kokonaisuutena aineisto paljastaa selkeän rakenteellisen ristiriidan: Koulutusohjelmat koetaan taiteellisesti ja ammatillisesti arvokkaaksi, mutta ne eivät ole vastanneet, eivätkä nykyäänkään vastaa riittävästi työelämän pirstaleista, yrittäjä- ja freelancer-pohjaista todellisuutta.

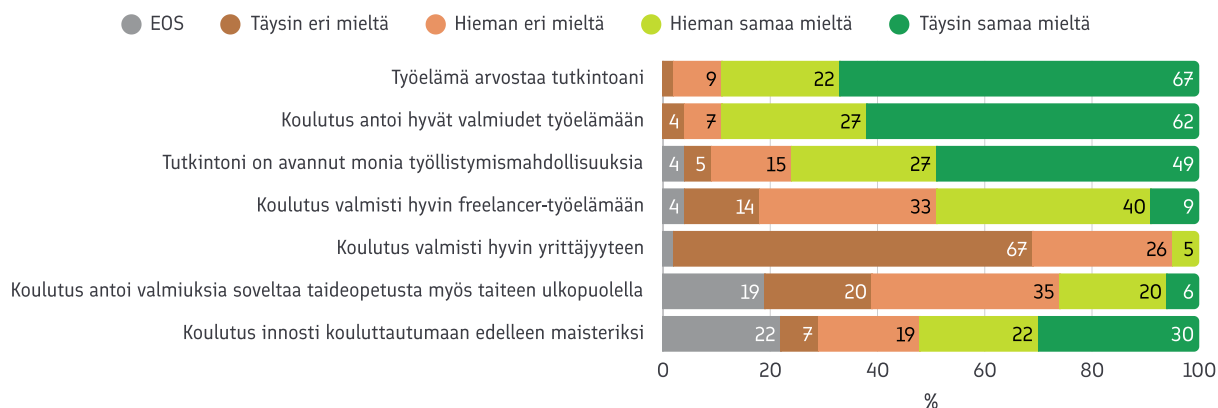
Kuilu pakottaa monet täydentämään osaamistaan myöhemmin työuran aikana ilman rakenteellista tukea. Koulutusten vahvuudet eivät ole kadonneet, mutta niiden yhteys on ilmeisesti monelle ollut puutteellinen. Koulutusohjelmien olisi hyvä tunnistaa epätyypillisen työn olevan alan normi, vahvistaa yrittäjyys-, sopimus-, talous- ja työelämäosaamista sekä tukea taiteen soveltamista ja monialaista työskentelyä.

5.1 Näkemyksiä korkeakoulujen koulutusohjelmista

Kun tarkastellaan ainoastaan vuosina 2015–2025 Teatterikorkeakoulusta ja Nätystä valmistuneiden näyttelijöiden (N = 55) arvioita koulutusohjelmistaan, voidaan selkeämmin hahmottaa, miten he arvioivat koulutuksen opetusohjelmaa suhteessa työuraansa.

Tämä ryhmä suhtautuu selvästi myönteisemmin koulutukseensa. Selvimmät erot ovat työelämän arvostuksessa ja yleisissä työelämävalmiuksissa, sekä tutkinnon avaamissa työllistymismahdollisuuksissa. Sen sijaan koulutuksen antamat yrittäjyysvalmiudet arvioitiin tässä ryhmässä jopa muuta vastaajajoukkoa heikommiksi. Freelancer-työelämään valmistautumisessa arviot olivat niin ikään selvästi kriittisempiä kuin yleisiä työelämävalmiuksia koskevissa arvioissa.

Kuva 17. Vuosina 2015–2025 Suomessa valmistuneiden näyttelijöiden näkemykset suomalaisten korkeakoulujen koulutusohjelmista

Vastaajista 67 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että teatterialan työnantajat arvostavat heidän tutkintoaan. Ero on peräti 29 prosenttiyksikköä laajaan vastaajajoukkoon. 22 prosenttia oli väittämän kanssa hieman samaa mieltä. Hieman tai täysin eri mieltä oli vain 11 prosenttia vastaajista. Kriittisimmin tutkintonsa arvostukseen suhtautuivat Teatterikorkeakoulusta valmistuneet.

62 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että koulutus antoi heille hyvät valmiudet työelämään, 27 prosenttia oli hieman samaa mieltä.

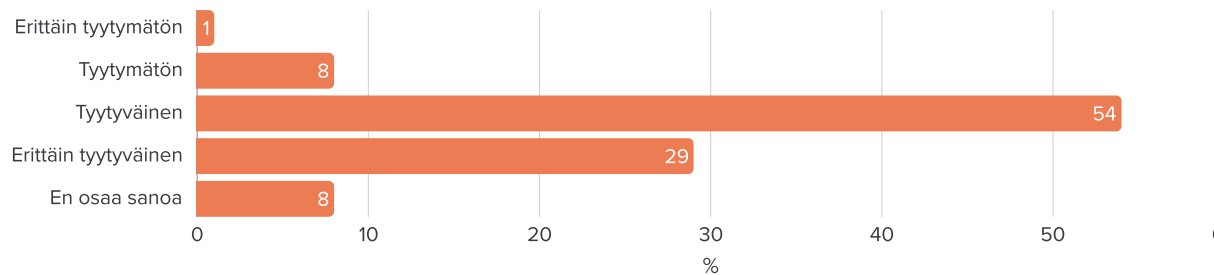
49 prosenttia näyttelijöistä oli täysin samaa mieltä siitä, että heidän tutkintonsa on avannut monia työllistymismahdollisuuksia, mutta vain 9 prosenttia on täysin samaa mieltä siitä, että koulutus on valmistanut heitä hyvin freelancer-työelämään. Yrittäjyyteen koulutus ei ole heitä ainakaan valmistanut. 67 prosenttia on tästä väittämästä täysin eri mieltä.

Mielipiteet jakautuvat melko tasan vain kysymysten suhteen, mikäli koulutus on opettanut valmiuksia taiteen opettamiseen ja soveltamiseen myös taiteen ulkopuolella, sekä siitä, onko koulutus innostanut kouluttautumaan edelleen maisteriksi valmistumisen jälkeen.

5.2 Loppuarvosana koulutusohjelmille

Valtaosa vastaajista (N=374) on tyytyväisiä saamaansa koulutukseen Suomessa tai ulkomailla aikakaudesta riippumatta, jopa erittäin tyytyväisiä. Vain yhdeksän prosenttia vastaajista ilmoittaa olevansa tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä. Kahdeksan prosenttia ei osaa arvioida tyytyväisyyttään.

Kuva 18. Vastaajien tyytyväisyys suorittamaansa tutkintoon työuriensa kannalta (N=374)

Vastaajat arvioivat koulutusta ennen kaikkea sen perusteella, saivatko he töitä, pääsivätkö he kiinni alan verkostoihin, ja oliko koulutuksessa annetut lupaukset realistisia suhteessa heidän oman aikansa työmarkkinoihin. Siksi tyypilliset avoimet vastaukset alkoivat sanoilla “Sain vakituisen työpaikan...”, tai “Koulutus ei vastannut todellisuutta freelancemarkkinoilla”, tai “Koulutus valmisti huonosti työelämään.” Tai,

Olen saanut tehdä jo kouluajastani lähtien omanalani ja koulutustani vastaavia töitä pääsääntöisesti samassa työpaikassa. Koulutus oli monipuolista, eikä nojannut mihinkään tiettyyn metodiin; laitosteatteerin vaatimuksiin nähden on ideaalia, että jokaisella produktiolla on oma metodinsa, eikä työntekijä ole sidottu vain johonkin tiettyyn, oppimaansa metodiin.
UP376, valmistunut 2000-luvulla

Aikakausi näkyy vastauksissa voimakkaasti: Vanhemmat sukupolvet viittaavat usein repertuaariteattereihin, kiinnityksiin ja instituutioihin, kun uudemmat sukupolvet puhuvat epävarmuudesta, freelancetyöstä ja kilpailusta. Näin ollen tyytyväisyys ei riipu vain opetuksesta, vaan myös siitä miten hyvin koulutus vastasi kulloistakin työmarkkinatilannetta.

Valmistuessani ala ei ollut lainkaan samanlaisessa ahdingossa kuin nyt. Koin, että sain parhaan mahdollisen koulutuksen työhöni, mutta nykyiseen freelancer-työelämään olisi tuolloin ollut mahdotonta kouluttaa. Kaksikymmentä vuotta sitten tutkinnolla oli mielestäni enemmän painoarvoa, vaikkakaan ei silloinkaan paljon. **UP58, valmistunut 2000-luvulla**

Työelämä on muuttunut radikaalisti valmistumiseni jälkeen. Kun valmistuin vain pieni osa työskenteli vapaalla kentällä tai freelancerina. Koulutus ei antanut juuri mitään eväitä itsensä työllistämiseen, markkinointiin, työnhakuun. **UP74, valmistunut 2000-luvulla**

Toiseksi yleisimpiä ovat kommentit siitä, miten opetus toteutettiin: mitä menetelmiä opittiin, minkälaista palautetta saatiin, mitä harjoitelmia tehtiin, ja miten koulutus vastasi kentän rakenteita. Vastauksissa ääripäät korostuvat: toisessa päässä ovat ne, jotka kokivat saaneensa vahvan perustan, ja oppineet ajattelemaan itsenäisesti, ja toisessa ne, jotka mielsivät opetuksen liian sattumanvaraiseksi, tai metodeiltaan vanhentuneeksi. Eri sukupolvet ovat kokeneet hyvin

erilaisia opetuskulttuureita, näin samat koulut koetaan myös eri tavoin eri aikoina.

Tuki taiteilijaksi kasvamista ja lisäsi ymmärrystä taiteen merkityksestä yhteiskunnassa. Ammatillinen itsetunto on korkea ja usko siihen, että voi oppia lisää läpi työuran, työn ja muun elämän ja oman persoonan suojaamisen tasapainon taidot. Hyvät lähdöt monenlaiseen tekemiseen, josta on voinut rakentaa oman näköistä työuraa. **UP70, valmistunut 2010-luvulla**

Monet vastaukset personoivat koulutuksen. Koulutuksen laatu ei näyttäydy institutionaalisena, vaan henkilövetoisena. Tämä korostuu – silloin, kun opiskelija on kokenut jääneensä näkymättömäksi, tai toisaalta kun on tullut “nostetuksi”.

Kävin Teatterikorkeakoulun poikkeuksellisen aikana 1983–1987 kun Jouko Turkka vaikutti siellä. Minulle se sopi ja valmisti hyvin monitaiteelliseen ja -alaiseen työskentelyyn koulun jälkeen. **UP176**

Kansainvälisyys ja eri koulukuntien erot nousevat myös teemana avoimista vastauksista. Monet vastaajista vertasivat Suomea ja ulkomaita, eri teatterikouluja, eri esteettisiä traditioita. Suomalainen koulutus on koettu “kapeaksi”, kun taas ulkomaisissa kouluissa on koettu enemmän vapautta, moninaisuutta – mutta myös kovempaa kilpailua.

Tutkintoni teki minusta monipuolisen, itsenäisen ja innovatiivisen näyttelijän. Toisaalta Suomen teatterikenttä on niin sulkeutunut, ettei tutkintoani usein arvosteta. **UP363, valmistunut 2010-luvulla**

Kuten yllä olevassa vastauksessa, myös useassa muussa vastauksessa korostui ulkomailla näyttelijänkoulutuksen saaneiden pettymys ulkomaisen tutkinnon vähäiseen arvoon Suomessa, josta on viime vuosina puhuttu melko paljon.

En ole tyytymätön tutkintooni tai opintoihini, mutta olen tyytymätön siihen, kuinka vähän Suomessa hyväksytään ulkomaalaisia tutkintoja, otetaan huomioon tai arvostetaan. Myös verkostoituminen ulkomaalaisen tutkinnon takia on ollut hidasta. Tutkinto antoi erinomaista business osaamista alalla, mutta Suomessa alan standardit ja tavat ovat erilaisia kuin Yhdysvalloissa. **UP297, valmistunut 2010-luvulla**

Itse olen valtavan ylpeä saamastani koulutuksesta. Se on antanut minulle todella paljon työkaluja alalle ja valmistanut minua hyvin. Suomessa on silti valitettavasti edelleen outo suhde ulkomaisen koulutuksen saaneisiin näyttelijöihin. Teakilla on kummallinen asenteellinen ylivalta edelleen työkentällä. Tämä tulee vastaan välillä työelämässä väheksyvänä asenteena. Tuntuu, etten kelpaa töihin vain sen takia MISSÄ olen

kouluttautunut, vaikka maisterin paperit löytyvät. Onneksi muutosta on jo havaittavissa, mutta se on hidasta. **UP252, valmistunut 2020-luvulla**

Tosin Suomessa ammattikorkeakouluissa koulutuksensa saaneet valittelivat samaa arvostuksen puutetta.

Valmistuin musiikkiteatterin tutkinnosta Lahdesta. Olin opiskellut sitä ennen kansanopistossa Helsingissä. Koen, että koulutukset antoivat hyvät lähtökohdat tehdä teatterityötä. Työelämässä koen, ettei koulutustani arvosteta, vaan saan työt useimmiten työurani perusteella. Koen, että jossain koulutustani arvostetaan vähän ja toisaalla vielä vähemmän. Myös tämä kysely olettaa minun olevan maisteri, jota en ainakaan toistaiseksi ole, vaikka ammattikorkeakoulutukseni kesti lähes viisi vuotta. Tällainen erikoinen luokkajaottelu koulutusten suhteen on perisuomalainen ilmiö. **UP96, valmistunut 2010-luvulla**

Näin ollen tyytyväisyys riippuu paljolti omasta kokemuksesta, joka ei välttämättä pohjautu suoranaisesti siihen missä tutkinto on suoritettu, vaan siihen miten hyvin näyttelijä on pystynyt verkostoitumaan suomalaisella esittävän taiteen kentällä, jota kuitenkin pääsääntöisesti muovaa suomalaisten koulutusohjelmien käyneet teatterintekijät.

Paluu Suomeen ulkomaisella koulutuksella ja ilman mitään suhteita/verkostoja täällä, tarkoitti pitkää työttömyyttä ja erittäin hidasta uran alkua. **UP160, valmistunut 2020-luvulla**

Myös vallassa olevilla esteettisillä trendeillä ja näyttelijäntyön eri traditioilla on merkitystä, ja missä määrin ulkomailla koulutuksensa saanut näyttelijä pystyy soveltamaan omaa näyttelijäntyötään uudessa kulttuurisessa kontekstissa. Avoimissa vastauksissa ei kuitenkaan ole luettavissa pohdintaa näistä kysymyksistä.

Vastauksista on myös mahdollista erottaa selvästi kolme eri "sukupolvea": vanhemmat, uransa keskivaiheessa olevat näyttelijät, ja äskettäin valmistuneet. Vanhemmat vastaajat kertovat koulutuksesta, joka on johtanut suoraan työhön, keskivaiheen opiskelijat kertovat hyvästä taiteellisesta koulutuksesta, mutta kentästä, johon on ollut vaikeampi työllistyä. Nuoremmat taas kertovat korkeasta osaamisesta, mutta epävarmasta työelämästä.

Koulutusta vastaavaa työtä oli tarjolla hyvin satunnaisesti ja apurahoja en ole itse saanut. Tein suurimman osan näyttelijäntöistäni opiskeluaikana, mistä olen itselleni kiitollinen, koska koulun aikana työskentelyä painotettiin välttämään jo valintakokeissa. Jos en olisi tehnyt töitä koulun aikana, olisin valmistunut työttömäksi ja ilman ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Nyt valmistuin niin, että olin ehtinyt sekä kerätä itselleni taloudellisen turvan tilille, että oikeutettuna ansiosidonnaiseen /soviteltuun päivärahaan ja siten selvisin

korona-ajasta ja pystyin heti ruveta kouluttautumaan uudelleen. Koen, että koulutus ei minulle tarjonnut välineitä työnhakuun, itsen työllistämiseen alalla, eikä se antanut realistista kuvaa työmarkkinoista. Koulutuksen myötä olen kyllä ihan hyvä näyttelijä, mutta sillä pelkästään en tee kauhean paljon. Lopulta päätin lähteä panostamaan täysin toiseen alaan, ja aloin kieltäytyä suuremmista näyttelijäntöistä. En siis tiedä, millainen työura minulla olisi ollut, jos olisin ottanut minulle tarjotut työt vastaan. **UP195, valmistunut 2010-luvulla**

Koen käyneeni Teatterikorkeakoulun aikana, jolloin näyttelijän itsensä työllistymistä tai itseohjautuvuutta ei mielestäni juurikaan korostettu. Kiinnitys johonkin teatteriin vaikutti olevan se ensisijainen reitti työllistyä. Tämä oli siis 2000-luvun alussa. Itse olen kuitenkin tyytyväinen, koska olen saanut rämpiä Teakissa perusahdistukset pois. Varsinainen ammattiin valmentava oppi on kuitenkin tullut taiteellisesti kunnianhimoisissa tuotannoissa opiskeluaian jälkeen. **UP324, valmistunut 2000-luvulla**

Sama koulutuslaitos koetaan eri tavoin riippuen siitä, millainen teatterikenttä valmistumishetkellä oli, ja millaisia odotuksia koulutus antoi. Pettymys ei kohdistu siksi välttämättä opetukseen, vaan siihen että maailma muuttui.

Teatterikorkeakoulussa saamani koulutus on mielestäni näyttelijäntyöllisesti erittäin korkeatasoista. Koulutus pyrki mielestäni siihen, että kukin pystyy löytämään oman taiteilijuutensa ja hahmottamaan omat näyttelijäntyölliset keinonsa itsestä ja omista lähtökohdista lähtien. Koulutus antoi valtavasti valmiuksia toimia näyttelijänä sekä työkaluja ja innostusta jatkaa kehittymistä myös valmistumisen jälkeen. Valitettavasti työelämä ei ole mahdollistanut samaa. **UP232, valmistunut 2010-luvulla**

Rakastan työtäni, olla näyttelijä ja sitä että sain tutkiskella sitä 5 vuotta. Koulutus ei kuitenkaan valmistanut epävakaaseen pirstaleiseen työelämään, töiden omatoimiseen tuottamiseen ja mahdollisuuksien löytämiseen ja sitkeään etsimiseen. Sen tein minä itse, asenteeni, intohimoni ja haluni jatkuvasti oppia uutta. Se että minulla on tutkinto myös teatteri-ilmaisun ohjaajana ja että olen kiinnostunut kyseenalaistamaan ja soveltamaan on tuonut minulle laajemmat työmahdollisuudet. Kaksikielisyys on tuonut sekä näyttelijän- että muita töitä. Olen pysynyt uteliaana ja ottanut asioista selvää, näin olen voinut tuottaa ja luoda omia taiteellisia teoksiani ja päässyt käyttämään myös Teakista saatua osaamistani. **UP334, valmistunut 2010-luvulla**

Olen erittäin tyytyväinen tutkintooni paperilla ja miten siihen suhtaudutaan. Saamani koulutus on valmistanut minua monenlaiseen ammatilliseen haasteeseen. Kuitenkaan koulutuksessa ei saanut tarpeeksi tietoa työelämän realiteetteihin suhteessa mm. työttömiin jaksoihin ja ansiosidonnaiseen tai jatkuvaan työnhakuun. Onnekseni sain kiinnityksen pian korona-ajan jälkeen, johon myös lähes suoraan valmistuin. **UP205, valmistunut 2010-luvulla**

Jotain tyytyväisen ja tyytymättömän väliltä. Koululla ei ole tarpeeksi resursseja. Myös korona aika vaikutti. **UP281, valmistunut 2020-luvulla**

Vähemmän mainittu teema, mutta niin ikään tärkeä kokemuksen kannalta on ollut luokkahenki, kontaktit, ja tunne kuulumisesta alalle. Monille tärkein anti on ollut ihmiset, joihin on tutustunut.

Minulla ei ollut teatteritaustaa ennen Teatterikorkeakoulua. Sain koulusta valtavan paljon arvokasta oppia, sekä paljon hyviä kontakteja. **UP366, valmistunut 2000-luvulla**

Moni korosti myös vastauksissaan opintojen jälkeistä oppimista.

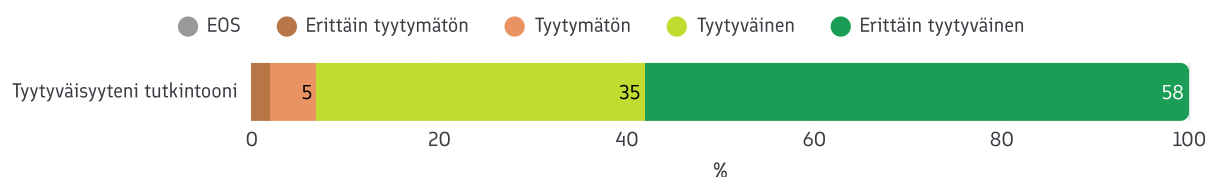
Education certainly provided a good foundation for my professional life. However, the best thing I've done was educate myself further on multiple occasions. Each new employment, each project, and each new course I took provided me with such needed further experience that helped me find ways to both do what I love and sustain myself financially. Own determination and openness, support of colleagues and employers – that is what inspired, prepared and provided opportunities throughout my professional career. **UP314, valmistunut 2000-luvulla**

Suhde tutkintoihin on moninainen. Maisterikoulutus antoi hyvät perustaidot. Tohtorikoulutus syvensi osaamista ja avasi uusia näkökulmia. Tohtorintutkintoa ei kuitenkaan taidealalla arvosteta. Pahimmillaan sitä pidetään merkinä epäonnistuneesta taiteilijasta. Usein olen huomannut, ettei Taideyliopisto itsekään osaa oikein suhtautua tohtoreihinsa, ottaa niistä hyötyä irti eikä pitää huolta tutkimuksen kehittymisestä ja sen soveltamisesta opetukseen. **UP171, valmistunut 1990-luvulla**

Näin ollen koulutusta ei voida arvioida irrallaan todellisuudesta, vaan suhteessa siihen, mihin elämä ja työ ovat myöhemmin vieneet.

Jos vielä tarkastellaan ainoastaan Teatterikorkeakoulusta ja Nätyltä 2015–2025 valmistuneiden vastaajien tyytyväisyyttä tutkintoonsa heidän tähänastisen työuransa kannalta, suuri valtaosa kertoo olevansa erittäin tyytyväinen tai tyytyväinen koulutusohjelmaansa.

Kuva 19. Vuosina 2015–2025 Teatterikorkeakoulusta tai Nätyltä valmistuneiden näyttelijöiden tyytyväisyys tutkintoonsa

5.3 Jatkokouluttautumisen tarpeet

Urapolut-kyselyssä näyttelijöiltä kysyttiin mitä jatkokoulutustarpeita tai -toiveita heillä on korkeakouluille. Vastauksissa korostuu laaja-alainen tarve sekä taiteellisen osaamisen syventämiseen että työelämävalmiuksien vahvistamiseen.

Taiteellisen osaamisen syventämisen osalta monet vastaajat toivovat mahdollisuuksia kehittää ja ylläpitää näyttelijäntyön ydintaitoja. Esille nousivat erityisesti fyysinen teatteri ja klovneria, äänenkäyttö, musiikkiteatteri, elokuvanäyttelemineen sekä kohtaustyöpajat ja käytännön työskentely ammattilaisten kanssa. Lisäksi osa vastaajista toivoi mahdollisuutta palata perusnäyttelijätyön äärelle turvallisessa ja tutkimuksellisessa ympäristössä.

Työelämä- ja yrittäjyystaidot nousivat myös avoimissa vastauksissa. Vastaajat kaipasivat työnhakutaitoja, yrittäjyysosaamista, markkinointia ja myyntiä sekä tuottajuutta ja oman työn organisointia.

Pedagogista osaamista peräänkuulutettiin myös, ottaen huomioon kuinka moni toimii myös opetustehtävissä. Toivottiin selkeämpää polkua opettajuuteen, teatteripedagogiikan koulutusta myös muista koulutustaustoista tuleville, sekä koulutusta harrastajaryhmien ohjaamiseen.

Lyhytkestoiset ja joustavat koulutusmuodot sopisivat monelle näyttelijälle parhaiten: lyhytkursseja, työpajoja ja täydennyskoulutusta erikoisalueilla. Lisäksi useampi vastaaja mainitsi mahdollisuuden osallistua kursseille, vaikka ikää on karttunut, ja asuinpaikka on muualla kuin pääkaupunkiseudulla.

Vastauksissa korostui myös toive tiiviimmästä yhteistyöstä ammattiteattereiden kanssa, mahdollisuuksista työskennellä eri sukupolvien tekijöiden kanssa, sekä avoimemmasta koulutustarjonnasta myös muualta valmistuneille.

Vastaukset heijastavat muuttuvaa työelämää, jossa näyttelijän työ on yhä entistä projektiluonteisempaa, monialaista ja yrittäjämäistä.

“Tätä et opi Teatterikorkeakoulussa” -kurssi. Sisältää apurahan haun, verkostojen hankkimisen, TV- ja elokuvatuotantoihin hakemisen, sopimusten laatimisen! **UP362, valmistunut 2000-luvulla**

6 Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

Uskon kehollisen syrjinnän vähenemisen vaikuttavan myös taitoihin. Uskon, että näyttelijöiden taidot ja luovuus pääsevät virtaamaan nykyistä vapaammin, jos näyttelijät näkevät, että heitä arvioidaan enemmän heidän taiteellisen ja taidollisen panoksensa kuin heidän kehonsa normatiivisuuden perusteella. Ehkä jonain päivänä alamme erilaisten nerojen ihailun sijasta nähdä, miten yhteiskuntamme ja koulutusjärjestelmämme nostaa tietäntyyppistä lahjakkuutta ja painaa osan lahjakkuudesta alas. Uusien näyttelijäkehojen kautta saatamme saada myös uudenlaisen näyttämön ja uudenlaisen tavan katsoa.

Noora Dadu: *Roolitus* (2024)

Työllistymisen rakenteet eivät ole irrallaan siitä, kenen keho, tausta tai identiteetti näyttämölle päätyy. Saavutettavuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kytkeytyvät suoraan siihen, miten alalle tullaan, kuka saa töitä ja millä ehdoilla.

Urapolut-kyselyssä näyttelijöiltä kysyttiin heidän kokemuksistaan saavutettavuudesta, yhdenvertaisuudesta sekä tasa-arvosta työelämässään viimeisten kolmen vuoden aikana.

6.1 Kokemuksia syrjinnästä ja/tai häirinnästä

Työsuojeluviranomaisen raportti häirinnän ja työssä kuormittumisesta vuodelta 2023 osoitti, että eniten häirintään ja työssä kuormittumiseen liittyviä yhteydenottoja on tullut sosiaali- ja terveysalalta.²³ Ylipäänsä yli puolet 18–74-vuotaista naisista ja miehistä noin joka seitsemäs on Suomessa kokenut seksuaalista häirintää työuransa aikana.²⁴

Syrjintä ja häirintä eivät ole poikkeuksia työelämässä taiteenkaan kentällä, vaan yleisesti tunnistettu ilmiö, vaikka se ei olisikaan jatkuvaa. Teatteri tai muutkaan luovat alat eivät ole suojassa, vaan voivat olla jopa herkempiä rakenteellisen epätasa-arvon ja epäasiallisen kohtelun ilmiöille koska työ on projektipohjaista ja epävakaa, työnantajat vaihtuvat tiheästi, valtahierarkiat henkilökohtaisia, ja verkostot ja suhteet vaikuttavat ammattilaisten uramahdollisuuksiin.

Työturvallisuuslain mukaan työnantajan on puututtava häirintään ja epäasialliseen kohteluun, jos ne vaarantavat tai haittaavat työntekijän terveyttä. Myös työntekijöillä on velvollisuus toimia asiallisesti ja välttää muita vahingoittavaa tai vaarantavaa käyttäytymistä. Jos työnantaja ei ryhdy tarvittaviin toimiin tilanteen lopettamiseksi, kyse voi olla työturvallisuusvelvoitteiden laiminlyönnistä tai vakavimmillaan työturvallisuusrikoksesta. Seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä voi lisäksi olla tasa-arvolain tarkoittamaa syrjintää.²⁵

Työiässä olevien näyttelijöiden mukaan tasa-arvotyötä on tehty viimeisten kolmen vuoden aikana esittävän taiteen kentällä, mutta se ei ole kaikille näkyvää, johdonmukaista tai uskottavaa.

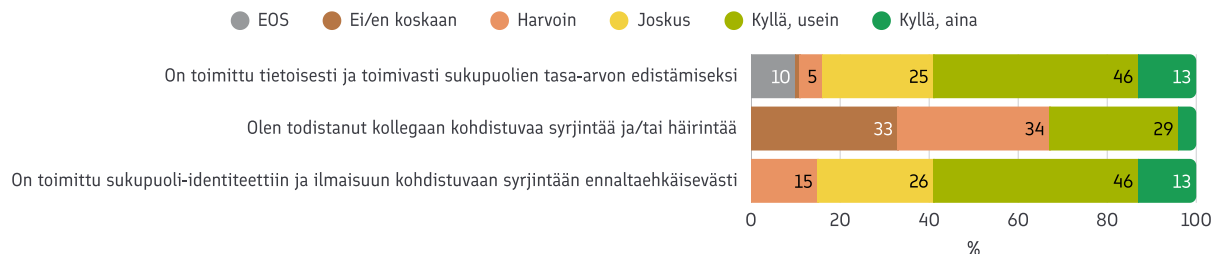
²³ ”Häirinnän ja työssä kuormittumisen asiakasaloitteinen valvonta vuonna 2023”. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 4/2024.

²⁴ ”Seksuaalinen häirintä on työelämässä edelleen yleistä – useimmat kokeneet asiakkaan tekemää häirintää”. Tilastokeskus 25.11.2024.

²⁵ Kts. esim. Työturvallisuuskeskuksen verkkosivut: www.ttk.fi.

59 prosenttia kokee, että työtä tehdään johdonmukaisesti, mutta 30 prosenttia taas, että työ on satunnaista tai puuttuvaa.

Kuva 20. Työikäisten näyttelijöiden kokemukset tasa-arvon toteutumisesta viimeisten kolmen vuoden aikana työyhteisöissään (N=308–345)

Jopa 33 prosenttia vastaajista ilmoittaa todistaneensa kolleegaan kohdistuvaa syrjintää ja/tai häirintää toistuvasti ja usein. Kun TINFO esitti vastaavan kysymyksen ”Valta, vastuu, vinoutumat” -raporttia varten vuonna 2018, 22 prosenttia vastaajista kertoi todistaneensa syrjintää viimeisten kolmen vuoden aikana.²⁶ Taannoiseen kyselyyn vastasi 526 henkilöä laajasti esittävän taiteen kentältä, eli ei pelkästään näyttelijöitä.

Kun Cupore vuonna 2022 laati kyselyn (N=87) nimenomaan etnisen ja kulttuurisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta ammattinäyttelijän työkentällä Suomessa, selvityksen tuloksena oli, että teatterialalla on syrjintää ja rasismia, mutta sitä ei tunnisteta tai haluta tunnistaa eikä siihen puututa. Näyttelijäliiton hallitus sitoutui selvityksen seurauksesta lisäämään syrjintään ja rasismiin liittyvää tietoa ja ymmärrystä alalla, sekä edistämään yhdenvertaisuutta ja ehkäisemään syrjintää.²⁷

Se että vastauksissa heijastuu hyvin monenlaisia kokemuksia ei ole sinänsä yllättävää. On myös huomioitava, että vain 14 prosenttia vastaajista ilmoittavat identifioituvansa osaksi jotain vähemmistöryhmää (kuten seksuaaliset vähemmistöt, vammaiset, kielivähemmistöt), valtaosa vastaajista ovat freelancereita, ja rakenteet vapaalla kentällä ovat erittäin hauraat. Jos harjoitusajat ovat lyhyet, ja ensi-iltaan on päästävä, on mahdollista, että vaikeita asioita lakaistaan maton alle. Käytännöt vaihtelevat todennäköisesti paljon myös suurissa laitoksissa, osa esimiehistä ottaa asian vakavasti, osa ei, eikä toimenpiteitä ei olla yhdenmukaistettu. Vastausten perusteella tasa-arvotyö ei näyttäydä kentällä järjestelmätasoisena, ennustettavana eikä läpinäkyvänä.

Jos 59 prosenttia on kokenut tasa-arvotyötä tehdyn ”aina tai useimmiten”, ja 67 prosenttia on silti nähnyt syrjintää tai häirintää, on tämä indikaatio siitä, että tasa-arvotyö on reaktiivista ja osittaista, ei rakenteellista.

Kun näyttelijöiltä kysyttiin heidän kokemuksistaan sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuvan syrjinnän ennaltaehkäisemisestä, yhtä suuri osa vastaajista ilmoitti kokeneensa, että ehkäisevää työtä tehdään johdonmukaisesti. 15 prosenttia vastaajista kokee

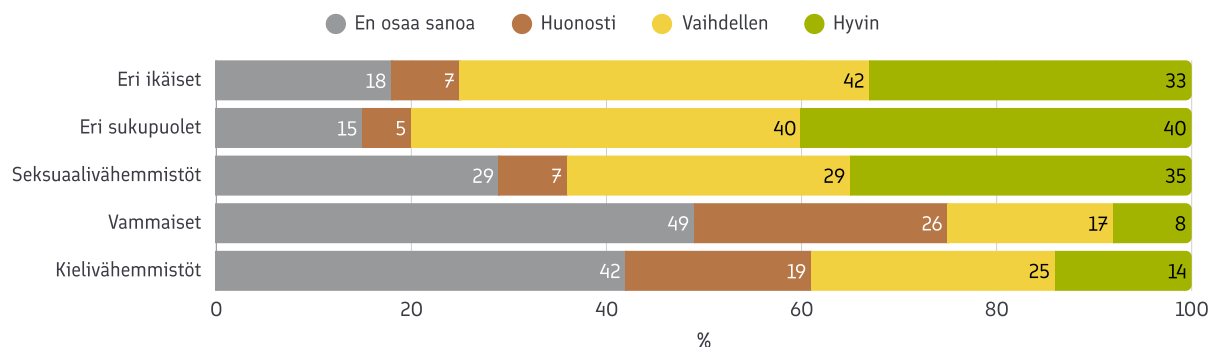
²⁶ ”Valta, vastuu, vinoutumat”, sivu 31.

²⁷ Karttunen, S., et al, sivu 35.

kuitenkin, että ehkäisevää työtä ei tehdä lainkaan. Työtä syrjinnän ja häirinnän saralla on mahdollisesti alettu tehdä, mutta se ei ole vielä kaikille näkyvää.

Esittävän taiteen alalla on tehty jonkin verran töitä häirinnän lopettamiseksi sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen osalta, mutta vammaiset ja kielivähemmistöt jäävät kyselyn mukaan järjestelmällisesti ulkopuolelle.

Kuva 21. Työikäisten näyttelijöiden arvio yhdenvertaisuudesta ja saavutettavuudesta teatterialalla viimeisen kolmen vuoden aikana esimerkiksi työn käytännön järjestelyissä, kun kyseessä ovat eri ryhmät.

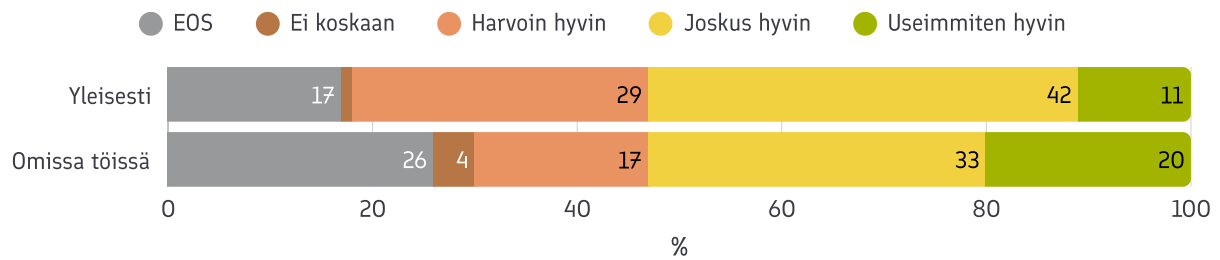
Mitä niin sanotusti ”selkeämpi” ryhmä, sitä paremmin ennaltaehkäisevää työtä on mahdollista tehdä, ja mitä enemmän ryhmä poikkeaa normista, sitä heikommaksi työ koetaan. Suuri osa ei näe vammaisia esimerkiksi työelämässä lainkaan.

Vastaajista 86 prosenttia ei itse identifioitu osaksi jotain seksuaalivähemmistö-, vammais- tai kielivähemmistöryhmään, jolloin epäkohtia ei välttämättä näe yhtä selkeästi. On myös huomioitava, ettei kyselyssä nimetty rodullistumista yhtenä syrjinnän kategoriana, vaikka avoimissa vastauksissa on viittauksia rodullistamiseen yhtenä työllistymisen haasteena.

6.2 Näkemyksiä roolituksesta

Näyttelijöiltä kysyttiin, miten hyvin eri vähemmistöryhmien representaatio heidän mielestään toteutuu roolituksessa yleisesti ja heidän omissa töissään. Vastausten perusteella representaation toteutuminen vaikuttaa olevan pikemminkin yksittäisten toimijoiden kuin vakiintuneiden rakenteiden varassa. Vähemmistöjen huomioiminen roolituksessa ei näyttäydä systemaattisena tai ennustettavana eikä vakiintuneena osana alan tavanomaisia käytäntöjä.

Kuva 22. Näyttelijöiden näkemys vähemmistöryhmien representaatioiden toteutumisesta roolituksessa (N=343, 339)

53 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että representaatio toteutuu joskus tai useimmiten roolituksessa, 30 prosenttia harvoin tai ei koskaan, ja 17 prosenttia ei osannut sanoa. Viimeinen luku viittaa näkymättömyyteen. Vähemmistöjä ei näy riittävästi, eikä representaatio ole eksplisiittinen osa keskustelua. Mikäli esimerkiksi juuri vammaiset ja eri kielivähemmistöt ovat lähes näkymättömiä suomalaisessa teatterissa, heitä ei myöskään rooliteta.

Omien töiden kohdalla vastaajat ilmoittivat representaation toteutuvan useimmiten paremmin, kuin alalla yleensä.

Huomattava osa vastaajista ilmoitti kuitenkin myös, ettei osannut arvioida representaation toteutumista sen paremmin omissa töissään kuin alalla yleisesti. Tiedossa ei ole, kuinka moni näyttelijä on ylipäänsä tuottanut omia töitään tai ollut osallisena kollektiivisessa työskentelyprosessissa viimeisten kolmen vuoden aikana. ”En osaa sanoa” -vastausten suuri osuus voi siis osittain selittyä sillä, ettei vastaajilla ole ollut riittäviä edellytyksiä arvioida asiaa.

On myös todennäköistä, että alalla on sekä työryhmiä, joissa representaatiokysymyksiä tarkastellaan systemaattisesti, että työryhmiä, joiden toiminnassa niitä ei juurikaan käsitellä. Vammaisten ja kielivähemmistöjen representaatio näyttäytyy vastausten perusteella hyvin vähäisenä. Omia töitä koskevista vastauksista representaatiokysymykset puolestaan painottuvat pikemminkin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen.

Näin ollen representaatioon liittyvät kysymykset esittävän taiteen kentällä eivät vielä skaalaudu koko alalle, eivät koske kaikkia ryhmiä, eivätkä ole rakenteellisia. Hyvät aiheet eivät muutu yhdenvertaisiksi käytännöiksi.

7 Mitä näyttelijän kestävyys on?

Tässä ajassa olen kiitollinen siitä, että minulla on työpaikka. Ristiriitaa tästä aiheuttaa työmäärä, joka on viime vuosina kasvanut paljon, ja joka syö yleistä jaksamista ja vaikuttaa terveyteen. Ammatinvalintaan liittyy terveet elintavat ja kurinalaisuus sekä myös se, että usein missaa läheistensä tärkeitä tapahtumia, koska on aina töissä silloin, kun muut ovat vapaalla. Toisaalta teatterityöläisen yhteisöllisyys on ihana asia: kollegat kannattelevat, inspiroivat ja naurattavat, oli oma päivä millainen tahansa. **UP3, valmistunut 2000-luvulla**

Urapolut-kyselyyn vastanneilta kysyttiin mitä näyttelijän kestävyys tarkoittaa heille. Vastaajien avoimia vastauksia on mahdollista ryhmitellä viiteen eri ryhmään. Näyttelijän kestävyys tarkoittaa vastaajille epävarmuuden sietämistä, jatkuvaa kilpailukykyä, hyvää mielenterveyttä, järjestelmän hallintaa, ja intohimoa. Alla käydään näitä tarkemmin läpi.

7.1 Epävarmuuden sietämistä

Ylivoimaisesti eniten näyttelijät kuvaavat kestävyiden liittyvän pätkätöihin, työttömyysjaksoihin, tulojen arvaamattomuuteen, ja jatkuvaan toimeentulon huoleen. Kestävyys nähdään ennen kaikkea taloudellisena kysymyksenä, ja miten huolia toimeentulosta opitaan sietämään.

Työilmapiirin koveneminen ja kilpailu. **UP271, valmistunut 1990-luvulla**

Jaksaa tämän alan työskentelyolosuhteita... eikä lannistu työttömyydestä. **UP336, valmistunut 2000-luvulla**

Työkyvyn ja jaksamisen taloudellista kokonaista hallintaa ja mahdollisuutta niin levolle kuin työnteolle. **UP312, valmistunut 2000-luvulla**

7.2 Jatkuva kilpailukyky

Näyttelijän työ ei ole vain näyttelystä, vaan myös itsestään huolehtimisesta, itsensä myymisestä ja kilpailua muiden kollegojen kanssa eri työtilaisuuksista. Tämä aspekti työstä koetaan psyykkisesti raskaammaksi kuin itse näyttelijäntyö. Vastauksissa toistuivat kestävyiden ajattelu suhteessa koekuvauksiin, verkostoitumiseen, itsensä brändäämiseen ja vertailuun toisiin. Ja sitä, miten kestävyys on näiden paineiden kestämistä.

Itsestä ja työyhteisöstä huolta pitämistä. Omien rajojen tunnistamista. Kollegan kunnioitusta. Isomman kuvan hahmottamista, esimerkiksi jos nyt olen työtön, sen sietämistä ja arjen mielekkääksi tekemistä muilla keinoilla (koulutus, omat projektit, tai ihan

vain hetkeksi paussia koko touhusta). Lähestyessäni viittä kymppiä olen paljon miettinyt ääneni ja kehoni muutoksia. Kilpailu alalla on kovaa, joten omat vahvuuteni ovat nyt erilaisia kuin 25 vuotta sitten. **UP116, valmistunut 2000-luvulla**

Osaa käsitellä myös kateuden tunnetta ja uskoa omaan riittävyyteen. **UP17**

7.3 Hyvää mielensterveyttä

Kestävyys on ennen kaikkea monelle vastaajalle mielensterveyden kestävyyttä. Monet mainitsevat vastauksissaan uupumuksen, riittämättömyyden tunteen, itsetunnon horjumisen sekä stressin. Kestävyys edellyttää näyttelijältä hyvää mielensterveyttä.

Stressin ja epävarmuuden sietämistä. **UP1, valmistunut 2000-luvulla**

7.4 Järjestelmän hallintaa

Vastaajista monet kokevat, että ongelma ei ole yksilössä vaan kokonaisvaltaisemmassa järjestelmässä, joka ei tue näyttelijän jaksamista suhteessa huonoon palkkaukseen, lyhyihin sopimuksiin, pitkiin työpäiviin sekä heikkoon sosiaaliturvaan. Mutta järjestelmän hallinnan ei tulisi olla pelkästään yksilön vastuulla, vaan myös työnantajien tulisi kantaa vastuuta työntekijöiden jaksamisesta.

Kokemuksen ja koulutuksen opettamaa tapaa järjestää oma työ niin, että pitää huolta omasta työkunnostaan. **UP048, valmistunut 2010-luvulla**

Mieluummin kuin näyttelijän kestävydestä, puhuisin työn kestävydestä: miten teatterissa työ järjestetään niin, että työntekijät eivät pala loppuun? **UP264**

7.5 Intohimoa

Vastauksista yksi asia nousee ylitse muiden positiivisena: näyttölemisen, eli työn merkitys. Tämä on monelle ainoa asia, joka tasapainottaa kuormitusta. Se, että kokee työn olevan merkityksellistä, luovuuden olevan elintärkeää, intohimon pitävän sinut mukana. On myös kyettävä muuttua, kehittyä ajan mukana.

Resilienssi... jaksaa kestää sen, että ei saa tehdä tätä koko ajan – ja silti tietää olevansa oikealla alalla, vaikka ala ei ole avosylinen. **UP225, valmistunut 1990-luvulla**

Jaksaa toimia alalla uusiutuen ja vaikka tulisi ajoittaisia uupumisia, löytää silti intohimon ja halun jatkaa ammatissa. **UP159, valmistunut 2010-luvulla**

Jatkuvasti kehittyvä näyttelijä on kestävä. Ajat muuttuvat ja näyttelijän on muututtava myös, ja sellainen näyttelijä, joka ei suostu kehittymään, ei kestä. Muovautuminen uuden edessä on vahvuutta. **UP148, valmistunut 2010-luvulla**

7.6 Voimaannuttavat tekijät

Vastaajia (N=378) on voimaannuttanut onnistumisen ja osaamisen kokemukset roolitöistä tai tuotannoista, ohjaajan tai yleisön kehuista, tai tunne siitä, että on osannut tehdä jonkin työn hyvin. Voimaannuttamista koetaan, kun oma työ näkyy ja tuntuu merkitykselliseltä.

Sain pääroolin, joka on lähtökohtaisesti tarkoitettu nuoremmille, pystyin sen fyysisesti tekemään ja sain siitä tietysti paremman kuin jos olisin tehnyt roolin 20 vuotta sitten... Olen saanut onnistumisia töissä, jotka on noteerattu arvosteluissa ja kollegojen keskuudessa, olen uskaltanut startata epävarmassa tilanteessa uusia omia projekteja ja hakea niihin rahoitusta.

UP34, valmistunut 2000-luvulla

Olen saanut tehdä itselle mieluisia ja tärkeitä rooleja, olen saanut vastuuta ja olen pystynyt täyttämään annetut saappaat. Olen saanut kiitosta työstäni ja onnistumisen kokemuksia.

UP349

Pääsin päiväksi monikansalliseen leffaan. Maailmankuulu vastaanäyttelijäni Hollywoodista kehui ja arvosti minua koko pitkän kuvauspäivän. En ollut koskaan kokenut sellaista Suomessa. Silloin ajattelin, että elän tällä, vaikka koko loppuelämäni. **UP318, valmistunut 1990-luvulla**

Voimaannuttavimpia kokemuksia ovat olleet mahdollisuudet tehdä omaa taiteellista työtä eli kun on saanut vaikuttaa teoksen sisältöihin ja toteutustapaan. **UP91, valmistunut 2010-luvulla**

Voimaannuttamista vastaajat kokevat myös sosiaalisesti: kun tulee nähdyksi ja arvostetuksi, ei pelkästään yleisön edessä, vaan myös työryhmän ja työyhteisön sisällä. Vastaajat mainitsevat toistuvasti kannustavan työilmapiirin, turvallisen ryhmän, hyvät ohjaajat sekä kollegoiden tuen.

Ihana työryhmä, jossa oli turvallista olla oma itsensä. **UP196, valmistunut 2000-luvulla**

Yhteinen flow ja hyvä kontakti näyttämöllä on itsessään voimaannuttavaa. **UP22, valmistunut 1990-luvulla**

En usko, että olisin tällä alalla enää, ellen olisi saanut kokea voimakkaita yhteisöllisyyden kokemuksia. Tyhjältä syntyvän esityksen luominen tilapäisen ja hetkellisesti olemassa olevan ryhmän kanssa on joka kerta toteutuessaan upea kokemus. Tällainen ilmapiiri vaatii keskinäistä luottamusta, taiteellista lahjakkuutta ja kilpailuhengen puuttumista. **UP324, valmistunut 2000-luvulla**

Monet kuvaavat myös mielekkäiden ja merkityksellisten projektien voimaannuttavan vaikutuksen. Projektit, jotka tuntuvat tärkeiltä, jotka käsittelevät yhteiskunnallisia aiheita, jotka koskettivat yleisöä ja/tai vastasivat omia arvoja antavat työlle tarkoitusta.

Voimaannuttava kokemus syntyi teoksesta, minkä takana olin 100 prosenttia. Yhteistyö koko työryhmän kanssa oli taiteellisesti luova ja yhteiseen päämäärään pyrkivä. Yleisön kanssa vuorovaikutus oli käsinkosketeltava ja näin ollen se antoi voimaannuttavan tunteen, sekä sai välittömästi vahvistuksen näyttelijäntyön tärkeydestä ja arvostuksesta. **UP17**

Työelämässä myös henkilökohtainen, ammatillinen kasvu, uuden oppiminen ja omien rajojen ja pelkojen ylittäminen herättävät voimaannuttamisen tunnetta.

Aloin näyttellä toisella kotimaisella, vaikka edellinen kokemukseni kielestä oli lukiosta. Toisessa produktiossa onnistuin sietämään epävarmuutta roolin ulosannista; tunsin että suunta oli oikea, vaikkei siihen tullut vahvistusta ohjaajan taholta. Kolmannessa projektissa asuin kolme kuukautta ulkomailla ja onnistuin kaiken uuden ja joustavuutta vaativien tilanteiden keskellä tuomaan työyhteisöön omat, produktiota vahvistavat näkemykseni ja työpanokseni. **UP376, valmistunut 2000-luvulla**

Itsensä ylittäminen voimaannuttaa. Nautin eniten tuotannoista, joissa haastetaan, kuitenkin turvallisissa raameissa. **UP366, valmistunut 2000-luvulla**

Att få utmaningar på jobbet. Större rollarbeten, som gör att jag får använda mig av min yrkesskicklighet och ta plats. Utveckling istället för stagnation. **UP302, valmistunut 2000-luvulla**

Kun ikäni lähenei neljää kymppiä, yhtäkkiä minusta tuli asiantuntija ja aiemmin minua väheksyneet ammattilaiset alkoivat kuunnella ajatuksiani eri tavoilla. **UP7, valmistunut 2010-luvulla**

Oivallus siitä, että minä riitän itselleni. **UP235, valmistunut 1990-luvulla**

Osalle taas itsensä ja oman identiteetin näkyväksi tekeminen on voimaannuttavaa. Vastaajat mainitsevat omana itsenään esiintymisen, tai vähemmistöidentiteetin esilletuomisen näkyvästi, sekä rehellisyyden tunteen yleisön edessä seisoessa.

Homoroolin näyttelemisen homoseksuaalina näyttelijänä oli suuri unelmani, joka toteutui VOS-teatterissa. Kaikki esityksen queer-roolit olivat queer-näyttelijöiden esittämiä. **UP4, valmistunut 2020-luvulla**

Toistuvana tekijänä vastauksissa on myös työllistyminen ja toimeentulo. Voimaannuttamista tuo turva ja tunne, että ammatti kantaa sinua, saat palkkaa tehdystä työstä.

Sain pitkästä aikaa kunnolla töitä. **UP177, valmistunut 2010-luvulla**

Nyt kun työllistyin työntekijänä (en yrittäjänä) musikaalissa ja toimeentuloni on varmistunut vuodeksi. Ensisijaisesti voimaannuttavaa on projektit, jossa työn teon määrä on suhteutunut palkkaan ja työn on voinut tehdä työntekijänä. **UP13, valmistunut 2010-luvulla**

Voimaannuttamista syntyy myös kokemuksesta, että oma työ on merkittävää muille. Katsojat liikuttuvat, antavat hienoa palautetta, ja kertovat että työ on koskettanut heitä.

Yleisömäärän kasvu, teatterin arvostuksen lisääntyminen kaupungissamme. Kun on ollut uuden äärellä ja menestyykin jopa yli omien odotusten ja kun on saanut seurata kuinka kollegat tekevät saman. **UP284, valmistunut 2000-luvulla**

Voimaannuttaminen ei tässä mielessä ole yksilön sisäinen kokemus, vaan syntyy myös siitä, kun näyttelijä saa tehdä merkityksellistä työtä turvallisissa työryhmissä ja kokee olevansa taitava, tulleeensa nähdyksi ja olevansa tarpeellinen. Voimaannuttaminen syntyy työn sisällöstä, ihmisistä ja sen merkityksestä. Tosin on myös vastaajia, jotka kertovat, etteivät he ole koskaan kokeneet voimaannuttavia tilanteita urallaan, ja vastaajia, joiden mielestä näyttelijäisyys on vain osa heidän elämäänsä eivätkä he etsi voimaantumisen tunnetta työstään.

En odota voimaannuttavia kokemuksia työstä. Se, että perhe-elämän pystyy pitämään tasapainossa työn kanssa, on tärkeintä. **UP32, valmistunut 2000-luvulla**

7.7 Kuormittavat tekijät

Toisaalta viimeisen kolmen vuoden aikana vastaajat (N=313) olivat myös kokeneet voimavarojensa nakertuneen. Vapaissa vastauksissa painottuu kuormituksen, epävarmuuden ja vastaajien kriittinen suhde alan rakenteisiin. Kuormitusta ei koeta hetkellisenä, vaan se on pitkäkestoista ja kasautuvaa. Vastaajat kuvaavat väsymystä, uupumusta, jaksamisen rajojen koettelemusta, sekä henkistä kuormitusta.

Ylipäänsä kysymys siitä, että mitä tarkoittaa jonkin tekeminen sataprosenttisesti? Kun kerta aina voi harjoitella enemmän. Tässä ammatissa ei ole janaa, jonka yli voi mennä. Muissa kuin taiteellisissa töissä on helpompaa tunnistaa voimavarat ja se mikä riittää työpanokseksi. **UP306, valmistunut 2020-luvulla**

Tunne työn epävarmuudesta ja turvattomuudesta puolestaan syntyy pätkätöistä, tulevaisuuden ennakoimattomuudesta, toimeentulon epävarmuudesta ja jatkuvasta varuillaan olemisesta. Moni mainitsee huonon johtamisen vaikutuksen työilmapiiriin. Epävarmuus on yksi keskeinen jaksamista syövä tekijä.

Jokavuotinen epävarmuus tulevasta vuodesta ja toimeentulosta. **UP325, valmistunut 2000-luvulla**

Jatkuvat pakit työnhaussa ja olemattomat perustelut suurenkin hakumateriaalin valmistelun jälkeen. Ansiosidonnaisen leikkaaminen, ensin lapsikorotukset pois, sitten omien keikkojen vaikutus tuen määrään, ja nyt tuen porrastaminen jo 40 päivän jälkeen. Tämä on freelancerille ihan mahdotonta! Edelleen alan sulkeutuneisuus. Työpaikkojen löytyminen yli 50-vuotiaille on hankalaa, kuten myös jatkuvat pakit apurahahakemuksissa. **UP362, valmistunut 2000-luvulla**

Jatkuva taloudellinen stressi freelancerinä ja ikääntymisen tuoma ymmärrys siitä, että tilanne ei tule korjaantumaan. **UP356, valmistunut 2000-luvulla**

Jag har varit arbetslös. Jag har mist arbetslöshetsstöd på grund av ett misstag. Jag har hoppat mellan massa olika arbetsuppdrag, det har varit stärkande men också stressande. Jag har ibland inte fått komma på audition/intervju fast jag har haft alla kvalifikationer. Jag lider av psykisk ohälsa. **UP353, valmistunut 2010-luvulla**

Koronan ja kulttuurileikkausten jälkeen välillä tuntuu, että jäljellä on raunioituva kylä. Oman taloudellisen tilanteen ennustettavuus on huonontunut huomattavasti, työtilanteet vähentyneet merkittävästi ja henkilökohtainen merkityksen tunne välillä kateissa. **UP324, valmistunut 2000-luvulla**

Olen hakenut kymmeniin auditioneihin, pääasiassa musikaaleihin koska puhenäytelmissä niitä harvoin pidetään. Noin puolessa tapauksista minut karsitaan jo papereiden perusteella. Jos pääsen paikan päälle, olen usein päässyt jatkoon seuraavaan vaiheeseen, mutta minua ei ole liki kymmeneen vuoteen valittu yhteenkään työhön, jota olen itse tätä kautta hakenut. Koskaan ei selitetä mistä se ihan siellä viime hetkillä jää kiinni ja tämän takia koen suurta pettymystä, häpeää ja itseinhoa. Päätän aina, että nyt en enää hae, mutta jokin sisään rakennettu 'pakko' siitä että kaikkia töitä täytyy hakea määrittää minua aina uudelleen ja uudelleen. **UP155, valmistunut 2000-luvulla**

Vastauksissa on havaittavissa myös erittäin vahva psykologinen teema. Vastaajat kirjoittavat riittämättömyyden tunteesta, epäilystä omasta osaamisesta, muihin vertailusta, sekä pelosta siitä, ettei ole tarpeeksi hyvä. Kuormitusta syntyy näin ollen myös epävarmuuden tunteesta, sekä alan sisäisestä kilpailusta.

Olen kärsinyt sosiaalisesta ahdistuksesta ja pelkotiloista, jotka ovat liittyneet alalla olevaan kilpailuun ja kateuteen. **UP377, valmistunut 2010-luvulla**

Laitosteatteissa saattaa joutua tekemään samantyyppisiä töitä usean vuoden peräkkäin. Päätyy musikaaliin understudyksi, vaikka kokee vahvasti olevansa merkityksellisemmällä polulla toisissa produktioissa. **UP376, valmistunut 2000-luvulla**

Koronan ja kulttuurileikkausten myötä kateus on hiipinyt sisääni. Olen kateellinen taiteilijoille, jotka ovat saavuttaneet julkisen aseman, jonka myötä työtilaisuuksia riittää tasaiseen tahtiin. Tuntuu, että tuntemattomammat, vaikkakin alalla arvostetutkin taiteilijat jäävät nykykinkereissä sivuun. Apuraharintamalla hylsyjen prosentuaalinen määrä on selvästi kasvanut. Kilpailu on koventunut. Kymmenien vuotuisten hakemusten tekeminen ja hylsyjen vastaanottaminen nakertaa ihmistä. Hakemusten tekemiseen menee järjetön määrä työaikaa. Kilpailu on läsnä myös esitysmyyynnissä. Jatkuva rannalle jääminen tarjouskilpailuissa nakertaa myös. **UP368, valmistunut 2000-luvulla**

Yleinen kunnioituksen puute ulkomailla valmistuneita kohtaa. Teatterikorkeakoulussa kohtaamani ksenofobia ja perusteeton elitismi. **UP363, valmistunut 2010-luvulla**

Vähättely Kelan puolelta. Syrjintä kentällä. Häpäisemisen kokemus, että en voi saada töitä koska opiskelin Venäjällä. **UP274, valmistunut 2020-luvulla**

Yksilökeskeiset tekijät eivät ole kuitenkaan ainoat kuormittavat tekijät. Monet viittaavat myös rakenteellisiin ongelmiin, kuten pitkiin työpäiviin, huonoon palkkaukseen, kiireeseen, puutteelliseen tukeen sekä alan toimintakulttuuriin. Esimerkiksi huonoon tai puutteelliseen johtamiseen viittasi noin 10 prosenttia vastaajista. Kestävyydessä ei ole välttämättä kyse yksilön ominaisuudesta, vaan myös rakenteellisista tekijöistä.

Se on kuluttavaa, kun vastaanäyttelijä ei suostu "leikkiin" mukaan. Kun tuntuu että joku ei halua olla osa esitystä vaan on "vain töissä". **UP348, valmistunut 1990-luvulla**

Kiinnitysjärjestelmä. Kiinnitetyt näännytetään ja uuvutetaan töihin ja friikut ahdistuu työttöminä. Epäreilu ja salamyhkäinen roolittaminen. Pidetään pääsykokeita mutta puskaradio kertoo, että tietyt roolit on jo jaettu. Roolitetaan julkisuuden tai muun syyn perusteella eikä ammattitaidon. Kiinnitetyt määrätään rooleihin ja friikut tappelee niistä. Systeemi on vaan kertakaikkisen väärä ja luotu joskus muinoin, kun friikkuja ei ollut, oli vain harrastavia iltanäyttelijöitä. Koko systeemi pitäisi räjäyttää. **UP305, valmistunut 2000-luvulla**

Huono työilmapiiri, laitostuneisuus, yleinen sitoutumattomuus, intohimottomuus, näköalattomuus, yhteisöttömyys. **UP301, valmistunut 2010-luvulla**

Kokemus siitä, että on koko ajan töissä, jos ei harjoituksissa niin sitten esityksissä. Isot esitysmäärät ja jatkuvasti isot roolitehtävät ja riittämätön palautumisaika. Se, että odottaa syksyllä joulua tai keväällä kesälomaa, jotka ovat ainoat pitkät lomat, jolloin ehtii palautua. **UP285, valmistunut 2000-luvulla**

Työpaikan kiristynyt ilmapiiri, jonka juurisyy on hallituksen leikkauksista johtuvat jatkuvat säästötoimet ja henkilökunnan supistuminen. **UP284, valmistunut 2000-luvulla**

Tv-tuotantojen älyttömät aikataulut, työaika päivässä jatkuvasti yli kymmenen tuntia. Keskeisessä roolissa tällaiset projektit johtavat uupumukseen. **UP275, valmistunut 2010-luvulla**

Monet vastaajat viittaavat myös siihen, että kokevat työn olevan kokonaisvaltainen osa elämää. Työ seuraa vapaa-ajalle, palautuminen on vaikeaa ja ajatukset pyörivät jatkuvasti työhön liittyvissä kysymyksissä.

Perhe-elämän sovittaminen vie voimia, pitkät kuvauspäivät, puolison kyvyttömyys ymmärtää alaa. **UP257, valmistunut 2000-luvulla**

Hankaluudet hallinnoida ja rajata omaa ajankäyttöä ja jaksamista freelancerina, 24 tuntia vuorokaudessa kuvausaikatuluvalmiuden yhdistämistä päiväkotia ja kouluajankäyttöihin, yksityiselämän kriisit, yleinen pessimismi ja toivottomuus alalla toimijoiden kesken, valtiovallan kulttuuri- ja taidevihamieliset ulostulot ja rahoituksen alasajo. **UP233, valmistunut 2010-luvulla**

Monet vastaajat esittävät toiveen siitä, että alalle luotaisiin inhimillisempiä aikatauluja, kehitettäisiin parempi sosiaaliturva, osoitettaisiin enemmän arvostusta, sekä rakennettaisiin alalle kestävämpää kulttuuria.

Työajat ja vaatimustaso tämän ikäiselle joskus haastavia. **UP321**

Ikääntymisen myötä rapistuva keho aiheuttaa uudelleen järjestelyjä kaikkeen tekemiseen. Kaikenlainen fyysinen tekeminen on arvioitava tarkasti päivän kunnon mukaan. **UP361**

Työajat ovat vaikeita sovittaa arkeen, jossa molemmat vanhemmat tekevät iltapainotteista työtä. Kollegojen väliset erimielisyydet ja kiistat johdon ja näyttelijöiden välillä. **UP369, valmistunut 2000-luvulla**

Hallituksen leikkauksiin viittaa noin 10 prosenttia vastaajista, ja yleiseen ilmapiiriin sitäkin vähemmän, mikä on hieman yllättävää huomioiden sen, että kyselyä levitettiin syksyllä 2025 jolloin leikkausten vaikutuksia nähtiin kentällä. Tosin leikkaukset ovat näille vastaajille olleet musertavia.

No tasaisesti tällä hetkellä vituttaa ja ahdistaa yleinen maailmantilanne, mutta jos sitä nyt ei lasketa, niin ehkä tässä maassa erityisesti se arvostuksen puute taidetta ja taiteilijoita kohtaan, joka tuolla hallituksessamme tuntuu vallitsevan. Väliin tekee mieli itsekkin heittää hanskat tiskiinkin, että katsokaa sitten vaan sitä samaa amerikkalaista paskaa kotisohvillanne, kun ei mikään tunnu kelpaavan mitään tässä maassa tehdään. **UP103, valmistunut 1990-luvulla**

Kestävyys ei näyttäydy vastausten pohjalta pelkästään yksilön jaksamiskysymyksenä, vaan seurauksena epävarmasta, kuormittavasta ja rakenteellisesti ongelmallisesta työelämästä. Kuten eräs vastaaja kuvaili omaa tilannettansa:

Kokemukseni työelämästä toistaiseksi on se, kuinka epätasaisesti työt jakautuvat. Täysin työttömiä, upeita tekijöitä on todella paljon ja ne, joilla on töitä, tuntuvat hukkuvan niihin. Kiinnitetyllä, nuorilla näyttelijöillä teetetään todella paljon töitä ja olen kokenut 6-päiväisen työviikon tekemisen kaupungissa, jossa en halua asua, mielenterveyttäni nakertavaksi. Vapaa-aikaa on todella vähän, ja jos joutuu muuttamaan työn perässä kaupunkiin, joissa ei ole sosiaalisia verkostoja vaan ystävät asuvat muualla, käy lopulta niin, että omia läheisiä ehtii nähdä kerran vuodessa ja kesällä. Tällä hetkellä en haaveile kiinnityksestä, sillä se on mielestäni kuristavan sitovaa. Suuri kysymys on, että tuleeko työelämä näyttämään aina tältä, vai olisiko mahdollista saada lisää työpaikkoja ja vähentää niiden ihmisten kuormitusta esimerkiksi kiinnityksellä, joilla on nyt liikaa työtä. Ensimmäiset viisi vuotta valmistumisen jälkeen on mennyt nopeasti, mutta valitettavasti en koe, että on varmaa, että seuraavaa viittä vuotta enää tulee. Monelta osin rakas unelma-ammattini on toistaiseksi ottanut paljon enemmän, kuin mitä se on antanut. **UP12, valmistunut 2020-luvulla**

8 Näyttelijän osaamisen ytimessä

Urapolut-kyselyssä näyttelijöitä pyydettiin kertomaan missä eri työtehtävissä he ovat havainneet näyttelijän ammattiosaamisen ja asiantuntijuuden hyödylliseksi. Näyttelijöiden havainnot (N=237) vahvistavat ajatusta siitä, että näyttelijän taito ja työ eivät perustu pelkästään esiintymiseen, vaan on myös:

- Vuorovaikutuksen syväosaamista
- Kehollista ja emotionaalista lukutaitoa
- Sosiaalista älykkyyttä
- Sovellettavaa moniosaamista
- Paineensietokykyä ja improvisaatiovalmiutta

Näyttelijän ammattiosaaminen näyttäytyy laajasti siirrettävänä kompetenssina, joka soveltuu erityisesti ihmislähtöisiin, vuorovaikutusta vaativiin ja tilanteisiin reagoiviin ammatteihin. Näyttelijäyys rakentuu kyvystä toimia vuorovaikutussuhteissa, lukea tilanteita ja toisia ihmisiä sekä säädellä omaa ilmaisuaan kulloisenkin kontekstin mukaisesti.

8.1 Vuorovaikutuksen syväosaamista

Ylivoimaisesti vahvin teema näyttelijöiden avoimissa vastauksissa on näyttelijäkoulutuksen tuoma hyöty ihmisten kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa. Näyttelijän osaaminen on ennen kaikkea ihmisten välisen vuorovaikutuksen ammatillista syväosaamista. Näyttelijät mainitsivat opittuina ja edelleen kehitettyinä taitoina kuuntelemisen, läsnäolon, herkkyuden, tunnetaidot ja dialogin ymmärryksen. Näitä taitoja he hyödyntävät toimiessaan ajoittain muun muassa sosiaalialalla, terapiatyössä, kriisityössä, hoitoalalla, henkilöstö- ja HR-tehtävissä, sekä asiakaspalvelussa.

Sosiaalityössä: kyky olla ryhmän jäsen ja sietää prosessin epävarmuutta. **UP373, valmistunut 2000-luvulla**

Sosiaaliala, kriisi- ja väkivaltatyö. Monikulttuurinen työ sosiaalialalla. Eri taiteen menetelmiä – ymmärrystä dialogista, läsnäolosta – voi näyttelijän sekä muusikon ammattiosaamisella hyödyntää. **UP35, valmistunut 2010-luvulla**

Kaikessa ihmisläheisessä työssä. Osaan olla kontaktissa. Lisäksi päässä riittää kaistoja kahden asian päällekkäisen tekemiseen. Itse työtehtävään sekä sosiaaliseen kohtaamiseen. Ehkä yllättävääkin on, että käytän toisessa ammatissani samoja reseptejä kuin näyttämötyöskentelyssä, jolloin yksi puoli minusta on tietoinen kokonaisuudesta ja toinen heittäytyy roolihenkilön sisään. **UP291, valmistunut 2020-luvulla**

Terapiatyössä nuorten aikuisten kanssa. Kyky olla läsnä hetkessä ja virittäytyä vuorovaikutuksessa sekä kyky olla aidossa kontaktissa. **UP299, valmistunut 2000-luvulla**

8.2 Kehollista ja emotionaalista lukutaitoa

Näyttelijät mainitsevat vastauksissaan myös toisen toistuvan teeman: esiintymisvarmuuden ja julkisen esiintymisen taidon, jotka liittyvät keholliseen hallintaan. Tilannetaju, ja kyky lukea muita ihmisiä eri tilanteissa on merkittävä voimavara. Nämä taidot ovat hyödyksi muun muassa puheiden pitämisessä, juontamisessa, haastattelutilanteissa, aktivismissa, yritysmaailmassa ja rahoitusallalla. Näillä aloilla korostetaan itsevarmuutta, improvisaatiokykyä, paineensietokykyä sekä nopeaa reagoitua. Niitä voi käyttää myös hyödyksi muiden valmennuksessa.

Kaikissa kansainvälisissä tehtävissä, neuvotteluissa, sopimusten laatimisessa, esitelmöidessä ja bidien esittelyssä. Johtamisessa kaiken kaikkiaan. Kaikkein on koulutuksesta hyötyä. **UP152**

Olen käynyt muun muassa kouluttamassa upseereille esiintymistaitoa. On ollut mielenkiintoista havaita kuinka itselle yksinkertainen ja jokapäiväinen asia voi olla toisen alan edustajalle merkityksellinen ja käänteentekevä. **UP122, valmistunut 2000-luvulla**

Yritysvalmennuksessa on paljonkin hyötyä siitä, että osaan tunnistaa ja saattaa näkyväksi erilaisia ryhmädynaamisia ilmiöitä ja toimia tunnepitoisissa ja haastavissa tilanteissa. Vuorovaikutus- ja viestintäosaaminen on kysyttyä osaamista. **UP209, valmistunut 2010-luvulla**

Arvioisin, että näyttelijöillä ryhmätyötaidot ovat keskimäärin aika kovalla tasolla, niin moneen ryhmään tulee työssä ja jo opintojenkin aikana asetuttua ja sopeuduttua. Ts. herkkyyden huomata ryhmädynamiikkaa ja kyky vaikuttaa siihen omalla olemisellaan. Tästä lienee hyötyä missä tahansa työssä, joka sisältää yhdessä ideoimista ja toteuttamista. Vuorovaikutuksen ruumiillisten ulottuvuuksien herkkä aistiminen ja niiden monipuolinen, tarkka ja rikas sanallistaminen ja viestiminen muilla tavoin. **UP68, valmistunut 2020-luvulla**

8.3 Sosiaalista älykkyyttä

Yllä mainittuun keholliseen ja emotionaaliseen lukutaitoon liittyy myös sosiaalinen älykkyys. Monet mainitsevat juuri sosiaalisen älykkyyden, ja ryhmädynamiikan tunnistamisen opittuna taitona. Nämä taidot ovat hyödyllisiä etenkin opetustilanteissa ja valmennuksessa. Opetustyö, lasten- ja nuorten kanssa työskentely, harrastajateatterin ohjaaminen ja ryhmänohjaus mainittiin esimerkkeinä näyttelijöiden asiantuntijuuden soveltamisesta eri aloilla. Näyttelijät osaavat parantaa vuorovaikutusta, tukea jaksamista, ja havainnoida konflikteja.

Opettajana tietämys ryhmädynamiikasta, sekä luova ja heittäytyvä työote. **UP344, valmistunut 2010-luvulla**

Olen tehnyt korona-ajasta lähtien lastenhoitajan sijaisuuksia päiväkodissa aina kun on pidempi työttömyysjakso. Olen saanut siellä paljon kiitosta siitä, että kykenen tarjoamaan päiväkotiarkeen erityistaitojani, joita ainakin tässä kyseisessä työpaikassani on otettu ilolla vastaan. Olen opettanut lapsille viikoittaisilla jumppatuokioilla muun muassa akrobatiaa,

flamenco ja pitänyt teatterikerhoa halukkaille eskareille. Näyttelijäntyössä kehittyneet kommunikaatiotaidot, ryhmätyö, kuunteleminen ja toisen asemaan asettuminen ovat perusjuttuja lasten hoidossa. Saan tyydytystä, kun voin ammentaa koulutuksestani asioita päiväkotiarkeen ja lisäksi vanhemmilta ja muilta hoitajilta saatu positiivinen palaute on ollut erittäin motivoivaa. **UP155, valmistunut 2000-luvulla**

Ala kuin ala niin koulutuksesta on ollut hyötyä. Osaan katsoa ihmistä, tulkita reaktioita ja suhtautumista sekä ajattelua. Voin ymmärtää monenlaisia ihmisiä ja työyhteisöjen dynamiikkaa. Voin käyttää ryhmäytymisen ja päämäärätietoisien toiminnan logiikkaa. **UP367**

8.4 Sovellettavaa moniosaamista

Vastauksissa toistuu ajatus siitä, että näyttelijän koulutus tuottaa laajasti siirrettäviä kompetensseja. Hyötyä koetaan kirjoittamisessa, musiikissa, ohjaamisessa, valokuvauksessa, elokuva-alan tehtävissä, pelialalla ja yrittäjyydessä. Näyttelijäisyys on taitopohja, joka tukee myös muita ammatillisia suuntia.

Työskentelen nykyään ohjaajana ja näyttelijän ammattiosaaminen ja asiantuntijuus ovat olleet ammatissani erittäin hyödyllisiä! Myös dokumenttielokuvissa, sillä tiedän miltä kameran edessä oleminen tuntuu. Näyttelijän ammatista on hyötyä myös kirjoittamisessa (kyky improvisoida) ja se on tuonut psykologista silmää. Kykyni haltioitua kumpuaa myös aiemmasta näyttelijän ammatista ja siitä on hyötyä ohjaajan ammatissa, mutta myös itse elämässä. Osaan purkaa sosiaalisissa tilanteissa jännitteitä, luoda avoimen tunnelman. **UP372, valmistunut 1990-luvulla**

8.5 Paineensietokykyä ja improvisaatiovalmiutta

Näyttelijäntyö edellyttää paineensietokykyä, improvisaatiovalmiutta ja psyykkistä joustavuutta. Tämä voidaan ymmärtää affektiivisena resilienssinä – kykenä työskennellä intensiivisten tunteiden, julkisuuden ja epävarmuuden kentällä.

Yleisesti monissa yhteisöllisyyttä tai reaktiivista toimintaa suosivissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Äänityöskentelyssä, äänikirjojen lukemisessa näyttelijäntyön ja draaman taju on hyödyksi. Teknisesti myös puheäänen käyttö. **UP346**

En pelkää kulkea uusiin tilanteisiin. Siedän arvostelua. Juontajan hommissa improamisesta on paljon hyötyä, laulukeikoilla taas tekstin käsittelystä. **UP369, valmistunut 2000-luvulla**

Heittäytymiskyvystä on hyötyä. Nykyisellä alallani puhutaan growth mindsetistä, joka mielestäni on minulle iskostunut näyttelijän moninaisten haasteiden tuoman kokemuksen kautta. En osaa tätä vielä... mutta opin, on erittäin tärkeä asenne alati muuttuvassa maailmassa. **UP216, valmistunut 2010-luvulla**

9 Näyttelijäopiskelijoiden unelmat

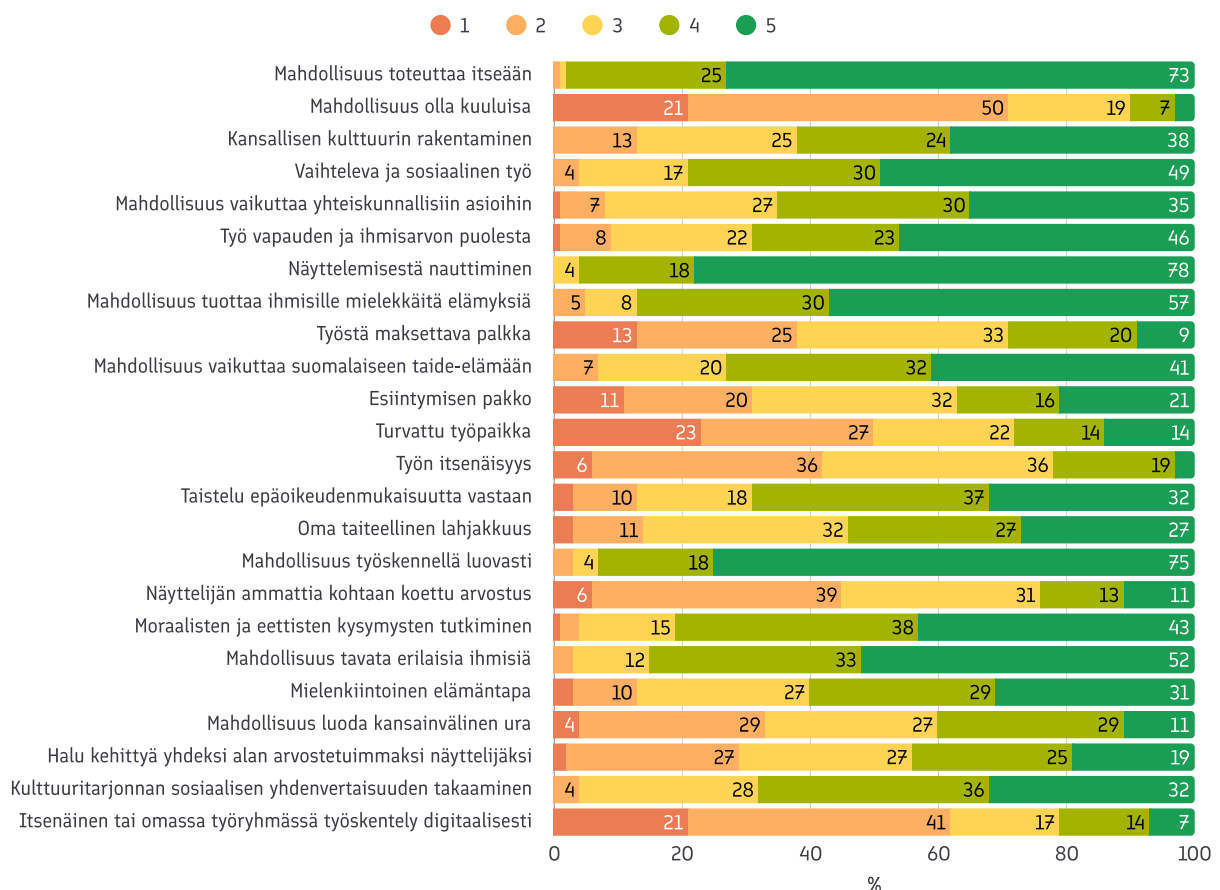
Teatterikorkeakoulun suomen- ja ruotsinkielisissä näyttelijäntaiteen koulutusohjelmissa sekä Tampereen yliopiston teatteritaiteen tutkinto-ohjelmassa opiskeleville levitettiin Unelmat-kyselyä. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa näyttelijäntaiteen opiskelijoiden näkemyksiä, odotuksia ja toiveita tulevasta työurastaan.

Unelmat-kyselyn tuloksia voidaan vertailla Urapolut-kyselyn tuloksiin vain osittain.

9.1 Kannustimet

Unelmat-kyselyssä kysyttiin opiskelijoiden kiinnostusta eri aihealueisiin sekä heidän käsityksiään tulevasta työllistymisestään.

Kuva 23. Opiskelijoiden syyt hakeutua näyttelijäntaiteen opintoihin 1 = ei tärkeää, 5 = erittäin tärkeää (N=76)

Opiskelijoiden vahvimmat motivaatiotekijät liittyivät sisäiseen motivaatioon ja taiteelliseen itseilmaisuun, eli näyttelemisestä nauttiminen ja mahdollisuus työskennellä luovasti. Vastaajista

(N=76) enemmistö vastasi, että alalle hakeutuminen johtui ensisijaisesti sisäisestä kutsumuksesta ja tekemisen ilosta. Näyttelijän ammattiin on tutkimuksissa liitetty vahva kutsumuksellisuus. Näyttelijän työhön sitoutuminen perustuu taloudellisten kannustimien ohella vahvaan sisäiseen motivaatioon, työn koettuun merkityksellisyyteen ja ammatilliseen identiteettiin. Kutsumuksen on nähty osaltaan selittävän sitä, miksi näyttelijät jatkavat ammatissa myös epävarmoissa ja taloudellisesti haastavissa työolosuhteissa. Toisaalta on myös tutkijoita, jotka korostavat näyttelemisen olevan työtä siinä missä muutkin työt.

Kiinnostavaa on huomata, miten samanlaisina opiskelijoiden ilmoittamat motivaatiot ovat pysyneet vuoden 2018 ”Todellisuuksia ja tulevaisuuksia” -raportin ajoilta.

Tuolloin lähes yhtä moni – 77 prosenttia kaikista vastaajista – ilmoitti merkittävimmäksi syyksi ryhtyä näyttelijäksi olleen näyttelemisestä nauttimisen. Kolme painavinta motivaatiotekijää: näyttelemisestä nauttiminen, mahdollisuus työskennellä luovasti ja mahdollisuus toteuttaa itseään, pysyivät muuttumattomina vuodesta 2017 vuoteen 2025, jopa samassa järjestyksessä.

Seuraavaksi vahvimmat syyt olivat mahdollisuudesta tuottaa ihmisille mielekkäitä elämyksiä mahdollisuudesta tavata erilaisia ihmisiä, vaihteleva ja sosiaalinen työ ja moraalisten ja eettisten kysymysten tutkiminen. Vastanneet opiskelijat näkivät selvästi taiteellisen työn merkityksellisenä, yhteisöllisenä ja vuorovaikutteisena.

Melko korkeita arvoja saivat myös työ vapauden ja ihmisarvon puolesta, kulttuuritarjonnan sosiaalisen yhdenvertaisuuden takaaminen, mahdollisuus vaikuttaa suomalaiseen taide-elämään, mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, sekä taistelu epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Alalle hakeutumiseen liittyy opiskelijoiden mukaan selkeä arvopohjainen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Merkityksellisiä osalle vastaajista, mutta ei keskeisimpiä motivaattoreita olivat väittämät, jotka käsittelivät kilpailullisia tai statukseen liittyviä motivaatioita, kuten halu kehittyä alan arvostetuimmaksi näyttelijäksi, tai mahdollisuus luoda kansainvälinen ura. Sisäiset motivaatiot ovat näitä merkittävämmät.

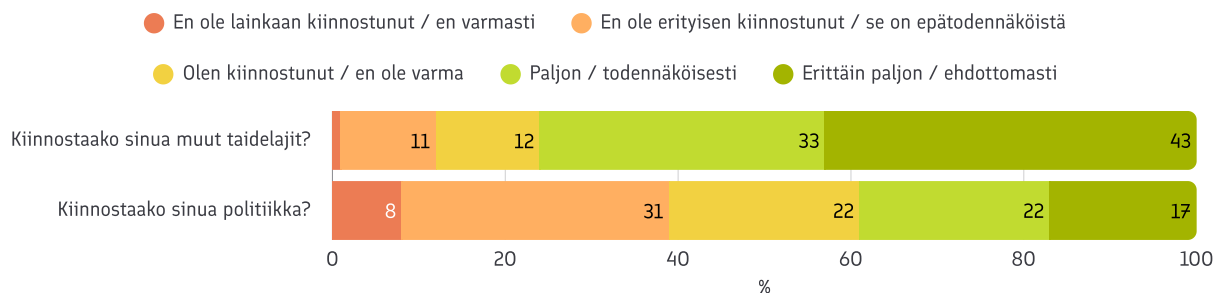
Vastausten mukaan heikoimmat motivaatiotekijät olivat talouteen, maineeseen tai juuri statukseen liittyvät motivaattorit. On huomioitava, että esimerkiksi palkka ei ole vahva vetotekijä, ja julkisuus puolestaan selvästi vähiten motivoiva tekijä.

Alalle haetaan ensisijaisesti sisäisestä kutsumuksesta, luovasta itseilmaisusta, näyttelemisen ilosta, sekä merkityksellisestä vuorovaikutuksesta. Toissijaisesti yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, arvopohjaisesta toiminnasta, ja kulttuurisesta merkityksestä. Vähiten puolestaan rahasta, maineesta, statuksesta ja turvallisuudesta. Ala vetää puoleensa ihmisiä, joille työ on ennen kaikkea kutsumus- ja arvopohjainen valinta, ei taloudellinen strategia.

9.1.1 Opiskelijoiden kiinnostukset ja uratoiveet

Opiskelijoilta kysyttiin heidän kiinnostuksistaan, sekä uranäkymistä. Opiskelijat näyttäytyivät vastausten valossa taiteellisesti kunnianhimoisina, monialaisesti suuntautuneina, kohtalaisen optimistisina ja taloudellisesti realistisina.

Kuva 24. Opiskelijoiden kiinnostukset (N=76)

76 prosenttia vastaajista on paljon tai erittäin paljon kiinnostuneita muista taidelajeista. Vain pieni osa vastaajista ei koe lainkaan kiinnostusta muita taidelajeja kohtaan.

Politiikka ei sen sijaan näyttäydy yhtä yhtenäisenä osana näyttelijäidentiteettiä. Vastaajista 39 prosenttia on hyvin tai erittäin kiinnostuneita politiikasta ja 39 prosenttia jonkin verran kiinnostuneita. Tulokset saattavat viitata siihen, että opiskelijoiden suhteessa politiikkaan ja yhteiskunnalliseen toimijuuteen on huomattavaa vaihtelua.

Vuoden 2017 vastauksissa opiskelijoiden oli vaikea ymmärtää, miksi heiltä tiedusteltiin heidän kiinnostustaan politiikkaan ja kysymys niin poliittisesta kiinnostuksesta kuin sosioekonomisesta taustasta herätti erityisen paljon kritiikkiä ja vastustusta. Ei tällä kertaa. Siinä missä opiskelijat vuonna 2017 eivät halunneet identifioitua ja tulla määritellyksi taustansa tai poliittisen näkemystensä tai kiinnostustensa pohjalta, oli politiikka vahvemmin läsnä heidän vastauksissaan vuonna 2025.

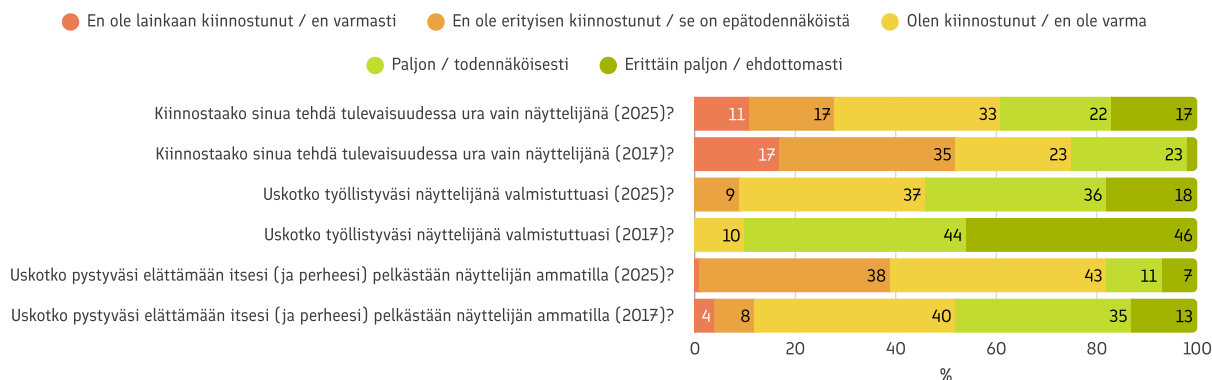
Maan poliittinen tilanne huolettaa isosti. Taiteen merkitys tässä yhteiskunnassa on pelottavasti romahtanut. Mutta kohtapa tuo hallitus vaihtuu ja kenttä tästä sisuuntuu entisestään. UN42

Unelmat-kyselyssä kysyttiin myös opiskelijoiden omista uranäkymistään tulevaisuudessa.

Vain 39 prosenttia vastaa haluavansa, tai haluavansa erittäin paljon tekevänsä uraa vain näyttelijänä. Halu tehdä uraa yksinomaan näyttelijänä on yllättävän maltillinen siihen nähden, että 78 prosenttia vastaajista nimeää näyttelemisestä nauttimisen yhdeksi tärkeimmistä motivaatiotekijöistään. Tämä ristiriita saattaa heijastaa opiskelijoiden pragmaattista suhtautumista tulevaan työuraansa. 28 prosenttia suhtautuu varauksella kysymykseen, ja suurin osa, 33 prosenttia, asettuu asteikon keskelle. Opiskelijat eivät sitoudu ajatukseen yhdestä, puhtaasta näyttelijänurasta. Tämä voi olla osviittaa siitä, että opiskelijoita kiinnostaa monialaisuus, työ nähdään pikemmin liikkuvana, eikä oma ammatti-identiteetti ole muovautumassa yksinomaan "näyttelijän" identiteetiksi.

Hieman yli puolet vastaajista uskovat työllistyvänsä näyttelijöinä tulevaisuudessa. Vain yhdeksän prosenttia vastaajista on erittäin epäileviä työllistymisensä suhteen. Optimismi on suhteellisen vahvaa, vaikka opiskelijat tiedostavat alan haasteet.

Kuva 25. Opiskelijoiden uranäkymät, vertailu vuoteen 2017

Vuoteen 2017 verrattuna optimismi on kuitenkin nyt vähäisempää. Tuolloin lähes 90 prosenttia opiskelijoista uskoi työllistyvänsä näyttelijöinä ehdottomasti tai todennäköisesti. Vain 10 prosenttia ei ollut varma tulevaisuusnäkyksistään.

Opiskelijat suhtautuvat varauksellisemmin kysymykseen siitä uskovatko pystyvänsä elättämään itsensä ja perheensä pelkästään näyttelijän ammatilla. Tässä kohtaa optimismi hiipuu, 45 prosenttia suhtautuu epäilevästi mahdollisuuksiinsa, vain 18 prosenttia on luottavaisia tulevaisuuden suhteen. He uskovat työllistyvänsä, mutta eivät vahvasti usko työn tuovan taloudellista turvaa.

Vuonna 2017 lähes puolet, 48 prosenttia vastaajista uskoi todennäköisesti tai ehdottomasti pystyvänsä elättämään itsensä ja perheensä pelkästään näyttelijän ammatilla, 40 prosenttia ilmoitti en ole varma ja kahdeksan prosenttia, että se oli epätodennäköistä. Kyselyssä ei tarkemmin kysytty opiskelijoiden syitä epävarmuuteen, mutta eräs opiskelija kirjoitti vastauksessaan, että "Teatteri tuntuu olevan niin suuressa murroksessa, että olen hämmennyksen tilassa sen tulevaisuuden suhteen." Tämän jälkeen teatteri on kohdannut lisäksi pandemian ja suuret leikkaukset, kyse ei ole enää pelkästä teatteritaiteen murroksesta.

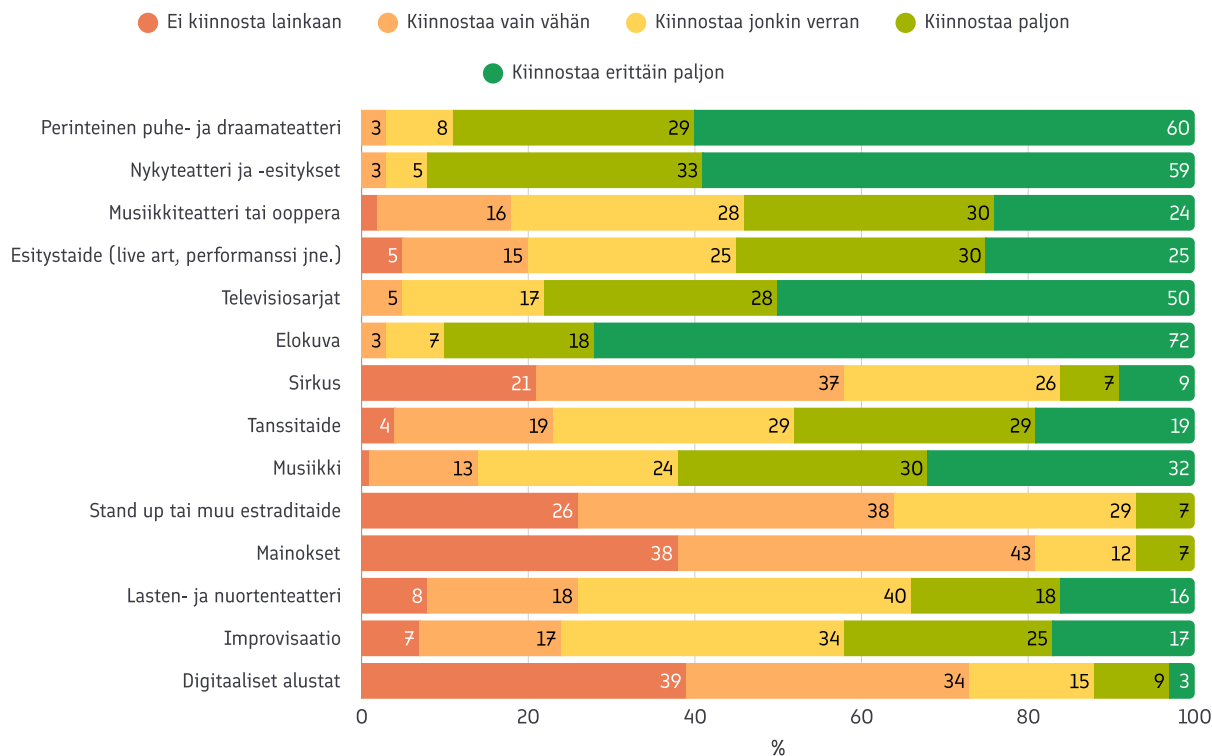
9.1.2 Kiinnostavimmat esittävän taiteen alueet

Näyttelijäopiskelijoille selkeästi kiinnostavimmat alueet olivat *elokuva-ala*, *perinteinen puhe- ja draamateatteri*, *nykyteatteri* ja *-esitykset*, sekä *televisiosarjat*. Nämä muodostavat näyttelijäntytön ytimen, joissa työ on taiteellisesti keskiössä. Verrattuna vuoden 2018 vastauksiin elokuva on pitänyt asemansa opiskelijoiden ensimmäisenä vaihtoehtona, mutta on kiinnostavaa huomata, miten perinteinen puhe- ja draamateatteri on noussut vuosien aikana. Kun 89 prosenttia vastaajista on erittäin kiinnostuneita tai kiinnostuneita perinteisestä puheteatterista tänä päivänä, vain 77 ilmoitti olevansa kiinnostunut kyseisestä genrestä vuonna 2018. Tämän kiinnostuksen voi nähdä liittyvän opiskelijoiden halukkuuteen löytää paikkansa kaupunginteattereiden kaltaisista laitoksista.

Myös televisiosarjat alana on opiskelijoille paljon kiinnostavampi vuonna 2025 kuin vuonna 2018 – muutos, joka saattaa heijastaa suomalaisten televisiosarjojen viime vuosien kansainvälistä menestystä. Televisiosarjat kiinnostivat alana 78 prosenttia vastaajista erittäin

paljon, tai paljon, kun ala kiinnosti vain 67 prosenttia vastaajista vuonna 2018.

Kuva 26. Opiskelijoiden toivealueet tulevaisuudessa (N=76)

Kohtalaisesti näyttelijöitä kiinnosti *musiikki, musiikkiteatteri/ooppera, esitystaide, tanssitaide, improvisaatio* ja *lasten- ja nuortenteatteri*. Kiinnostus näitä aloja kohtaan on hajautuneempaa, osaa kiinnostaa nämä alat, osaa ei. Musiikki ja musiikkiteatteri saivat melko hyvän keskiarvon, mutta eivät yhtä vahvaa kuin esimerkiksi elokuva ja draamapainotteinen teatteri.

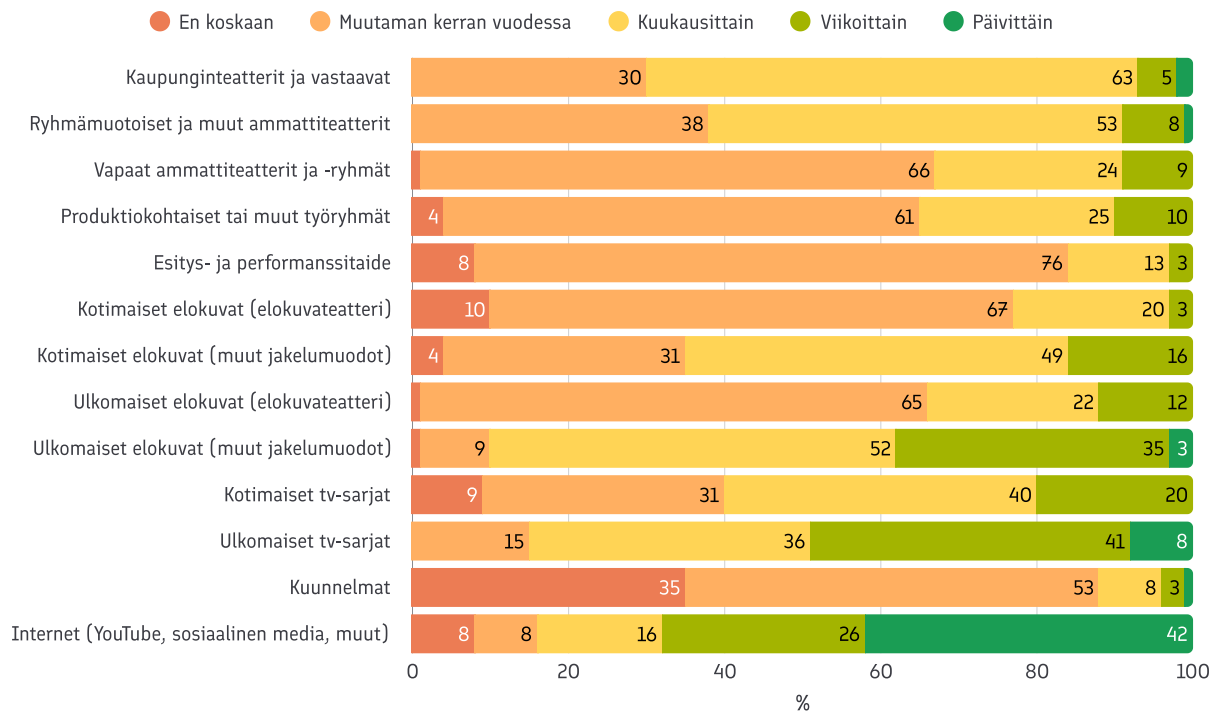
Selkeästi vähiten kiinnostivat *mainokset, digitaaliset alustat, stand up/estraditaide, sirkus ja nukketheateri*. Monet näistä alustoista edellyttävät aivan omankaltaista osaamista, joka ei sisälly näyttelijöiden koulutusohjelmaan.

Uratoiveet voidaan nähdä kohdistuvan perinteisiin ja taiteellisesti arvostettuihin konteksteihin. Esimerkiksi elokuva nähdään taiteellisen työn jatkumona, ja vaikka se on kaupallisesti toteutettu, näyttelijöiden näkökulmasta se ei liity henkilöbrändin rakentamiseen, julkisuuden hallintaan, tai some-näkyvyyteen. Tämä voi osaltaan tarkoittaa sitä, että opiskelijoilla on ihanteellinen käsitys elokuva-alasta, ja että ammatti-identiteetin ja markkinalogiikan välillä on jännite. Elokuva- ja tv-ala edellyttävät verkostoitumista, näkyvyyttä, brändinhallintaa, ja ajoittain mainos- ja kampanjatyötä.

9.1.3 Näyttelijäntaiteen seuraaminen vapaa-ajalla

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan kuinka usein he seuraavat vapaa-ajallaan näyttelijäntaidetta eri välineiden tai muotojen kautta. Vastauksista voi todeta, että opiskelijoiden vapaa-ajan kulttuurinkulutus on vahvasti digitaalista, kansainvälistä, ja audiovisuaalista. Teatteri on heille tärkeä mutta ei arkinen kulutuksen taidemuoto – silti säännöllinen kokemus.

Kuva 27. Opiskelijoiden vapaa-ajalla näyttelijäntaiteen seuraaminen (N=76)

Digitaalinen näyttelijäntaiteen seuraaminen on yleisintä, yli kaksi kolmasosaa seuraa verkossa *eri palvelukanavia* (kuten suoratoistopalveluita), YouTubea, sosiaalista mediaa ja niin edelleen.

Ulkomaisia sarjoja seurataan huomattavasti aktiivisemmin kuin kotimaisia, ja sama pätee elokuvaan, joita seurataan elokuvateattereissa harvemmin kuin muilla jakelualustoilla.

Teatterin seuraaminen on pääosin kuukausittaista tai harvemmin, ei viikoittaista. Opiskelijat vierailevat todennäköisemmin kaupunginteattereissa (66 prosenttia käy kuukausittain) kuin ryhmämuotoisissa teattereissa ja vapaissa ammattiteattereissa (66 prosenttia käy muutaman kerran vuodessa). Tämä johtunee ryhmämuotoisten teattereiden suppeammasta tarjonnasta.

Esitys- ja performanssitaide seurataan selkeästi harvemmin. 76 prosenttia vastaajista käy esityksissä vain muutaman kerran vuodessa.

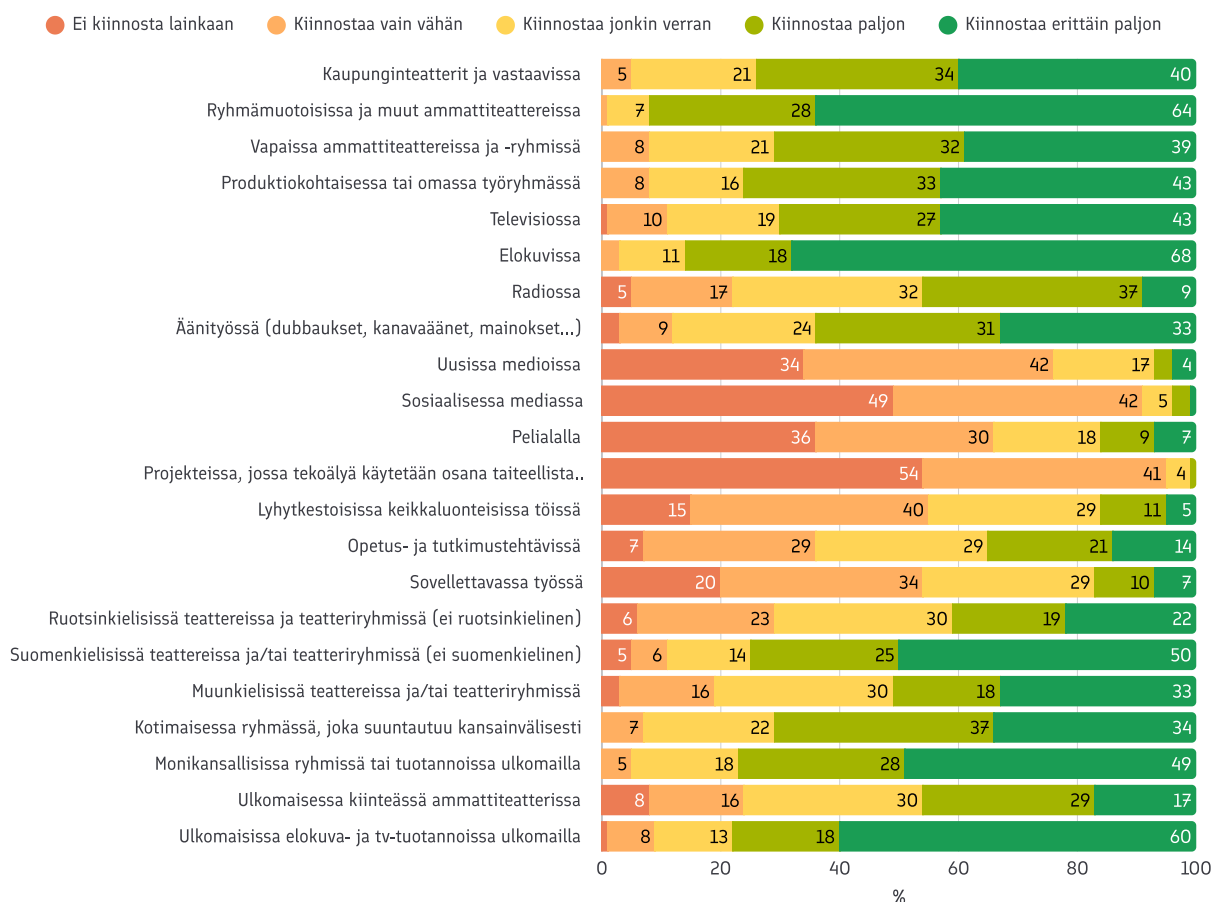
Kuunnelmia arvostetaan, mutta niitä kuunnellaan vain vähän. 35 prosenttia ei kuuntele koskaan, ja 53 prosenttia muutaman kerran vuodessa.

Opiskelijat kertovat usein, miten opiskelu on niin kokonaisvaltaista, etteivät he ehdi seurata esityksiä koulun ulkopuolella. Ei ole mikään yllätys, että digitaaliset muodot ovat niin yleisiä – ne ovat kaikkien käytössä, eivätkä ne ole riippuvaisia ajasta ja paikasta. Kuitenkin opiskelijat arvioivat aiemmin esimerkiksi vapaan kentän näyttelijäntyön laadun korkeaksi, ja television näyttelijäntyön heikommaksi taiteellisesti. Olisi erittäin tärkeää, että he pääsisivät näkemään monenlaisia esityksiä, tutustumaan kentällä vallitseviin trendeihin ja keskeisiin tekijöihin.

9.2 Opiskelijoiden unelmat

Näyttelijäopiskelijoilta kysyttiin, missä he haluaisivat työskennellä valmistumisensa jälkeen asteikolla ei kiinnostaa lainkaan (1) – kiinnostaa erittäin paljon (5).

Kuva 28. Opiskelijoiden työpaikkatoiveet valmistumisensa jälkeen (N=76)

Selkeästi kiinnostavimmat työpaikat löytyvät opiskelijoiden mukaan *ryhmämuotoisista ja muista ammattiteattereista*. Jopa 64 prosenttia vastaajista ovat erittäin kiinnostuneita näistä VOS-järjestelmän piirissä toimivista ryhmistä, joihin kuuluvat monia taiteellista arvostusta nauttiva toimija. Ryhmämuotoiset ja muut ammattiteatterit olivat myös vuonna 2018 opiskelijoiden kärkitoiveena (ne kiinnostivat 69 prosenttia vastaajista erittäin paljon). Sen sijaan *produktiokohtaisissa tai omassa työryhmässä* -vaihtoehto ei ole enää yhtä houkutteleva

vaihtoehto. Kun 69 prosenttia vastaajista oli erittäin kiinnostunut vapaalla kentällä toimimisesta vuonna 2018, oli määrä romahtanut 43 prosenttiin vuonna 2025.

Elokuvat kiinnostivat opiskelijoita, 68 prosenttia vastaajista oli erittäin kiinnostuneita elokuvatyöskentelystä tulevaisuudessa. *Ulkomaiset elokuva- ja tv-tuotannot* kiinnostivat todennäköisesti myös valtaosaa. Elokuva-ala houkuttelee opiskelijoita jopa enemmän kuin vuonna 2018.

Kaupunginteatterit ja VOS-järjestelmän suuret teatterit kiinnostivat myös vastaajia, kuten yleisemmin suomenkieliset teatterit. Perinteinen teatterikenttä, joka pystyy tarjoamaan pidemmät kiinnitykset, jopa vakiotyöpaikan kiinnostaa nyt huomattavasti enemmän opiskelijoita kuin vuonna 2018 – opiskelijaryhmä, joka vastasi, että tämä kenttä kiinnostaa erittäin paljon tai paljon on kasvanut lähes 18 prosenttia edellisestä kyselystä.

Kansainvälisyys kiinnostaa – monet korkeat arviot liittyvät kansainvälisiin konteksteihin: monikansalliset ryhmät ulkomailla, ja kotimaiset ryhmät, jotka suuntautuvat kansainvälisille markkinoille.

Perinteinen näyttelijäntyö on säilyttänyt vetovoimansa. Monia motivoi mahdollisuus työllistyä vapaissa ammattiteattereissa, televisiossa ja kaupunginteattereissa.

Opiskelijoita kiinnostaa vain kohtalaisesti *äänityöt, muunkieliset teatterit, radio, ruotsinkieliset teatterit, opetus- ja tutkimustehtävät*, sekä työt *ulkomaisissa kiinteissä ammattiteattereissa*.

Selkeästi vähiten kiinnostavat projektit, joissa *tekoälyä käytetään osana taiteellista työtä, sosiaalinen media, uudet mediat* (YouTube, podcastit, jne.), sekä *peliala*. Digitaalinen, some- ja teknologiapainotteinen työ ei näyttäydy houkuttelevana.

Opiskelijoita ei myöskään kiinnosta keikkaluonteisuus. Lyhytkestoiset keikkatyöt ja soveltava työ esimerkiksi työpaikoilla, koulutusyhteisöissä eivät näytä kiinnostavan opiskelijoita, vaikka ala on käytännössä projektipainotteinen.

Näyttelijän ammatti-identiteetti on opiskelijoiden keskuudessa vahvasti sidottu kuvaan klassisesta näyttelijästä, joka toimii instituutioissa ja ammattimaisissa tuotannoissa. Todennäköisesti tähän asennemuutokseen on vaikuttanut huomattavassa määrin alan rahoitusleikkaukset. Sinänsä vastaukset ovat jokseenkin ristiriidassa, tai paljastavat ainakin mielenkiintoisen jännitteen suhteessa opiskelun motivaattoreihin, joiden mukaan opiskelijoita ohjasi ennen kaikkea itsensä toteuttaminen, eikä lainkaan turvallisuuden haku. Uratoiveena on toteuttaa sisäistä itseään ympäristössä, jossa taiteellinen identiteetti toteutuu täyspainoisesti.

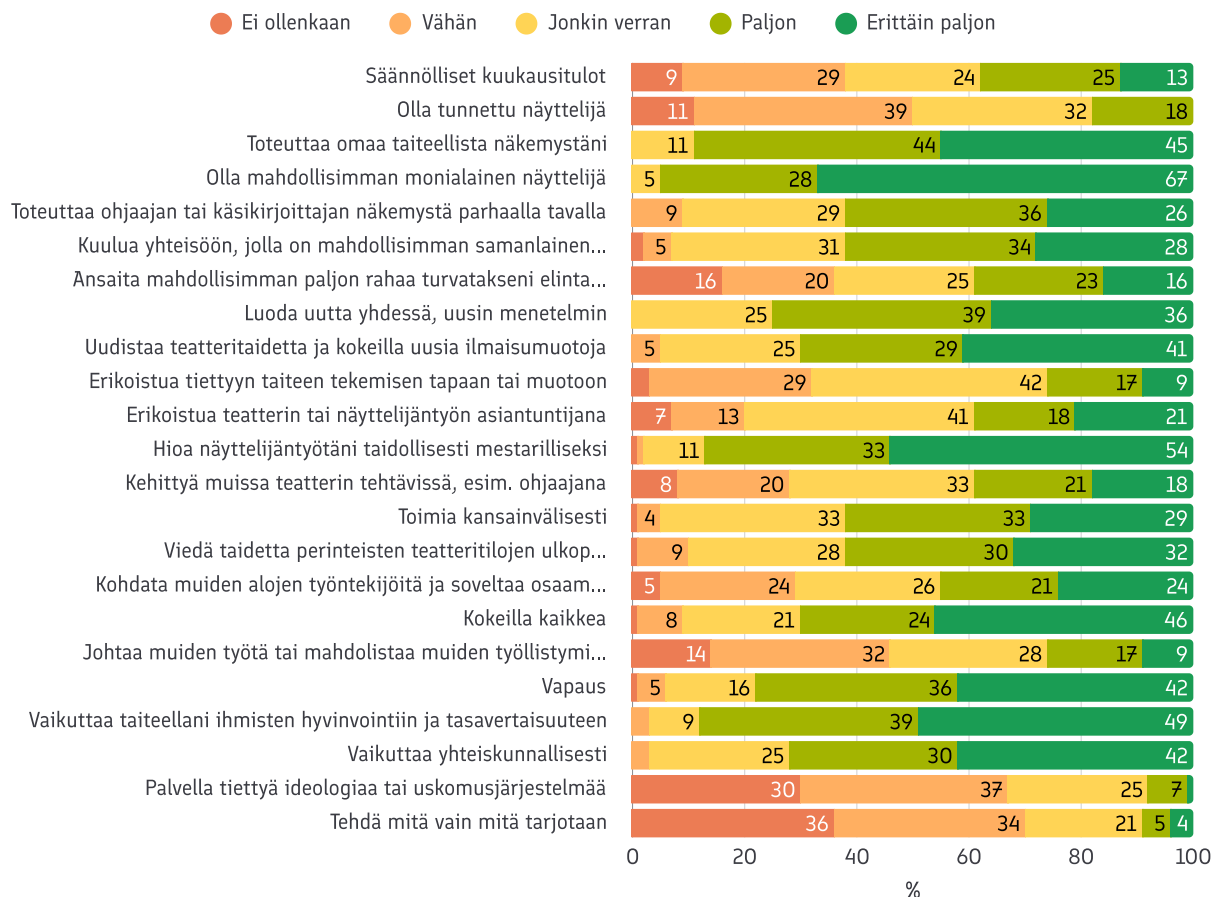
Tulokset kertovat myös mahdollisesta kuilusta koulutusihanteen ja työmarkkinarealiteetin välillä. Keikkatyö ei kiinnosta, vaikka ala on käytännössä valtaosalle näyttelijöistä projektiluonteinen; sosiaalinen media ei kiinnosta, vaikka se on kasvava työllistymiskanava; ja tekoäly- ja digitaaliset projektit eivät kiinnosta, vaikka ala muuttuu ja jossain määrin nämä todennäköisesti ovat väistämättä edessä, etenkin elokuva- ja televisiotuotannoissa.

Jos työmarkkinat ovat pirstaleisia, pysyviä kiinnityksiä vain vähän ja audiovisuaaliselle alalle on vaikea päästä, uratoiveet eivät välttämättä kohtaa työelämän realiteetteja. Motivaatiot alalle hakeutumisesta eivät ole sinänsä ristiriidassa unelmien kanssa, mutta unelmat voivat tehdä urapoluista haavoittuvaisia.

9.2.2 Omat tavoitteet

Opiskelijat ilmoittivat tärkeimmäksi tavoitteekseen *olla mahdollisimman monialainen näyttelijä*. Seuraavaksi tärkein tavoite oli *hioa näyttelijäntyötäni taidollisesti mestarilliseksi*, sekä toteuttaa *omaa taiteellista näkemystäni*. Myös nämä tavoitteet olivat samat, ja samassa järjestyksessä kuin opiskelijoiden tavoitteita vuonna 2018.

Kuva 29. Opiskelijoiden tavoitteet, jotka ohjaavat heidän valintojaan tulevaisuudessa (N=76)

Seuraavaksi tärkeimmät tavoitteet olivat *vaikuttaa taiteellani ihmisten hyvinvointiin ja tasa-arvoon*, *luoda uutta yhdessä, uusin menetelmin*, *uudistaa teatteritaidetta*, *vapaus*, *vaikuttaa yhteiskunnallisesti*, sekä *kokeilla kaikkea*. Näistä vapaus on pudonnut pari pykälää alemmaksi verrattuna vuoteen 2018.

Kohtalaisen tärkeiksi tavoitteiksi nousi *toimia kansainvälisesti*, *toteuttaa ohjaajan/käsikirjoittajan näkemystä*, *kuulua yhteisöön*, *viedä taidetta teatteritilojen ulkopuolelle*, *erikoistua asiantuntijana*, *kehittyä muissa teatterin tehtävissä* ja *kohdata muiden alojen työntekijöitä*. Näissä näkyy halu verkostoitua, laajentaa osaamista ja toimia yhteisöllisesti.

Selvästi vähemmän keskeiset tavoitteet liittyivät taloudellisiin ja opportunistisiin tavoitteisiin, kuten *säännölliset kuukausitulot*, *ansaita mahdollisimman paljon rahaa*, *olla tunnettu näyttelijä*, *johtaa muiden työtä*, yms.

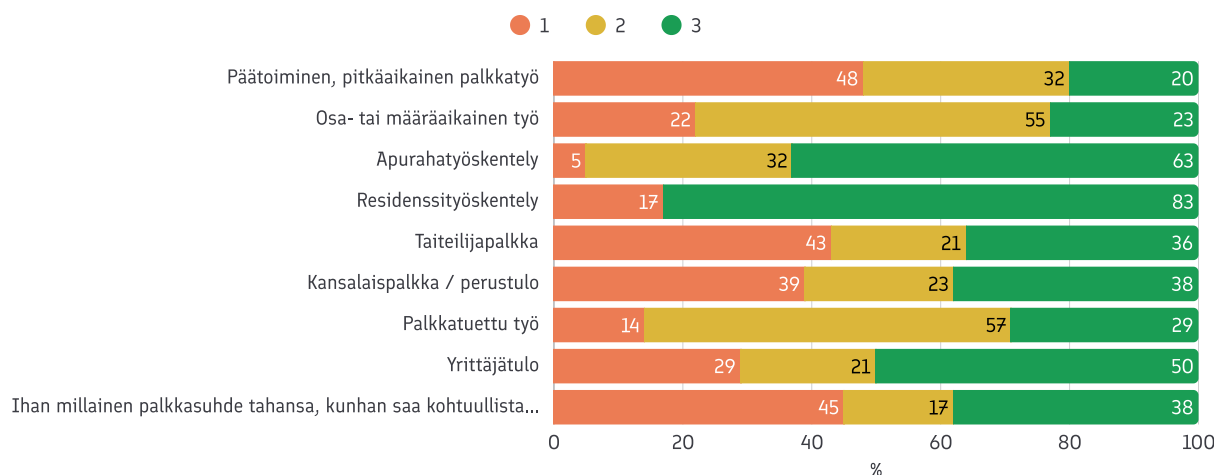
Vastaajat haluavat tulevaisuudessa laajentaa osaamistaan, eivät rajata sitä, joka kertoo halusta olla joustava, muuntautuva ja monipuolinen näyttelijä, ei kapean spesialistiton asiantuntija. Tavoitteita ohjaa taiteellinen kasvu, vapaus, yhteiskunnallinen merkityksellisyys, ja osaamisen laajentaminen. Tosin, kuten yksi opiskelijoista kirjoitti:

Tehdä mitä vain tarjotaan, koska työllistyminen tuntuu tässä maailman ja kulttuurin tilanteessa vaikealta, joten tuntuu siltä, että omia töitä ei ole mahdollista valita oman etiikan tai mielenkiinnon mukaan. UN49

9.2.3 Ansaintatavat

Opiskelijat unelmoivat eniten *päätoimisesta, pitkäaikaisesta palkkatyöstä*.

Kuva 30. Opiskelijoiden unelmat ansaintamuodosta (N=76)

Vastaajista jopa 48 prosenttia ilmoitti tämän toivotuimmaksi ansaintamuodokseen, ja 32 prosenttia sijoitti sen toiseksi. Vaikka aiempien tulosten mukaan taloudellinen turvallisuus ei ole ollut keskeinen syy uravalinnan kannalta, mahdollistaa päätoiminen palkkatyö kuitenkin elämän suunnitelmallisuuden – esimerkiksi asunnon ja perheen hankkimisen sekä eläkkeen kartuttamisen. Palkkatyön myötä saa ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja työterveyshuollon. Päätoiminen työ vahvistaa ammatillista identiteettiä ja yhteisöön kuulumista, antaa elämälle säännöllisen rakenteen ja arjelle rytmin sekä mahdollistaa työhön keskittymisen ilman jatkuvaa epävarmuutta.

Opiskelijoita kiinnosti myös muut, vaihtoehtoiset ansaintatavat kuten *taiteilijapalkka* ja *kansalaispalkka/perustulo* sekä *osa- tai määräaikainen työ*. Vastaukset viittaavat siihen, että turvattu tai ennakoitava toimeentulo on selvästi tärkeää. 43 prosenttia asettaa taiteilijapalkan tärkeimmäksi ansaintatoiveeksensa, 39 prosenttia kansalaispalkan.

Päätoimisen palkkatyön jälkeen suosituin vaihtoehto oli kuitenkin vaihtoehto ihan millainen palkkasuhde tahansa, kunhan saan kohtuullisen toimeentulon. Tulon maksimoinnista ei olla kiinnostuneita, mutta kyllä turvatusta taloudesta.

Apurahatyöskentely olisi vastaajien kolmanneksi suosituin ansaintatapa, vastaajista 63 prosenttia sijoittaa sen kolmanneksi, *residenssityöskentely* nousee neljännelle paikalle.

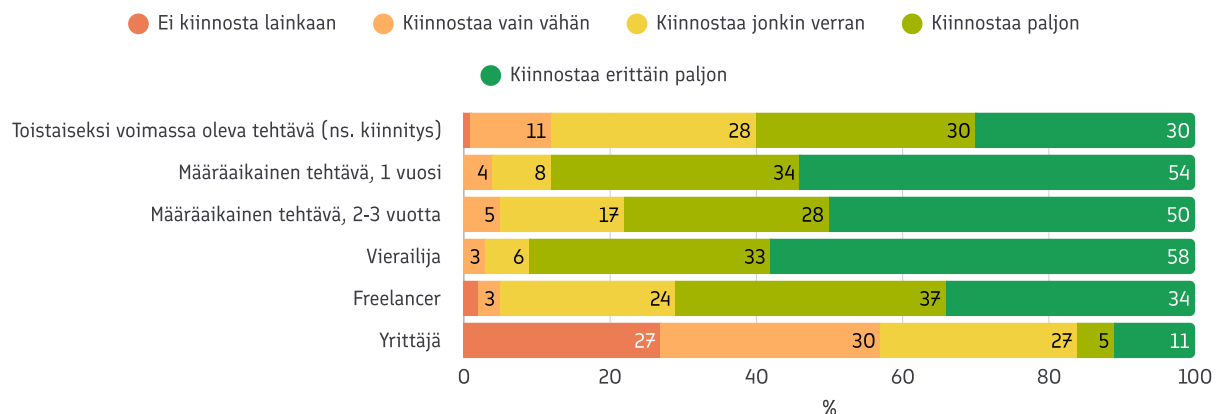
Yrittäjätulo ei ole vastaajille ensisijainen tavoite, mutta ei myöskään torjuttu. 29 prosenttia vastaajista asettaa sen tärkeimmäksi tavoitteekseen, ja jopa 50 prosenttia kolmanneksi.

Palkkatuettu työ nähdään realistisena, mutta ei ihanteellisena ansaintamuotona. 57 prosenttia asettaa sen toiseksi tavoitteekseen.

Näin vastauksista päätellen opiskelijat tavoittelevat vakautta, pitkäjänteisyyttä, ja turvattua toimeentuloa, ei niinkään apurahakierteistä elämää, residenssistä toiseen siirtymistä, tai täysin yrittäjävetoista uraa. Tämä ei siksi ole välttämättä ristiriidassa aiempiin tuloksiin, vaan kertoo siitä, ettei taiteellinen motivaatio sulje pois tarvetta rakenteelliselle turvalle. Opiskelijat eivät hakeudu alalle rahan vuoksi, mutta toivovat saavansa tehdä taidetta vakaissa olosuhteissa.

Kun opiskelijoilta kysytään tarkemmin heitä kiinnostavista *työsuhteista*, vastaukset antavat olettaa, ettei turvallisuuden hakuisuus ole 30 prosentilla vastaajista edes tärkein tavoite.

Kuva 31. Opiskelijoiden toiveet tulevaisuuden työsuhteista (N=76)

Tuloksia on tulkittava niin, että opiskelijat ovat eniten kiinnostuneita tulevaisuudessa jostain muusta työsuhteesta kuin perinteisistä vaihtoehdoista. Seuraavaksi heitä kiinnostavat *vierailijasopimukset*, *vuoden määräaikaiset tehtävät*, ja *kahden tai kolmen vuoden määräaikaiset tehtävät*.

Kohtalaisesti heitä kiinnostavat *freelancersopimukset*, ja *toistaiseksi voimassa olevat tehtävät*.

Vähiten heitä kiinnostaa *yrittäjäyys*, vaikka yrittäjätulo oli monelle mahdollinen ansaintamuoto.

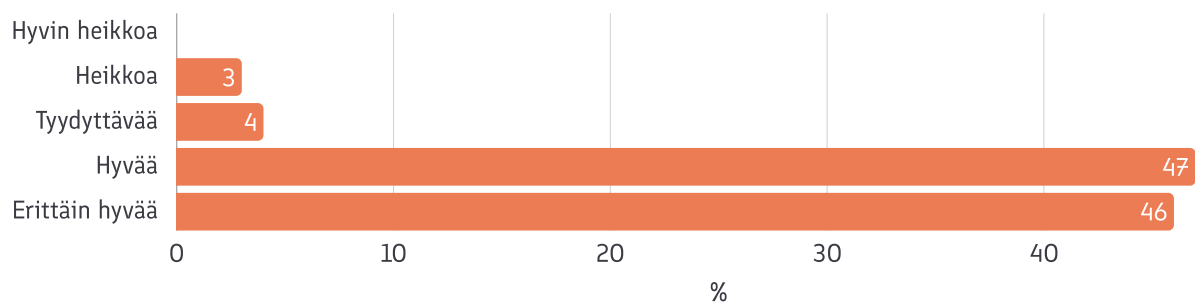
Opiskelijat haluavat taloudellista vakautta, mutta eivät välttämättä pysyvää sitoutumista yhteen instituutioon. Määräaikaisuus yhdistää turvan, ammatillisen identiteetin, ja mahdollisuuden siirtyä eteenpäin. Opiskelijat haluavat taiteellista vapautta ja rakenteellista turvaa, mutta eivät

liaksi institutionaalista sitoutumista. Kuten aiemmin todettu, he eivät hae maksimaalista taloudellista hyötyä, mutta eivät myöskään halua jatkuvaa epävarmuutta.

9.3 Näkemykset näyttelijäntaiteen koulutuksesta

Opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä näyttelijäntaiteen korkeakoulutukseen Suomessa. Avoimet vastaukset piirtävät kokonais kuvan koulutuksesta, jota pidetään pääosin laadukkaana ja resursoituna, mutta jonka rakenteissa, pedagogiikassa ja työelämäkytkennöissä nähdään myös kehittämistarpeita.

Kuva 32. Opiskelijoiden näkemykset näyttelijäntaiteen korkeakoulutuksesta Suomessa (N=76)

Kysymys koski näyttelijäntaiteen korkeakoulutusta Suomessa yleisesti, ei suoranaisesti heidän omaa koulutusohjelmaansa.

Jos vastaukset jaetaan koulutusohjelmittain, nähdään että opiskelijat arvioivat koulutusta korkeammin Teatterikorkeakoulun suomenkielisessä koulutusohjelmassa (N=50), kuin muissa. Yli puolet Teatterikorkeakoulun suomenkielisen näyttelijäohjelman opiskelijoista pitivät koulutusta erittäin hyvänä, muut hyvänä. Koulutusta pidetään laaja-alaisena, monipuolisena ja pitkäjänteistä ammatillista ja taiteellista kehitystä tukevana. Kriittisissä kommentteissa kaivataan kuitenkin lisää näyttelijätyön ja muiden osa-alueiden tekniikkaopetusta, kuten laulua ja tanssia, sekä enemmän kansainvälisiä yhteyksiä.

Saamme laajasti oppia ammattitaitoisilta opettajilta. Erilaisia tekniikoita, saa kaikki perustyökalut ammattilaisuuteen. Tärkein taitaa olla se, että koulussa myös pusketaan ja kannustetaan löytämään se oma taiteilijaminä ja omanlainen tapa tehdä ja toimia. **UN33**

Laaja opintokokonaisuus, joka tukee erilaisissa ryhmissä toimimista. Saamme runsaasti uutta tutkittua sekä kokemuspohjaista tietoa. Henkilökunnan intohimoinen suhde alaan motivoi ja näkyy opetuksessa. Uskon saavani ajankohtaista opetusta. **UN24**

Koen saavani erittäin laaja-alaisesti koulutusta näyttelijänä. Mielestäni koulutus on rakennettu pitkäjänteistä oppimista tukevaksi. Koulutus harjoituttaa alusta asti omaa vastuuta opiskelustani ja loppuelämän oppimisesta näyttelijänä. **UN22**

Mielestäni kurssit ovat monipuolisia, mutta kaipaisin lukkariin enemmän näyttelijäntyötä tai sen tekniikoita. Kaipaisin myös enemmän vierailuja eri näyttelijäkouluihin ja yhteyksiä maailmalle. **UN11**

Monipuolista ja haastavaa opetusta. Oli vaikea valita ”hyvää” ja ”erittäin hyvää” välillä, mutta valintani perustui siihen, että kaipaisin lisää laulunopetusta, tanssin tekniikkaa sekä murreopetusta. **UN74**

Ruotsinkielisen koulutusohjelman opiskelijat (N=10) arvioivat koulutusta myös kiitettävästi. Puolet vastaajista pitivät koulutusta hyvänä, 30 prosenttia erittäin hyvänä, ja 20 prosenttia heikkona. Koulutusta pidetään yleisesti korkeatasoisena, humanistisesti vahvana ja opiskelijan oman taiteilijaidentiteetin kehittymistä tukevana. Kriittisissä kommentteissa nostetaan esiin ruotsinkielisen koulutuksen resurssit ja opetuksen jatkuvuus sekä näyttelijäntyön kehollisen ja teknisen opetuksen määrä ja monipuolisuus.

Skolan har gett en omfattande samt stark grund att stå på, vi fostras som de vi är inte som de någon vill att vi ska bli vilket stärker den egna konstnärsidentiteten. **UN59**

Utmärkt på ett humanistiskt och intellektuellt plan, något mindre helhetsomfattande på det somatiska området. [...] Helhetsmässigt anser jag att skådespelarkonsten lever stormiga tider och att det syns i utbildningen samt i de studerande. **UN28**

Opiskelen ruotsinkielisessä näyttelijäntaiteen koulutusohjelmassa TeaKissa. Vastaisin muuten täydet pisteet mutta budjettimme on rutkasti pienempi kuin suomenkielisen ohjelman ja se näkyy mm. suurena erona vakituisten opettajien ja henkilökunnan määrässä. Jos kaikki opettajan (paitsi se 1.5 lehtori(a) joka on vakituinen) ovat vierailevia, vaikuttaa se myös opetuksen jatkuvuuteen, aikatauluttamiseen ja kehittymiseen. Mutta muuten opetus on korkeatasoista, vaikka resurssit ovat välillä niukatkin (esim. lauluopetukseen ei ole varaa jokaiselle oppilaalle koko 5 vuoden ajan, toisin kuin suomenkielisellä puolella). **UN14**

Finskspråkiga utbildningen har ett högre standard på eleverna än svenskspråkiga utbildningen. Svenskspråkiga utbildningen satsar mera på att utbilda performancekonstnärer är skådespelare. **UN23**

Puolet Näтын opiskelijoista (N=16) pitivät niin ikään koulutusta hyvänä, ja hieman yli 30 prosenttia erittäin hyvänä. Alle 20 prosenttia vastaajista pitivät koulutusta tyydyttävänä.

Koulutukseni Nätyllä on auttanut minua tulemaan sekä monipuolisesti taitavaksi näyttelijäksi, että yhteiskunnalliseksi toimijaksi, joka osaa ajatella omilla aivoillaan ja sydämellään ja ymmärtää vallitsevaa maailmantilannetta. Ajattelen, että yksi näyttelijän tärkeimmistä tehtävistä on osata ymmärtää maailmaa ja nähdä omat vaikutusmahdollisuutensa siellä. **UN51**

Nätyllä annetaan valmiudet ajatella taidetta monisyisesti. Osaan välittää ruumiillani tarinaa, tunnetta, tietoa. Osaan toimia työryhmissä ketterästi ja mukauttaa omaa tekniikkaani annetuissa raameissa. **UN15**

Arvio ei kohdistu suoraan kouluuni (Näty). Vaan tämänhetkiseen työllisyys mahdollisuuksiin. Mielestäni koulu antaa valmiudet suunnata mihin opiskelija itse haluaa, sitä arvostan. Mutta kulttuurin tämänhetkinen tilanne on se, että sinne haen missä on vapaata, joko se on apurahaa omalle jutulle tai vierailemaan teatterille koekutsujen kautta. Tällöin tulee kysymyksiä ”erinomaisesta” laulu- ja tanssitaidoista, jota VOS-teatterit yleensä haluavat. Sitä ”erinomaista” tasoa en välttämättä saa koulutukseltani, enkä myöskään vaadi sitä. Eikä sellaista ole mahdollista edes saada viiden vuoden koulutuksella. **UN11**

Koulutus on mielestäni laadukasta, mutta se ei aina vastaa työelämän tarpeisiin. Esimerkiksi musikaaleihin tai kameratöihin ei saa varsinaisesti koulutusta, vaikka ne ovat isoja työllistäjiä. **UN20**

Uskon saaneeni hyvät avut toimia näyttelijänä silloin, kun minulla on näyttelijäntöitä mitä tehdä. En tiedä, olenko saanut tarpeeksi koulutusta itse töiden saamiseen tai itseni työllistämiseen. **UN12**

On huomioitava, että ruotsinkielisen ja Tampereen yliopiston vastaajamäärät ovat pienet suhteessa Teatterikorkeakoulun suomenkieliseen ohjelmaan. Avoimissa vastauksissa toistuivat arviot koulutuksen tason lisäksi etenkin seuraavat teemat: opettajat ja pedagogiikka, työelämävalmiudet, monimuotoisuus, sekä resursointi ja rakenteet.

9.3.1 Opettajat ja pedagogiikka

Valtaosa vastaajista kiittää opettajia heidän intohimoisesta suhteestaan alaansa, sekä opettajakunnan korkeaa motivaatiotasoa, asiantuntevuutta, ja kokemusta.

Koen että ympärillä olevat kanssaopiskelijat ja opettajat, lehtorit sekä professorit ovat kunnianhimoisia ja toivovat yhteistä hyvää. Rehellisyys sekä opiskelijoiden etu on mielessä. **UN30**

Suomalaiset näyttelijäntaiteen korkeakoulut ovat mielestäni huipputasoa. Opiskelijoilta vaaditaan paljon, mutta pyrkien silti inhimillisyyteen ja opiskelijan jaksamisen huolehtimiseen. Osa ulkomaisista koulutuksista tuntuu edelleen perustuvan korkeaan auktoriteettiin ja väsyttämiseen, jotta näyttelijästä tulee hyvä. Tätä mentaliteettia ei mielestäni enää Suomessa onneksi ole, vaan ymmärretään taiteilijan hyvinvoinnin ja jaksamisen merkitys. **UN29**

Koen että opettajat tietävät mitä työelämässä oleminen on ja siksi se näkyy koulutuksessa. Laitoin hyvä enkä erittäin hyvä siksi koska koulussa syntyy oman luokan kanssa niin turvallinen ja helppo tila olla luova ja vapaa, että en usko työelämässä sen olevan

samanlaista ja olosuhde työskentelylle on sellainen, jota koulussa ei tällä hetkellä voi oppia. UN49

9.3.2 Työelämävalmiudet

Osa vastaajista nostaa esiin jännitteen koulutuksen ja työelämän välillä: työelämävalmiuksia toivotaan enemmän, koska taloudellisen todellisuuden käsittely koetaan paikoin riittämättömäksi. Erityisesti toivotaan parempaa ymmärrystä freelancetyöstä, yrittäjyys- ja verkostoitumisvalmiuksia, sekä realistista kuvaa alan työllisyydestä. Tosin osa vastaajista kokee, että koulutus riittävästi tunnistaa alan tarpeet.

Uskon, että koulutus antaa valmiuksia työelämään, mutta ehkä psyykkistä valmennusta ja alan realiteetteja voisi tuoda enemmän esiin. UN72

Täydet pisteet jäävät uupumaan, siksi että vielä enemmän voitaisiin keskittyä valmistumaan työtä varten. Tehdä erilaisia produktiota. Simuloida työtilanteita, roolinrakennusta. Ns. Konkreettisia asioita. Tätä tietysti jo on, mutta kaipaisin sitä hieman lisää. UN35

9.3.3 Resurssit ja rakenteet

Resurssit nähdään pääosin hyvinä, kritiikkiä tulee lähinnä vertaillen koulutusohjelmia toisiinsa, sekä opiskelijoiden pohtiessa mitä taitoja he haluaisivat kehittää edelleen. Tosin vastauksista on nähtävissä myös realismia.

Kamera- ja koreografioiden opettelu jää liian vähälle verrattuna työtarjontaan, mutta muuten koen opetuksen olevan laadukasta. UN8

Tulevaisuuden kaikkia tarpeita on mahdotonta arvioida. Tuntuu, että Nätyllä opetus pyritään suhteuttamaan kentän vaatimuksiin mahdollisimman hyvin, mutta kuitenkin paljon tarpeellista jää uupumaan. Esimerkiksi musiikkiteatteripuoli. UN18

Koen, että koulutus on monipuolista. Kuitenkaan en usko, että on edes mahdollista koulutuksessa saada kaikkia taitoja, joita työelämässä tulee tarvitsemaan. UN3

9.3.4 Näkemykset korkeakoulutuksen tärkeydestä

Opiskelijoilta kysyttiin, ovatko he ovat sitä mieltä, että näyttelijöiden opiskelu korkeakouluasteella on edellytys sille, että tulee hyväksi näyttelijäksi.

58 prosenttia vastaajista (N=76) oli jonkin verran samaa mieltä väittämästä, että korkeakouluasteen opiskelu on edellytys hyväksi näyttelijäksi tulemiselle. 21 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä. Vastaajien mielestä korkeakoulutus antaa vahvan perustan

näyttelijyydelle, se tarjoaa työkaluja, tekniikkaa, teoriaa ja yhteisen kielen. Se tukee itsereflektiota ja taiteellista ajattelua.

Korkeakoulutasoisessa koulutuksessa harjaannutetaan hyviä taiteilijan ominaisuuksia: kriittistä ajattelua ja uteliaisuutta. **UN76**

Korkeakoulutus antaa vankan ja laadukkaan pohjan näyttelijälle. Olen kouluttautunut itse monessa eri paikassa ennen Teakiin pääsyä, sillä hakuvuusia kertyi paljon. Palo oppia oli niin iso. Paljon voi itseään kouluttaa, mutta kokonaisvaltaisimmin omaa taiteilijuuttaan pääsee kehittämään ja syventämään korkeakoulussa. Teakissa ja Nätyllä saa mahdollisesti astetta syvemmän tason ilmaisulleen, mutta se ei yksioikoisesti tarkoita, että kouluttamattomat näyttelijät eivät silti voisi olla hyviä. **UN29**

18 prosenttia oli jonkin verran eri mieltä, ja vain 3 prosenttia täysin eri mieltä, mutta niin ikään lähes yhtä vahvasti kuin korkeakoulutusta puolustettiin, avoimissa vastauksissa korostettiin myös, että kentällä on hyviä näyttelijöitä, joilla ei ole korkeakoulutusta, ja että alalle on useita reittejä. Käytännön työ opettaa paljon, eikä koulutus yksinomaan takaa ”hyvyyttä”.

Uskon, että voi olla todella hyvä näyttelijä ilman mitään alan koulutusta. Monipuolisen (teatteri)näyttelijän tapauksessa koulutuksella voi olla tärkeä rooli. **UN75**

Mielestäni viisi vuotta on upea aika syventyä täysipainoisesti näyttelijäntaiteeseen ammattilaisten johdolla, mutta uskon siihen, että tekemällä päämäärätietoisesti töitä oman ammattitaidon kehittämiseen, voi sen tehdä myös ilman koulupaikkaa. Se vaatii kuitenkin paljon enemmän aikaa ja resursseja, sekä kontakteja. **UN42**

Tunnen monia hyviä näyttelijöitä, jotka eivät ole käyneet kouluja mutta oppineet ammatin tekemällä. Toki heistä tulisi vielä parempia koulutuksen kautta. Koulutus vahvistaa monipuolisuutta, kestävyyttä, omaa ajattelua ja kykyä toimia yhteisössä. **UN25**

Minulla on kymmeniä ystäviä, jotka ovat ilman alan koulutusta uskomattoman taitavia näyttelijöitä ja ihailen heitä suuresti. **UN06**

Koulutus on mahdollistaja ja tuki, mutta ei ehdoton edellytys näyttelijäksi kehittymiselle.

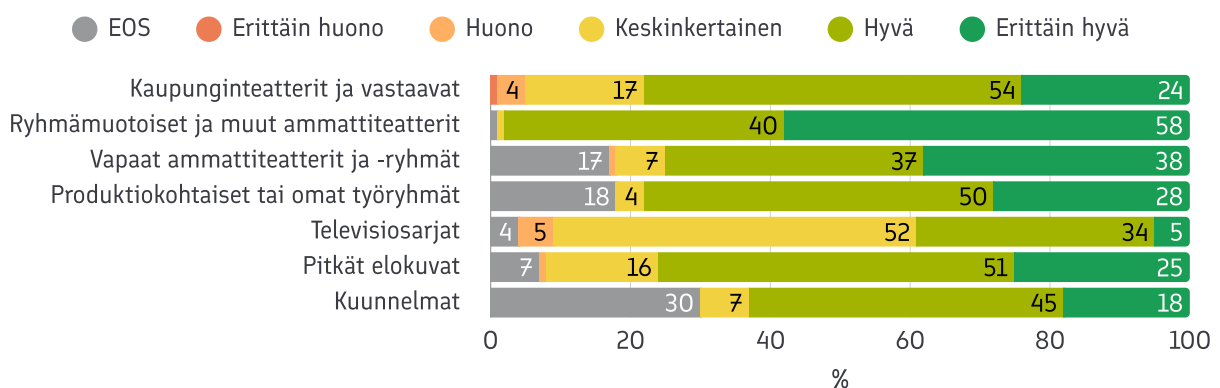
9.4 Näkemykset suomalaisesta näyttelijäntaiteesta

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan näyttelijäntaiteen tasoa eri tuotantoalustoilla. Kysymyksellä on mahdollista kartoittaa kentän arvostushierarkiaa, eli sitä miten opiskelijat jäsensivät kenttää

laadullisesti, mitä he pitävät taiteellisesti korkeatasoisena, ja miten näkevät vapaan kentän suhteessa instituutioihin. Heidän arvionsa voi myös paljastaa koulutuksen vaikutusta heidän ihanteilleen, ja mihin suuntaan taiteellista arvostusta ohjataan – sekä heidän suhdettaan työmarkkinoihin.

Korkeimmat arviot opiskelijoilta saivat *vapaan kentän tuotannot* ja *kuunnelmat*. Kuunnelmien keskiarvo viittaa siihen, että osalla on näkemys kuunnelmien tasosta, mutta toisaalta korkea “en osaa sanoa” -osuus viittaa siihen, ettei kaikilla ole kosketusta kenttään. Aiempien tulosten perusteella radiossa työskentely ei ole herättänyt opiskelijoissa erityisen suurta kiinnostusta.

Kuva 33. Opiskelijoiden arviot suomalaisesta näyttelijäntaiteen tasosta (N=76)

Ryhmämuotoisten ja muiden ammattiteattereiden (VOS-ryhmien), vapaiden ammattiteattereiden ja -ryhmien, sekä produktiokohtaisten tai omien työryhmien näyttelijäntäytön tasoa arvioitiin selvästi korkeimmaksi. Vapaa ja ryhmämuotoinen kenttä nähdään taiteellisesti erittäin vahvana opiskelijoiden keskuudessa.

Elokuva-alan tuotannoissa näyttelijäntäytö arvioitiin myös korkealle, mutta ei aivan yhtä korkealle kuin vapaan teatterikentän.

Kaupunginteatterit ja vastaavat herättivät jopa kielteisiä mielipiteitä, toisin kuin muut. Instituutioteattereita ei ilmeisesti koeta yhtä taiteellisesti uudistaviksi, vaikka ne ovat houkuttelevia työnantajia.

Televisiosarjat arvioitiin heikoimmiksi, vaikka opiskelijat ovat yhä kiinnostuneempia televisioalasta.

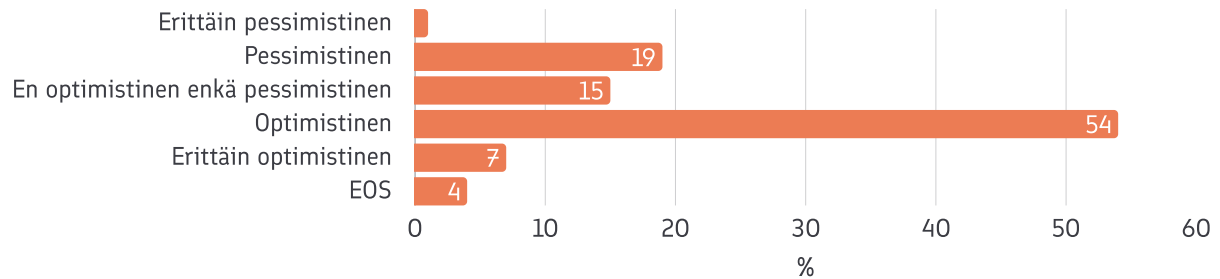
Opiskelijat suuntautuvat aiempien vastaustensa valossa taiteellisesti kunnianhimoiseen työhön, ja vapaa kenttä ja projektimuotoisuus näyttäytyvät heille laadullisesti vahvoina. Kaupallisemmat muodot arvioidaan maltillisemmin.

9.4.1. Teatteritaiteen tulevaisuus

Opiskelijoita pyydettiin ottamaan kantaa suomalaisen teatterin tulevaisuuden suhteen. Vaikka ajat ovat vaikeat, ja oma tulevaisuus työelämässä hämärän peitossa, enemmistö vastaajista

suhtautuu suomalaisen teatterin tulevaisuuteen toiveikkaasti.

Kuva 34. Opiskelijoiden näkemykset suomalaisen teatterin tulevaisuudesta (N=73)

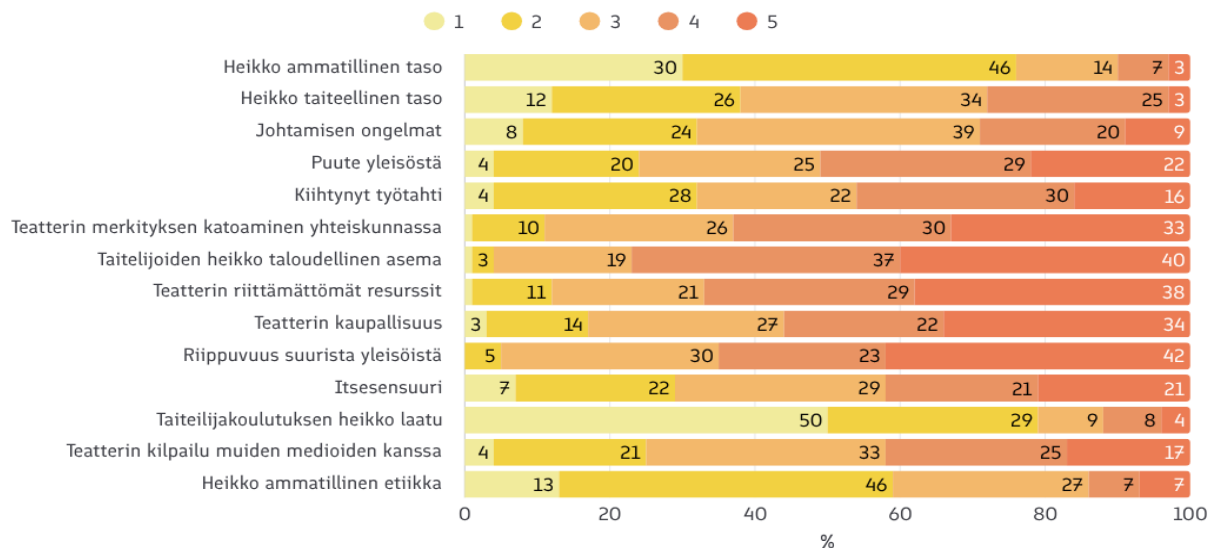
Jopa 61 prosenttia vastaajista suhtautuu tulevaisuuteen myönteisesti. Yhteensä 20 prosenttia on kielteisellä kannalla, ja noin viidennes ei asetu selvästi kummallekaan puolelle. Optimismi voi perustua taiteelliseen vahvuuteen, koska laadun kokemus on niin korkea, kentän monimuotoisuuteen, ja uuden sukupolven uskoon muutokseen. Heillä on halu vaikuttaa itse tulevaisuuteensa. Optimismi perustuu todennäköisesti taiteelliseen ja kulttuuriseen uskoon, pikemmin kuin esimerkiksi taloudelliseen realismiin.

9.4.2 Kentän suurimmat haasteet

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan mitkä heidän mielestään ovat teatterin suurimmat haasteet Suomessa, ja kuinka suuren uhan väittämät aiheuttavat. Suurimmat uhkakuvat liittyivät opiskelijoiden mielestä *taloudelliseen epävarmuuteen, resurssipulaan, sekä yhteiskunnallisen aseman heikkenemiseen*.

Pienimmät uhkakuvat liittyivät puolestaan *ammattilliseen osaamiseen, sekä koulutuksen laatuun*. Teatterin ongelmat nähdään rakenteellisina, eivät taiteellisina.

Kuva 35. Opiskelijoiden näkemykset teatterin suurimmista uhista Suomessa (N=76)

77 prosenttia vastanneista opiskelijoista mielsi *taiteilijoiden heikon taloudellisen aseman* erittäin suureksi uhaksi, tai suureksi uhaksi. 42 prosenttia näki *riippuvuuden suurista yleisöistä* merkittäväksi rakenteelliseksi riskiksi. *Teattereiden riittämättömät resurssit, teatterin merkityksen katoaminen, sekä teatterin kaupallisuus* nousivat myös suuriksi uhiksi monen mielessä.

Keskitalon uhaksi nousi *yleisön puute, kiihtynyt työtahti, itsesensuuri, kilpailu muiden medioiden kanssa, sekä johtamisen ongelmat*.

Vähiten uhkaaviksi koetut tekijät muodostivat väittämät *taiteilijakoulutuksen heikosta laadusta, heikosta ammatillisesta tasosta, ja heikosta ammatillisesta etiikasta*.

Omissa avoimissa vastauksissaan opiskelijat nostivat muun muassa julkisuuden henkilöiden roolitusta, tekijöiden homogeenisyyttä, sisäisiä ristiriitoja suomalaisen kulttuurin kentällä, tekoälyä, hidasta uudistumista, yksilökeskeisyyttä, ja huonoa valtion johtoa uhkina.

Opiskelijat eivät näe kriisiä osaamisessa tai koulutuksessa, vaan taloudellisissa rakenteissa, kulttuuripolitiikassa, markkinaehtoisuudessa, sekä taiteilijoiden toimeentulossa.

Julkisuuden henkilöiden korostaminen roolituksessa, esimerkiksi muusikot, jotka eivät ole koulutettuja näyttelijöitä ja influencerssit. UN69

Tekijöiden homogeenisyys. UN68

Växande användning av artificiell intelligens för att ersätta skådespelare inom olika arbetsområden. UN28

Sisäiset ristiriidat, yhteisen päämäärän eli suomalaisen kulttuurin ylläpidon puute. UN35

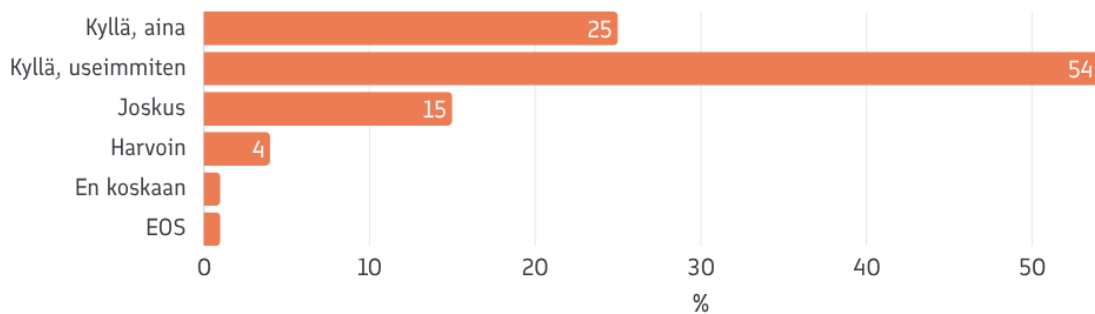
Yksilökeskeisyyttä korostava, tuloskeskeinen kulttuuri, jossa hyöty, tehokkuus ja helppous merkitsevät enemmän kuin yhteisöllisyys, kohtaaminen ja yhdessä rakentuminen. Polarisaatio ja keskustelukulttuurin heikentyminen. UN25

Oikeistohallitus. UN65

9.5 Kokemukset saavutettavuudesta ja tasa-arvosta

Opiskelijoilta kysyttiin, ovatko he ovat kokeneet, että heidän oppilaitoksessaan on heidän opiskeluaikanaan toimittu tietoisesti ja toimivasti sukupuolien tasa-arvon edistämiseksi.

Kuva 36. Opiskelijoiden kokemus oppilaitosten työstä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi (N=76)

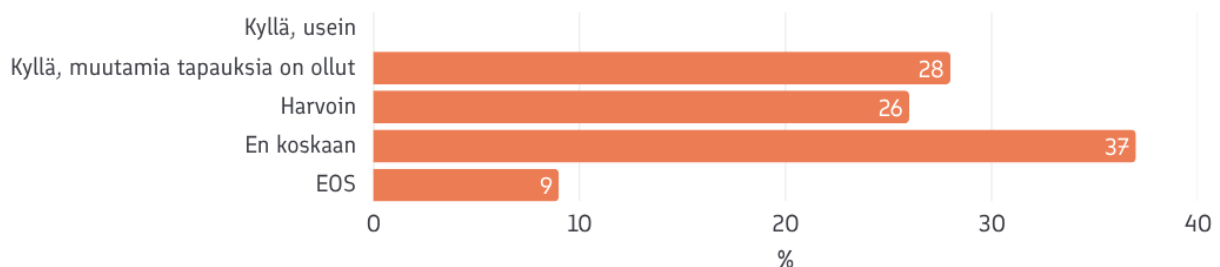

Oppilaitosten tasa-arvotyö koetaan laajasti onnistuneeksi (79 prosenttia), mutta noin viidennes vastaajista kokee sen epätasaiseksi tai riittämättömäksi. Tämä viittaa siihen, että tasa-arvotyö koetaan pääosin systemaattiseksi ja näkyväksi, ja oppilaitoksen toiminta ei näyttäyty pelkästään symbolisena, vaan on useimmiten toimiva. Aiemmissa vastauksissa opettajiin ei kohdistunut kritiikkiä, eivätkä turvallisuuskysymykset nousseet esille. Nämä vastaukset ovat linjassa myös aiempien tulosten kanssa.

Tästä huolimatta kriittinen vähemmistö tunnistaa myös tilanteita, joissa olisi parannettavaa.

Vaikka suurin yksittäinen ryhmä (37 prosenttia) ei ole itse kokenut tai todistanut kollegaansa kohdistuvaa syrjintää ja/tai häirintää opiskeluaikanaan oppilaitoksessa, on huomionarvoista, että 28 prosenttia on kokenut tai todistanut muutamia tapauksia, ja 26 prosenttia ilmoittaa harvoin kokeneensa tai todistaneensa syrjintää tai häirintää. Näin ollen puolet vastaajista on jossain määrin kohdannut syrjintää tai häirintää itse tai todistajana.

Kuva 37. Opiskelijoiden oma kokemus syrjinnästä ja/tai häirinnästä opiskeluaikana oppilaitoksessa, tai kolleegaan kohdistunut syrjintä ja/tai häirintä, jonka opiskelija on todistanut (N=76)

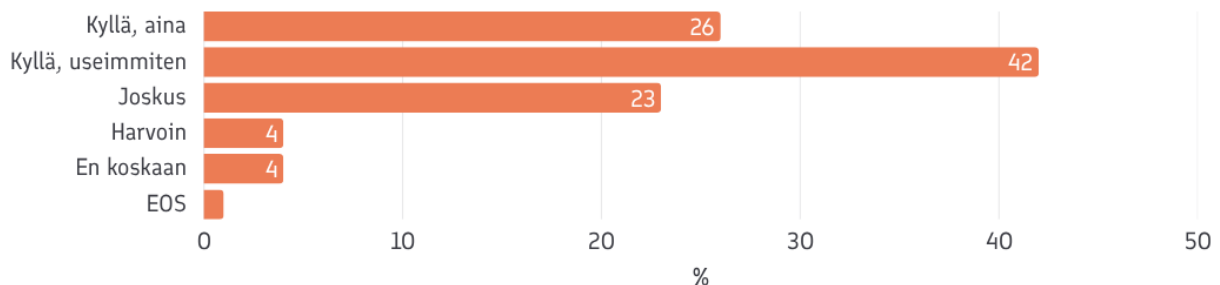

Vastaukset eivät anna indikaatiota systemaattisesta ongelmasta, tapaukset ovat todennäköisesti yksittäisiä tai satunnaisia. Edellisen kysymyksen ja tämän välillä on kuitenkin jännite: vaikka enemmistö pitää tasa-arvotyötä toimivana, yli puolet ei kuitenkaan pysty vastaamaan ”en koskaan” syrjinnän tai häirinnän kokemukseen tai todistamiseen. Turvallinen ilmapiiri ei tarkoita, etteikö ongelmia esiintyisi lainkaan.

Enemmistö vastaajista on sitä mieltä, että oppilaitoksissa tehdään aktiivista ennaltaehkäisytyötä sukupuolen moninaisuuteen liittyvän syrjinnän ehkäisemiseksi, mutta kokemus ei ole yhtä vahva tai yksimielinen kuin yleisen tasa-arvotyön kohdalla (kuva 38). Ilmapiiri ei näyttäydä

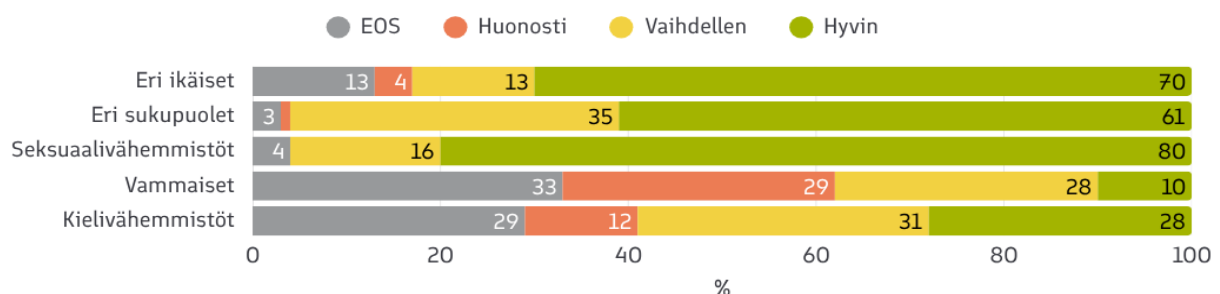
rakenteellisesti syrjivänä, mutta sukupuoli-identiteettiin ja -ilmaisun kysymykset ovat herkempi ja hieman heikommin koettu osa-alue kuin yleinen tasa-arvotyö. Kehittämistarvetta on enemmän.

Kuva 38. Opiskelijoiden kokemus oppilaitoksen sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuvan syrjinnän ennaltaehkäisemisestä (N=76)

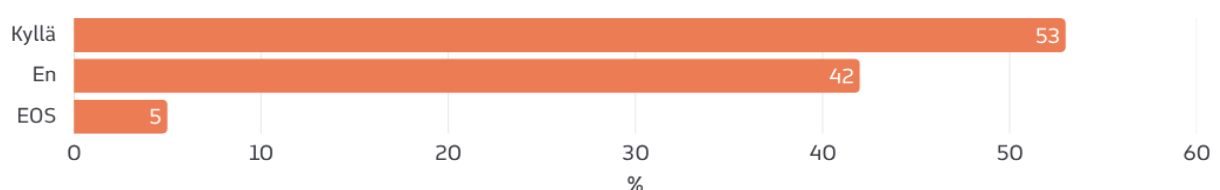
Yhdenvertaisuus koetaan oppilaitoksissa vahvaksi seksuaalivähemmistöjen osalta, melko hyväksi sukupuolen ja iän osalta, mutta epätasaiseksi kielivähemmistöjen osalta, ja heikoimmaksi vammaisten osalta (kuva 39). Yhdenvertaisuus toteutuu opiskelijoiden kokemuksen mukaan melko hyvin useimmilla osa-alueilla, mutta saavutettavuuden ja vammaisten aseman osalta nähdään selkeä kehittämistarve.

Kuva 39. Opiskelijoiden näkemys yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden toteutumisesta opiskeluaikana oppilaitoksessa (N=76)

On huomioitavaa, että yli puolet (53 prosenttia) opiskelijavastaajista identifioituu seksuaali-, kieli- tai vammaisvähemmistöön, 42 prosenttia ei identifioitu vähemmistöön kuuluvaksi, ja 5 prosenttia ei osaa sanoa.

Kuva 40. Opiskelijoiden oma identifioituminen seksuaalivähemmistöihin, vammaisiin tai kielivähemmistöihin (N=73)

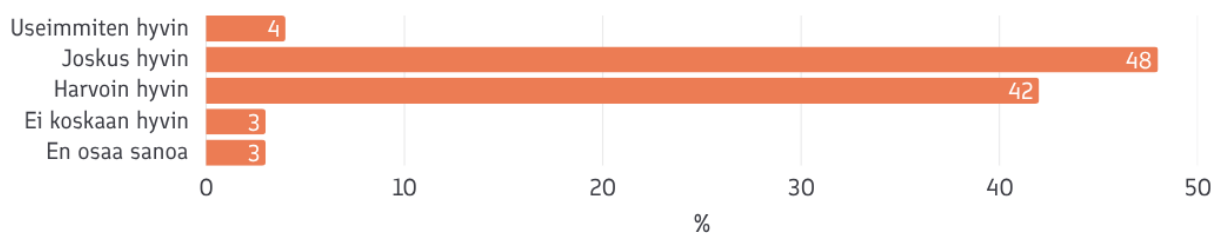

Tämä tekee yhdenvertaisuus- ja saavutettavuuskysymyksistä rakenteellisesti keskeisiä oppilaitoksen arjessa – ei pelkästään periaatteellisella tasolla, vaan opiskelijakokemuksen ytimessä. Syrjintä- ja häirintäkysymyksissä yli puolet ei voinut vastata kysymykseen kieltävästi, eli oliko kokenut tai todistanut syrjintää tai häirintää. Merkittävä osuus vastaajista arvioi kokemuksiaan omasta asemastaan käsin.

9.5.1 Arvio vähemmistöryhmien representaatiosta roolituksessa

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, miten hyvin he kokevat vähemmistöjen representaation roolituksessa toteutuvan teatterialalla yleisesti. Opiskelijat kokevat representaation toteutuvan yleisesti puutteelliseksi ja epäsystemaattiseksi. Hyviä esimerkkejä löytyy, mutta ne eivät heidän mielestään muodosta normia.

Kuva 41. Opiskelijoiden näkemys eri vähemmistöryhmien representaation toteutuksesta roolituksessa yleisesti (N=74)

Yhteensä 90 prosenttia vastaajista ei koe, että representaatio toteutuisi useimmiten hyvin. Vain pieni osa – neljä prosenttia – arvioi, että representaatioon liittyvät kysymykset toteutetaan useimmiten hyvin. Tämä kertoo laajasta kriittisyydestä alan roolituskäytäntöjä kohtaan, sekä opiskelijoiden mielikuvista suhteessa teattereiden roolitukseen (tilastotietoja roolituksesta ei löydy).

48 prosenttia opiskelijoista vastasi representaation toteutuvan joskus hyvin, mikä puolestaan viittaa siihen, että hyviä esimerkkejä löytyy, mutta käytännöt eivät ole systemaattisia, eikä opiskelijoiden mielestä eri vähemmistöryhmien representaatio ole vakiintunut teattereissa rakenteellisesti.

Unelmat-kyselyssä ei tarkasteltu etniseen tai rodullistettuun taustaan liittyviä kokemuksia yhdenvertaisuuden ja roolituksen toteutumisesta, kuten eräs opiskelija huomautti. Toinen opiskelija puolestaan esitti suoran toiveen tuleville työnantajille:

Toive on, että työnantajat (roolittajat, teatterinjohtajat, tuottajat, ohjaajat) tutustuisivat Nooda Dadun *Roolitus*-kirjaan ja että monimuotoinen ja tasa-arvoinen roolitus voisi oikeasti olla totta eikä vaan puheen tasolla. Kaikista taustoista tuleville näyttelijöille pitäisi olla yhtäläiset mahdollisuudet työllistyä. UP10

9.5.2 Digitaalisuus ei korvaa live-esitystä

Opiskelijoita pyydettiin lopulta arvioimaan digitaalisten laitteiden (esimerkiksi älylaitteiden) ja alustojen kuten sosiaalisten medioiden kanavien mahdollista tukea tai haittaa opiskeluaikana. Avoimet vastaukset antavat olettaa, etteivät opiskelijat vastusta digitalisuutta, mutta eivät myöskään halua sen määrittävän näyttelijäntyön ydintä. Digitaaliset alustat nähdään työkaluna ja lisäkanavana, ei taiteellisen identiteetin perustana.

Kuten aiemmissa vastauksissa innostunutta teknologiauskoa ei juuri esiinny. Opiskelijoiden sävy on pikemmin kriittisen harkitseva, ammatti-identiteettiä suojeleva, sekä taiteellista ydintä korostava. Alustat voivat kuitenkin täydentää näyttelijäntyötä, tarjota uusia työmahdollisuuksia, lisätä näkyvyyttä ja saavutettavuutta. Tilastokeskuksen mukaan vajaa 30 000 suomalaista sai vuonna 2022 ansioita verkkosisällöntuotannosta alustoilla. Pelkästään vaikuttajamarkkinoinnin arvoksi on arvioitu lähes 53 miljoonaa euroa, ja luku on todennäköisesti kolmen vuoden aikana kasvanut edelleen.²⁸

Opiskelijoille näyttelijäntyön keskiössä on sen sijaan edelleen kehollinen, läsnä oleva ja vuorovaikutteinen työ, eikä digitaalinen ympäristö korvaa live-esitystä. Osassa vastauksia näkyy jopa kriittisyys some- ja näkyvyyslogiikkaa vastaan, henkilöbrändin rakentamisen paineita kohtaan, sekä algoritmien ohjaamaa näkyvyyttä kohtaan. Opiskelijat seuraavat näyttelijäntaidetta itse paljon verkon kautta, mutta eivät näe digitaalisia alustoja näyttelijäntyön tulevaisuutena.

Jag upplever att olika digitala enheter skapar en falsk gemenskap. Sociala medier bidrar mera bara med stress och ego driven anda att måsta sälja sig själv och sin "image", vilket egentligen känns så orelevant och lätt skapar ojämlikhet eftersom det är lättare och naturligare för vissa än för andra. **UN71**

Some ja sen tuoma alituinen informaatiotulva on haitannut omaa opiskeluani. Oma keskittymiskyky välillä herpaantuu helposti, jos annan itseni seurata somea koulupäivien aikana. Mutta olen myös saanut tukea oppimiseen somesta, muun muassa sillä, että olen löytänyt infoa nopeasti ja helposti sekä saanut oman äänen kuuluviin. **UN74**

Älypuhelin on lähes välttämätön tässä ajassa. Vastaan tähän kyselyyn älypuhelimella. Sosiaalinen media on ahdistava, mutta tunnen kuitenkin painetta olla näkyvä siellä, jotta työnantajat ja mahdolliset yhteistyökumppanit saavat tietoa minusta. Joistain työpaikoista ilmoitetaan vain sosiaalisessa mediassa. **UN25**

Ne ovat tuoneet kuormitusta muutenkin kuormittavaan opiskeluarkeen. Sosiaalinen media ja siellä näkyvä kuvasto lisää myös ulkonäköpaineita, joiden kanssa kamppailee muutenkin jatkuvasti opiskeluaikana. Sosiaalinen media ja sen käyttö pitää myös hermostoa ylivireystilassa. **UN13**

Instagramista olen löytänyt paljon apua traumani läpikäymiseen ennen kuin pääsin terapiaan. Tämä helpotti opiskelemistani, sillä voin sitä ennen todella huonosti. Kuitenkin

²⁸ Saarenmaa, 2026.

yleisesti digitaaliset laitteet enemmän haittaavat elämää ja opiskelua, ne varastavat liikaa huomiota ja on pitänyt opetella laittamaan rajoja niiden suhteen. **UN51**

TikTok syö aikaani, mutta samalla tuo paljon inspiraatiota ja ideoita. Sen huomaa, että nämä alustat ovat tuottaneet uudenlaista kulttuurista maastoperää mistä näytellä. Joka on hyvin nopea tempoista ja pop-kulttuuriin perustavaa liikekieltä ja referointi maastoa. **UN12**

Niiden kautta on helppo seurata mitä teattereissa ja kentällä tapahtuu sekä markkinoida itseään. **UN08**

9.6 Näyttelijän kestävyys opiskelijoiden näkökulmasta

Kuten työelämässä olevilta näyttelijöiltä, myös opiskelijoilta kysyttiin mitä heille tarkoittaa näyttelijän kestävyys. Opiskelijat tunnistavat kestävyysmonitasoisena haasteena – ekologisena, taloudellisena ja sosiaalisena – mutta erityisesti henkinen ja psyykinen kestävyys korostuvat heidän avoimissa vastauksissaan (N=71), kuten yksi vastaajista ilmaisi näkemyksensä: “Näyttelijä pystyy ekologisesti käyttämään omia varojansa. Tunnistaa omat tarpeensa ja kuuntelee niitä.”

Vaikka kestävyys käsite arvelutti muutamaa vastaajaa, valtaosa vastaajista näki sen merkitsevän näyttelijän kykyä ylläpitää kuntoa, niin psyykkistä, henkistä kuin fyysistäkin paineiden alla koko uransa ajan.

Paineensietokykyä seuraavien asioiden suhteen: epävarmat työt, haastava työ, julkinen ammatti, kritiikki, odotukset, kilpailu, taloudellinen epävarmuus, töiden määrä, henkilökohtaisuus (omaan identiteettiin ja ääneen perustuva työ). Fyysinen jaksaminen ja sääntely: töiden määrä, kehoon työtä, projektilähtöisyys, päällekkäisyydet, matkustelu, pitkät päivät. **UN25**

Psyykkistä kestävyyttä. Sitä, ettei murene paineen alla ja kykenee nostamaan itsensä uudelleen ja uudelleen jos tarve vaatii. Työtä sen eteen, että oma itsetunto olisi vahvoilla riippumatta ura-asioista. Fyysistä kestävyyttä vetää esityksiä. **UN72**

Fyysistä ja henkistä kestävyyttä. Miten tässä työssä voi voida hyvin henkisesti ja fyysisesti. Luoda kestäviä toimintatapoja itselleen näyttelijänä, mitkä keinot toimivat missäkin tilanteessa ja sanoittaa itselleen mitä tarvitsen. Olla rehellinen omalle fiiliksellään, sanoittaa ja tuoda vaikeitakin asioita esille, kuitenkin arvioiden sitä mikä on hyödyllistä työlle ja sen osalta olennaista, ja mitkä asiat taas henkilökohtaisia haasteita, jotka voi ratkoa muuten kuin muiden edessä. **UN67**

Kestävyys tarkoittaa minulle ensisijaisesti fyysistä ja psyykkistä yksilön hyvinvointia ja resilienssiä. Kykyä toimia mahdollisimman kestävästi ja pitkäkestoisesti tämän ammatin parissa. Niin, että voisin näytellä toivon mukaan viimeiseen hengenvetooni asti – että voisin psykofyysisenä kokonaisuutena hyvin. Näiden sivutuotteena ekologinen ja yhteiskunnallinen kestävyys. Kulttuurin ja ympäristön säilyvyys. **UN60**

Toiset korostivat sosiaalista kestävyyttä oman henkisen kestävyiden ohella.

Vahvaa fyysistä ja henkistä resilienssiä sekä työskentelyä alalla omia arvoja kunnioittaen. Mahdollisuutta rakentaa kestävä ja monipuolinen ura sekä ymmärtää ympäröivää kulttuuria sekä yhteisöjä. Olla hyvä kollega. **UN36**

Toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa, yhteisöllisyyttä. Näistä syntyvää hyvinvointia, joka mahdollistaa esiintymisen, näyttelijän työn. Työ on osa toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa ja tästä syntyy kehä. **UN18**

Osa vastaajista ymmärsi näyttelijöiden kestävyiden liittyvän myös kysymykseen näyttelijän eettisyydestä ja ymmärryksestä näyttelijän positiosta yhteiskunnassa:

En öppenhet för både framtida metoder och lösningar, samt förståelse för det förflutna: allt som skapats tidigare är inte per automatik problematiskt och vise versa. Hållbarheten innebär ett socialt och etiskt ansvar för det egna yrkesutövandet samt en medvetenhet om din egna position i samhället, som synlig aktör och därmed en förstärkare av arketyper, eller som en som utforskar ett bredare synsätt på det mänskliga varandet. **UN28**

Kykyä erottaa ammatti-identiteetti henkilökohtaisesta. Myös taiteen tekemisen moraalista kestävyttä. **UN35**

Opiskelijat näkivät myös taloudellisten tekijöiden vaikutuksen näyttelijöiden kestävyteen. Huoli linkittyy epävarmaan toimeentuloon, projektityön katkonaisuuteen ja freelancereiden asemaan kentällä. Miten näyttelijät voivat rakentaa, pitkän, elinkelpoisen uran kentällä?

Työmäärä on inhimillinen. Töitä on tarpeeksi, mutta ei liikaa. Ei tarvitse koko ajan pelätä työttömyyttä. Työstä saa tarpeeksi palkkaa, ettei tarvitse stressata rahasta. **UN20**

Taloudellista, fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, joita näyttelijänammatti ei käännä pahoinvoinniksi. **UN49**

Kestävyys nähdään tärkeänä ja ajankohtaisena käsitteenä, mutta rakenteellisesti keskeneräisenä ja taloudellisesti hauraana esittävän taiteen toimintakulttuurissa. Kestävyys liitetään hyvin monessa vastauksessa niin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja taitoihin, kuin ulkoisiin olosuhteisiin, jotka edesauttavat näyttelijöiden kestävyttä tai asettavat sille haasteita, kuten yksi vastaajista kuvasi näkökantaansa:

Miten jaksan harjoittaessani tätä työtä: fyysinen kestävyys (lihakset, liikkuvuus, kunto, kivuttomuus) ja henkinen kestävyys (mielenterveys, tasapainon ja turvan tunne, inspiraatio, huumori, merkityksen tunne). **UN16**

Opiskelijoita pyydettiin nimeämään kestävyyttä tukeneita työvälineitä, joita he ovat saaneet opiskelunsa aikana koulutuksen yhteydessä. Näyttelijäopiskelijat (N=68) hahmottavat työvälineensä kehollisina, psyykkisinä, relationaalisina, sekä taiteellisina – ei ensisijaisesti teknisinä tai kaupallisina. Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että opiskelijat näkevät ammattinsa ennen kaikkea taiteellisena ilmaisuna ja vuorovaikutuksellisenä työnä – ei markkina- tai teknologiavetoisena toimintana.

Asioiden hyväksymisen harjoittelemista ja käytännön tekniikoita (esimerkiksi liikkumiseen, äänen tuottamiseen, tekstin lähestymiseen), jotka helpottavat tekemistä. **UN75**

Psyykkistä valmennusta, jossa opin tapoja hahmottaa arkeni kokonaiskuvaa, sen sujuvuutta ja asioiden priorisointia. Eri näyttelijäntyöllisiä tekniikoita, joita käyttää harjoitteluun sekä arkiminän ja näyttelijäminän erotteluun. **UN74**

Palautumisen konkreettista harjoittelua niin henkiseen kuin fyysiseenkin palautumiseen. **UN72**

Tarpeiden sanoittaminen. Opiskelun ja oman vapaa-ajan ja taukojen erottaminen, kuinka siitä voisi tehdä itselle selkeää. Läheisyyskoreografian työkalut. **UN67**

Oman keskeneräisyyden ymmärtäminen ja hyväksyminen. Riittävä lepo ja palautuminen. **UN57**

Fiilis-ringit, reflektointipäiväkirja, tapoja tehdä työtä ergonomisesti. **UN56**

Ei:n sanominen, ja omien rajojen laittaminen. Hyvä näyttelijä ei tarkoita rajattomuutta. **UN41**

Minulle ne ehkä eniten liittyvät esimerkiksi kestävämpään puhetekniikkaan, oppeja siitä, ettei tarvitse puskea tai runnoa niin paljon. **UN38**

Meillä on opetettu ekosomatiikkaa, jossa keho/mieli kokonaisuuden kuuntelu on keskiössä. Myös työn aikatauluttaminen ja suunnittelu, sen tärkeys. Kun työryhmälähtöisesti työskentelee, on helpompi ottaa kaikkien tarpeet ja aikataulut huomioon. **UN14**

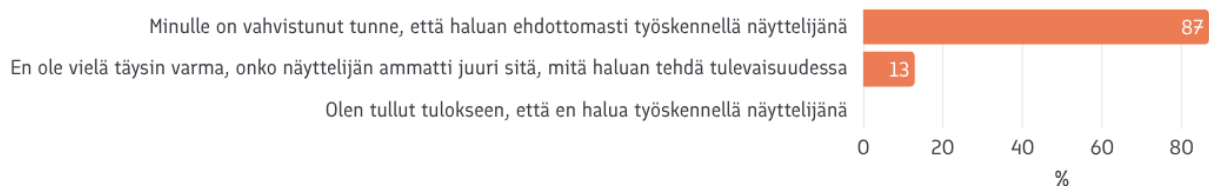
Betydelsen av gemenskap och stöd nätverk. Utrymmet att utforska och reflektera vad hållbarhet betyder i mig som enskild människa. **UN71**

Vastauksissa toistuu huoli omasta kehosta ja fyysisestä kunnosta, äänenkäytöstä, psyykkisestä kapasiteetista, sekä vuorovaikutustaidoista. Siksi näyttelijöiden vastauksissa korostuukin menetelmät, joiden kautta on mahdollista kehittää itsetuntemusta, psyykkistä joustavuutta, kykyä käsitellä epävarmuutta, rohkeutta ja keskeneräisyyden sietämistä. Niin ikään moni mainitsee myös konkreettiset ammatilliset tekniikat (etenkin Tšehov-tekniikan), ja menetöt.

9.7 Entä nyt?

Opiskelijoilta kysyttiin lopuksi, miten opiskelu ja opiskeluajan kokemukset ovat vaikuttaneet heidän suhtautumiseensa näyttelijän ammattiin tällä hetkellä. Jopa 87 prosenttia vastaajista vastasi myönteisesti väittämään, että heillä on vahvistunut tunne siitä, että he haluavat ehdottomasti työskennellä näyttelijöinä. Kukaan ei vastannut kielteisesti.

Kuva 42. Opiskelijoiden luottamus uravalintaansa (N=76)

Avoimissa vastauksissa opiskelijat perustelivat näkemyksiään:

Olen toiveikas, mutta välillä väsynyt. **UN55**

Pelottaa, mutta olen silti toiveikas. Olen hakenut viimeisen 6kk aikana varmaan sataa työtä ja olen saanut ehkä 20 kieltävää vastausta ja muista ei vastausta lainkaan. Työhaun etiikkaa pitäisi kehittää alalla ja työhausta pitäisi tehdä läpinäkyvämpää ja saavutettavampaa. **UN53**

Uskon, että jossain kohtaa ihmiset haluavat taas nähdä oikeita ihmisiä lavalla ja käydä elokuvateattereissa, kun tarpeeksi pitkään on nautittu ”pikavihteestä” ja eristäytymisestä. Siinä pisteessä silloin alalla oleva sukupolvi pääsee nostamaan suomalaisen esitys- ja näyttelijäntaiteen takaisin sinne, minne se kuuluukin. **UN70**

Vaikka poliittisen tilan ja muunkin seurauksesta kulttuuriala on jatkuvasti leikkausten ja ylipäänsä uhan alla, uskon vankasti siihen, että keinot löydetään. Kulttuuri, teatteri ja tarinat ovat inhimillinen tarve, eivät luksustuote. Tarvitsemme jotakin, jonka äärellä kokea yhteenkuuluvuutta, samaistuvuutta, tunteita, tarinoita ja elämää. Kulttuuri on juuri tätä. Taide on yhteiskunnan peili ja samalla säilyttää ja vahvistaa ihmisyyttä ja kulttuuriamme. Näistä syistä koen, että on väistämätöntä, että kulttuuri tulee olemaan osa yhteiskuntaamme aina. Ajattelen, että kuljemme yhteiskuntana sykleissä ja että kulttuurin arvostuksen ja kukoistuksen aika koittaa vielä. Sillä aikaa pidämme kiinni tästä taiteen ahjostamme ja palostamme kohti näyttelystä hampaat irvessä ja toteutamme sitä hinnalla millä hyvänsä. Taide on perustarpeiden tuote! **UN60**

Teatterilla ja näyttelijäntaiteella on mielestäni paikka tulevaisuudessa. Meidän nuorten opiskelijoiden elinaikana maailmassa tulee tapahtumaan valtava mullistus elintavoissamme. Nykyinen kulutusyhteiskunta ei ole kestävä, ja jossakin vaiheessa joudumme välttämättä kohtaamaan tekojemme seuraukset: maapallolle ja muille elollisille aiheuttamamme kärsimyksen. Tässä mielestäni teatteri totuuden kohtaajana ja näyttelijät tunteiden käsittelijänä ovat avainasemassa. Siellä on mielestäni myös teatterin sydän, ei nykyisessä kaupallisessa järjestelmässä. Jännittää kyllä oma työllistyminen tietysti myös, mutta lopulta

on aina sellainen olo, että millään minun omalla asiallani ei ole väliä tämän maailman kriisin rinnalla, ja kaikki voimat pitäisi keskittää sen ratkaisemiseen. Teatteri yhdessä tekemisen muotona voisi antaa myös mallia yhteiskunnassa laajemmin, kun pitää muutenkin mennä kohti yhteisöllisyyttä. **UN51**

Tässä ajassa taiteilijoiden tehtävänä on toimia sillanrakentajina. Meidän on astuttava ulos omasta kuplastamme. Meidän on haluttava ymmärtää moniäänistä maailmaa, ei ainoastaan yrittää muuttaa sitä omien arvojemme mukaiseksi. **UN25**

Tulevaisuus rehellisesti pelottaa, mutta päätän pitää kiinni toivosta. Ilman sitä, en voi antaa mitään itsestäni näytellessäni. Pelko tuhoaa herkkyyden ja oman väyläni tehdä taidetta. Haen turvaa yhteisöstä. En ole tässä yksin. **UN41**

Toivottavasti pieni valo tunnelin päässä muuttuisi valtavaksi aukoksi, joka loistaisi kaikille taiteilijoille! **UN48**

10 Johtopäätöksiä: Murroksesta kriisiin

Haluan korostaa, miten ammattiyhteisö olen ja miten teatterialan ammattilaisia ja taiteilijoita ylipäättään pitäisi arvostaa yhteiskunnassa. Ei siis mitään korokkeelle nostamista vaan yhteiskunnan tasa-arvoisina jäseninä. Ja ehkä että meidän tiettyä taipumattomuuttamme ja sopeutumattomuuttamme vallan rattaisiin arvostettaisiin. [...] Jos taide nähtäisiin itseisarvona ja siihen panostettaisiin, uskon että se parantaisi elämänlaatuamme. Suomessa elämme minusta edelleen selviytymisessä, emme kukoistuksessa. Taide voisi saattaa meitä yhteen, ei erottaa. Meidän oma taiteemme, jota ei kukaan muu maailmassa tee ja kuluta kuin me suomalaiset. Paitsi jos panostaisimme siihen rahallisesti niin koko maailmalle läsähtäisi eetteriin ihan hemmetinmoista osaamista ja visionäärisyyttä 😊 UP150, valmistunut 2010-luvulla

Yllä oleva vastaus tiivistää osuvasti kyselyn läpi kulkevan jännitteen. Toisaalta vastaajat kuvaavat vahvaa sitoutumista ammattiinsa, taiteen yhteiskunnalliseen merkitykseen ja halua jatkaa työskentelyä alalla vaikeuksista huolimatta. Toisaalta vastauksissa korostuvat kokemus epävarmuuden lisääntymisestä, toimeentulon hauraudesta ja siitä, ettei taiteellisen työn arvoa aina tunnisteta yhteiskunnallisissa rakenteissa. Juuri tästä ristiriidasta – taiteellisen työn merkityksen ja työelämän todellisuuden välisestä kuilusta – nousevat tämän raportin keskeiset johtopäätökset:

1 Näyttelijän ammatti on edelleen monialainen

Aineisto osoittaa, että näyttelijän työ ei useimmille edelleenkään muodostu yksinomaan näyttelijäntyöstä. Ammatillinen identiteetti rakentuu useiden rinnakkaisten työnkuvien, projektien ja ansaintamuotojen varaan. Tämä ei ole uusi kehityssuunta, vaan on vuosien varrella vain vahvistunut. Tämä näkyy sekä työelämässä olevien näyttelijöiden että opiskelijoiden vastauksissa.

2 Työmarkkinoiden epävarmuus on kasvanut

Työllistymismahdollisuuksien koetaan heikentyneen viime vuosina. Avoimissa vastauksissa korostuvat kulttuurialan leikkaukset, kilpailun kiristyminen ja huoli alan tulevaisuudesta. Osa vastaajista harkitsee alanvaihtoa tai on jo siirtynyt osittain toisille aloille.

3 Työn pirstaleisuus haastaa toimeentuloa ja hyvinvointia

Vaikka suuri osa vastaajista työllistyy ainakin ajoittain näyttelijänä, jatkuvan toimeentulon rakentaminen on vaikeaa. Työttömyys, epävarmat tulot ja projektityön luonne heijastuvat myös henkiseen hyvinvointiin. Moni kuvaa epätoivoa, epävarmuutta ja ammattitaidon ylläpitämisen vaikeuksia pitkittyneiden työkatkosten aikana. Siinä missä enemmistö opiskelijoista yhä vuonna

2017 halusi vierailijoiksi ja freelancereiksi valmistuttuaan, nyt enemmistö opiskelijoista haluaa päätoimisen, pitkäaikaisen palkkatyön, tai ainakin osa- tai määräaikaisen työn.

4 Työelämän rakenteet eivät vastaa freelancetyön todellisuutta

Kyselyn perusteella lähes puolet työiässä olevista vastaajista on kokenut viranomaisissa ymmärtämättömyyttä taiteilijan työn erityispiirteitä kohtaan. Tämä vain vahvistaa näkemystä siitä, ettei sosiaaliturva, työllisyysjärjestelmä ja viranomaiskäytännöt tunnista riittävästi taiteilijoiden yhdistelmäansaintaa ja projektimuotoista työtä.

5 Ala tarvitsee rakenteellisia ratkaisuja

Tulokset viittaavat siihen, että yksittäisten taiteilijoiden sopeutumiskyky ei yksin riitä ratkaisemaan alan haasteita. Vastaajien kokemukset korostavat tarvetta:

- vahvistaa kulttuurialan rahoitusta,
- kehittää freelancereiden sosiaaliturvaa,
- lisätä rekrytointien avoimuutta,
- tukea työhyvinvointia ja -urien kestävyyttä,
- sekä tunnistaa monialaiset urapolut osana nykyistä näyttelijän ammattia.

Kyselyjen perusteella suomalainen näyttelijätyö on siirtymässä kohti yhä monimuotoisempaa ja epävarmempaa työelämää. Ammatti on vahvasti kutsumuksellinen, mutta sen harjoittaminen edellyttää yhä useammin useiden työroolien yhdistämistä, jatkuvaa osaamisen kehittämistä sekä kykyä toimia epävarmoissa rakenteissa. Keskeinen haaste tuleville vuosille on se, miten alan rakenteet, rahoitus ja sosiaaliturva pystyvät tukemaan tätä muuttunutta todellisuutta siten, että näyttelijän työ olisi myös taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväksi ammattina.

Raportissa ei ole käsitelty valmistuneiden näyttelijöiden urapolkuja laadullisesti. Raportti ei valaise valmistuneiden näyttelijöiden ja näyttelijäksi opiskelevien kokemuksia siitä, miten ammatti-identiteettiä on koulutuksen aikana ja sen jälkeen rakennettu ja miten sitä rakennetaan. Tämä olisi tarkemman konstruktionistisen tutkimuksen aihe.

Raportissa kysytään näyttelijöiden ja näyttelijäopiskelijoiden kokemuksista tasa-arvosta ja syrjinnästä, mutta mekanismit ja rakenteet, jotka tuottavat ja ylläpitävät epätasa-arvoa, eivät ole raportin kohteena.

Raportissa ei tarkastella teatterialan korkeakoulutuksen rakennetta Suomessa – esimerkiksi sitä, vastaako koulutustarjonnan laajuus ja alueellinen jakautuminen alan työmarkkinoiden tarpeita.

Raportissa ei myöskään paneuduta kulttuurialan kokonaisvaltaisiin vaikutuksiin, jotka puolestaan vaikuttavat näyttelijöiden toimintaedellytyksiin.

Vaikka raportti kuvaa alan murrosta ja kriisiä, jätämme viimeisen sanan toivolle – ja pitkään alalla työskennelleelle näyttelijälle, joka lähettää seuraavat terveiset alalle valmistuville:

Olen itse saanut elää monivaiheisen matkan tähän ammattiin. Olen ollut onnekas ja saan tehdä työtä, jota rakastan. Taide ja kulttuuri ovat laaja kenttä ja toivon että nuoret jaksavat pitää itsensä työkykyisinä ja luovina kaikesta alaa kohtaan tulevasta vastustuksesta huolimatta!! UP52

Lähteet

Dadu, Noora. *Roolitus*. Vastapaino, 2024.

“Esittävän taiteen katsojamäärä nousi noin 36 miljoonaan vuonna 2025”, <https://www.tinfo.fi/fi/Esittavan-taiteen-katsojamaara-nousi-noin-36-miljoonaan-vuonna-2025>. TINFO 18.6.2026. Haettu 25.6.2026.

Helavuori, Hanna ja Mikko Karvinen. “Näyttelijöiden työllistymiskysely 3/2017”. Teatterin tiedotuskeskus TINFO, 2017.

Helavuori, Hanna ja Mikko Karvinen. “Todellisuuksia ja tulevaisuuksia: Valmistuneet näyttelijät ja näyttelijäopiskelijat”. Teatterin tiedotuskeskus TINFO, 2018.

Helavuori, Hanna ja Mikko Karvinen. ”Valta, vastuu, vinoutumat: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esittävässä taiteissa”. <https://www.tinfo.fi/fi/Esittavan-taiteen-katsojamaara-nousi-noin-36-miljoonaan-vuonna-2025>. Teatterin tiedotuskeskus TINFO, 2019.

Huvila, Karoliina. “Oikeus työttömyysturvaan on taattava”, <https://www.teme.fi/fi/oikeus-tyottomyysturvaan-on-taattava/>. TEME 15.3.2026. Haettu 16.3.2026.

“Häirinnän ja työssä kuormittumisen asiakasaloitteinen valvonta vuonna 2023”, https://tyosuojelu.fi/documents/154017715/203855771/TSH_Raportti_Hairinta_ja_tyossa_kuormittuminen2023.pdf/1219f5e8-35ba-983f-f931-0e11579efd6e?t=1716832295705. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 4, 2024. Haettu 7.9.2026.

Jääskeläinen, Nina. “Ammatti muuttui, muuttuiko ammattiliitto? Suomen Näyttelijäliitto ja näyttelijöiden työelämän murros 1990-luvulla”. Pro gradu, Helsingin yliopisto, 2004.

Karttunen, S., Lahtinen, E., Valkama, H. & Leppänen, A. *Ulkomaalaistaustaiset taiteilijat Suomessa. Moninaisuusraportti 2023*. Cuporen verkkojulkaisuja 75. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, 2023.

Lahtinen, E., Ruusuvirta, M., Kautio, T., Rensujeff, K. & Leppänen, A. *Taiteen ja kulttuurin barometri 2024: Taiteilijoiden työn rahoitus ja tuki*. Cuporen verkkojulkaisuja 83. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, 2025.

“Luovien alojen järjestöt: Taide- ja kulttuurialan ammattilaiset jäävät herkästi turvaverkon väliinputoajiksi - merkittäviä kehitysehdotuksia työttömyysturvaan”, <https://www.nayttelijaliitto.fi/ajankohtaista/uutiset/luovien-alojen-jarjestot-taide-ja-kulttuurialan-ammattilaiset-jaavat-herkasti-turvaverkon-valiinputoajiksi-merkittavia/>. Näyttelijäliitto 21.4.2026. Haettu 25.6.2026.

Pesonen, Pia. *Näyttelijä ja muutos. Selvitys näyttelijöiden mielipiteistä ja tunnelmista murrosajan Suomessa*. Teatterikorkeakoulu, 1994.

Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniahio, A. *Taiteen ja kulttuurin barometri 2021: Tulevaisuuden taiteentekijät*. Cuporen verkkojulkaisuja 69. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, 2022.

Ruusuvirta, M., Kanerva, A., Rensujeff, K. & Leppänen, A. *Taiteen ja kulttuurin barometri 2023: Taiteilijan työn monet muodot*. Cuporen verkkojulkaisuja 83. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, 2024.

Saarenmaa, Kaisa. “Snäppiä, podaamista, tokkerointia – vaikuttajat näkyvät nyt myös tilastoissa”, <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/snappia-podaamista-tokkerointia-vaikuttajat-nakyvat-nyt-myo-tilastoissa>. Tilastokeskus. Haettu 23.6.2026.

”Seksuaalinen häirintä on työelämässä edelleen yleistä – useimmat kokeneet asiakkaan tekemää häirintää”, <https://stat.fi/fi/uutinen/seksuaalinen-hairinta-on-tyoelamassa-edelleen-yleista-useimmat-kokeneet-asiakkaan-tekemaa-hairintaa>. Tilastokeskus 25.11.2024. Haettu 7.9.2026.

Stara, L. & Volmari, P. (toim.). *Esittävän taiteen tilastot 2024*. Teatterin tiedotuskeskus TINFO, 2025.

Terho, Henri. “Leikkaukset alkavat näkyä taiteen ja kulttuurin rakenteissa”, <https://www.taike.fi/fi/blogit/leikkaukset-alkavat-nakya-taiteen-ja-kulttuurin-rakenteissa>. Taiteen edistämiskeskus 12.5.2026. Haettu 1.6.2026.

Liitteet

Urapolkuja ja unelmia - urapolut -

Hyvä vastaaja,

Olemme Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ja Teatterin tiedotuskeskus TINFO:n kanssa yhteistyössä laatineet kyselyn *Urapolkuja ja unelmia*, jonka tavoite on selvittää näyttelijöiden moninaisia urapolkuja, kokemusta työelämässä ja työelämän kulkuun vaikuttavia tekijöitä näyttelijöiden kokemusmaailmasta käsin. Koemme, että selvitys on välttämätön tässä muuttuvassa ajassa.

#MeToo-liike, korona-aika, ilmastokriisi, sodat Ukrainassa ja Gazassa, Euroopan militarisoituminen, Suomen kasvava kansainvälistyminen, digitalisaation kasvu, tekoäly ja sekä Suomen että maailman talouden haasteet heijastuvat näyttelijän elämään ja työympäristöihin. Koemme, että näyttelijöiden elämässä tapahtuvien muutosten tunnistaminen ja näyttelijöiden oman äänen kuuleminen on ensisijaisen tärkeää alan kestävän tulevaisuuden rakentamisen ja sen kehittämisen kannalta.

Toivomme lämpimästi, että ehdit vastaamaan kyselyyn. Kysely on mahdollista tallentaa välillä ja jatkaa myöhemmin uudestaan, mutta suosittelemme vastaamaan kerralla.

Urapolkuja ja unelmia - urapolut -kyselyn lisäksi tullaa laatimaan Urapolkuja ja unelmia -unelmat - kysely näyttelijäopiskelijoille. Molemmat kyselyt ja niistä laadittava raportti ovat osa [Kestävä näyttelijä-projektia](#).

Kestävä näyttelijä -hankkeen johtoryhmä, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu ja Teatterin tiedotuskeskus TINFO

Tietosuoja:

Kyselyssä ei tallenneta vastaajien henkilötietoja. Mikäli tällaisia tulisi vastaan, niitä käsitellään asianmukaisesti ja lainmukaisesti. Tämä tarkoittaa, että tiedot tallennetaan, niitä käytetään tarvittaessa ja ne suojataan ulkopuolisilta pääsylvä. Kun tällaiselle tiedolle ei ole enää tarvetta, tiedot hävitetään turvallisesti.

Luottamuksellisuus:

Yksittäisiä vastauksia käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä paljasteta vastausten käsittelijöitä lukuun ottamatta kenellekään muulle ilman vastaajan suostumusta.

Anonyymiyys:

Kyselyyn vastataan julkisen nettilinkin kautta, jolloin vastaajan henkilöllisyyttä ei voida yhdistää hänen antamiinsa vastauksiin. Kyselyn lopputuloksena on raportti, joka on yhteenveto vastauksista. Mikäli raportilla referoidaan avovastauksia, niistä poistetaan sellainen tieto, joka saattaisi paljastaa vastaajan henkilöllisyyden.

Vapaaehtoisuus:

Tähän kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Taustoittavat kysymykset

1. Sukupuoli

- ☐ Mies
- ☐ Nainen
- ☐ Muu
- ☐ En halua määrittää

2. Syntymävuosi

- ☐ 1950
- ☐ 1951
- ☐ 1952
- ☐ 1953
- ☐ 1954
- ☐ 1955
- ☐ 1956
- ☐ 1957
- ☐ 1958
- ☐ 1959
- ☐ 1960
- ☐ 1961
- ☐ 1962
- ☐ 1963
- ☐ 1964
- ☐ 1965
- ☐ 1966
- ☐ 1967
- ☐ 1968

- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009
- ☐ 2010

3. Nykyinen asuinpaikka

- ☐ Ahvenanmaa
- ☐ Etelä-Karjala
- ☐ Etelä-Pohjanmaa
- ☐ Etelä-Savo
- ☐ Kainuu
- ☐ Kanta-Häme
- ☐ Keski-Pohjanmaa
- ☐ Keski-Suomi
- ☐ Kymenlaakso
- ☐ Lappi
- ☐ Pirkanmaa
- ☐ Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Karjala
- ☐ Pohjois-Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Savo
- ☐ Päijät-Häme
- ☐ Satakunta
- ☐ Uusimaa (pääkaupunkiseutu: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen)
- ☐ Uusimaa (muu)

- ☐ Varsinais-Suomi
- ☐ Asun ulkomailla

4. Jos asut ulkomailla, missä?

5. Pääasiallinen työskentelyalueesi vastaushetkellä

- ☐ Ahvenanmaa
- ☐ Etelä-Karjala
- ☐ Etelä-Pohjanmaa
- ☐ Etelä-Savo
- ☐ Kainuu
- ☐ Kanta-Häme
- ☐ Keski-Pohjanmaa
- ☐ Keski-Suomi
- ☐ Kymenlaakso
- ☐ Lappi
- ☐ Pirkanmaa
- ☐ Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Karjala
- ☐ Pohjois-Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Savo
- ☐ Päijät-Häme
- ☐ Satakunta
- ☐ Uusimaa (pääkaupunkiseutu: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen)
- ☐ Uusimaa (muu)
- ☐ Varsinais-Suomi
- ☐ Työskentelen ulkomailla

6. Jos työskentelet ulkomailla, missä?

Koulutus

7. Opiskelupaikka

- ☐ Näty (Tampereen yliopisto)
- ☐ Teatterikorkeakoulu, näyttelijäntyön/-taiteen koulutusohjelma
- ☐ Teaterhögskolan, utbildningsprogrammet i skådespelarkonst
- ☐ Suomessa muualla, missä?

- ☐ Ulkomailla, missä?

8. Opintojen aloitusvuosi

24.10.2025: Lisätty valikon loppuun vaihtoehto "ennen vuotta 1995".

- ☐ 1995
- ☐ 1996
- ☐ 1997
- ☐ 1998
- ☐ 1999
- ☐ 2000
- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009
- ☐ 2010
- ☐ 2011

- ☐ 2012
- ☐ 2013
- ☐ 2014
- ☐ 2015
- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☐ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ 2021
- ☐ 2022
- ☐ 2023
- ☐ 2024
- ☐ ennen vuotta 1995

9. Valmistumisvuosi

24.10.2025: Lisätty valikon loppuun vaihtoehto "ennen vuotta 1995".

- ☐ 1995
- ☐ 1996
- ☐ 1997
- ☐ 1998
- ☐ 1999
- ☐ 2000
- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009

- ☐ 2010
- ☐ 2011
- ☐ 2012
- ☐ 2013
- ☐ 2014
- ☐ 2015
- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☐ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ 2021
- ☐ 2022
- ☐ 2023
- ☐ 2024
- ☐ 2025
- ☐ ennen vuotta 1995

10. Onko sinulla aiempia tutkintoja ennen näyttelijänopintoja?

Tutkinnolla tarkoitetaan perus- ja toisen asteen (peruskoulu, lukio, ammattikoulu) jälkeistä alempaa tai ylem্পää korkeakoulututkintoa.

- ☐ Kyllä, mitä? _____
- ☐ Ei

11. Suoritatko parhaillaan tai onko sinulla uusia tutkintoja maisteriksi valmistumisesi jälkeen?

- ☐ Kyllä, mitä? _____
- ☐ Ei

12. Oletko osallistunut näyttelijän ammattiisi liittyvään koulutukseen valmistumisesi jälkeen?

Voit mainita kaikki tai vähintään kolme tärkeintä kurssia tai koulutusta näyttelijän työtehtävien kannalta.

☐ Kyllä, mihin? _____

☐ Ei

Työllistyminen vuosina 2024-2025

13. Miten työllistyt vuosien 2024-2025 aikana?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

☐ Työllistyin näyttelijänä.

☐ Työllistyin teatteri-, media- ja kulttuurialalla muissa tehtävissä kuin näyttelijänä, missä? _____

☐ Työllistyin muulla alalla, millä? _____

☐ Olin työtön.

☐ Olin opiskelemassa/opiskelija.

☐ Olin perhevapaalla (äitiys-, isyys-, vanhempain- ja hoitovapaa).

☐ Muu, mikä? _____

14. Missä työskentelit vuosien 2024-2025 aikana?

Arvioi työnteokoasi ajankäytön mukaan seuraavissa vaihtoehdoissa.

(1) Suomen Kansallisteatteri sekä valtionosuusjärjestelmän (VOS) piirin kuuluvat suuret ja keskisuuret teatterit (kaupunginteatterit, maakuntateatterit ymv.)

(2) VOS:n piiriin kuuluvat ryhmät ja pienteatterit, tanssiryhmät ja tuotantokeskukset, sirkusryhmät (esim. Q-teatteri, Ryhmäteatteri, Kapsäkki, Rakastajat, Raatikko, WHS)

(3) VOS:n ulkopuoliset ammattiteatterit ja -ryhmät (esim. Studio Total, WAUHAUS, Koko-teatteri, Vaara-kollektiivi, Akseli Klonk)

(4) Esim. itsenäiset rekisteröimättömät ryhmät, taiteelliset kollektiivit

	Ei ollenkaan	Jonkin verran	Paljon
Kaupunginteattereissa ja vastaavissa (1)	☐	☐	☐
Ryhmämuotoisissa ja muissa ammattiteattereissa (2)	☐	☐	☐
Vapaissa ammattiteattereissa ja - ryhmissä (3)	☐	☐	☐

	Ei ollenkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon
Palkkatyöstä (osa-aikainen työ sopimus)	☐	☐	☐	☐
Apurahasta/-rahoista	☐	☐	☐	☐
Yrittäjätulosta (sis. laskutuspalveluiden kautta saadut tulot)	☐	☐	☐	☐
Opintotuesta (päätoiminen opiskelija)	☐	☐	☐	☐
Vanhempainpäivärahasta (äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainraha)	☐	☐	☐	☐
Ansiosidonnaisesta päivärahasta	☐	☐	☐	☐
Sovitetusta päivärahasta	☐	☐	☐	☐
Kelan päivärahasta	☐	☐	☐	☐
Työkyvyttömyyseläkkeestä	☐	☐	☐	☐
Muusta lähteestä, mistä?	☐	☐	☐	☐
Muusta työstä kuin näyttelijäntyöstä, mistä?	☐	☐	☐	☐

21. Oletko tehnyt kaupallista yhteistyötä hankkiaksesi lisäansioita?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

Työura ja liikkuvuus

22. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten tähänastisen työurasi kokonaisuutta?

Valitse yksi annetuista vaihtoehtoista.

- ☐ Yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa valmistumisesta lähtien.
- ☐ Yrittäjänä valmistumisesta lähtien.

- ☐ Yhtäjaksoinen työura, useita eri työnantajia, määräaikaishuutoja, toimeksiantoja tai työskentelyä apurahalla. Ei juuri katkoksia.
- ☐ Katkoksia työuralla, vaihtuvia työnantajia ja tehtäviä, palkatonta työtä tai opiskelua.
- ☐ Työttömyyttä, jota satunnaiset määräaikaishuudet, harjoittelut sekä keikka- tai freelancetyöt pilkkovat.
- ☐ Pääasiassa työvoiman ulkopuolella: esim. päätoimista opiskelua ja/tai vanhempainvapaata valtaosan ajasta.
- ☐ Vastavalmistunut, ei vielä merkittävää työuraa teatteri-, media- ja kulttuurialalla.
- ☐ Joku muu, mikä? _____

23. Arvioi edellisen kysymyksen vaihtoehtoja, kuinka paljon ne ovat työllistäneet sinua koko tähänastisen työuran aikana.

1 = Ei ollenkaan

5 = Työllistänyt merkittävästi tai pääasiallisesti

1

24. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten työuraasi maantieteellisesti?

Valitse yksi annetuista vaihtoehtoista.

- ☐ Olen työskennellyt pääosin pääkaupunkiseudulla
- ☐ Olen työskennellyt useammalla alueella ja/tai paikkakunnalla, missä? _____
- ☐ Olen työskennellyt pääosin yhdellä alueella ja/tai paikkakunnalla, missä? _____
- ☐ Olen työskennellyt pääosin ulkomailla

25. Onko sinulla useampi asuinpaikka tai tarvitsetko pitkäaikaisia lisämajoituspaikkoja useassa paikassa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Työura ja koulutus

26. Arvioi koulutustasi suhteessa työuraasi seuraavien väittämien perusteella.

	Täysin eri mieltä	Hieman eri mieltä	Hieman samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Työelämä arvostaa tutkintoani.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus antoi hyvät valmiudet työelämään.	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkintoni on avannut monia työllistymismahdollisuuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus valmisti hyvin freelancer-työelämään.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus valmisti hyvin yrittäjyyteen.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus opetti valmiuksia taiteen opettamisen soveltamiseen myös taiteen ulkopuolella.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus innosti kouluttautumaan edelleen maisteriksi valmistumisen jälkeen.	☐	☐	☐	☐	☐

27. Miten tyytyväinen olet kokonaisuudessaan suorittamaasi tutkintoon tähänastisen työurasi kannalta?

- ☐ Erittäin tyytymätön
☐ Tyytymätön
☐ Tyytyväinen
☐ Erittäin tyytyväinen
☐ En osaa sanoa

28. Perustele vastauksesi, miksi?

29. Jos sinulla oli/on ollut valmistumisesi jälkeen vaikeuksia työllistyä, arvioi miten seuraavat seikat vaikuttivat/ovat vaikuttaneet työtilanteeseesi.

	Erittäin vähän	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Työkokemuksen puute	☐	☐	☐	☐	☐
Suhdeverkostojen puute	☐	☐	☐	☐	☐
Alan työmarkkinatilanne yleisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Alueellinen työmarkkinatilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Katkot määräaikaissa työsuhteissa	☐	☐	☐	☐	☐
Puutteellinen työelämätietous	☐	☐	☐	☐	☐
Puutteellinen tieto yrittäjyydestä	☐	☐	☐	☐	☐
Epävarmuus omasta osaamisesta	☐	☐	☐	☐	☐
Sukupuoli	☐	☐	☐	☐	☐
Perheeseen tai muuhun elämäntilanteeseen liittyvä syy	☐	☐	☐	☐	☐
Joku muu syy, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

30. Minkälaisia jatkokouluttautumisen mahdollisuuksia toivot Teatterikorkeakoulun tarjontaan?

Saavutettavuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja epäasiallinen kohtelu työelämässä

31. Oletko kokenut, että työyhteisöissäsi on toimittu tietoisesti ja toimivasti sukupuolien tasa-arvon edistämiseksi viimeisen kolmen vuoden aikana?

- ☐ Kyllä, aina
- ☐ Kyllä, useimmiten
- ☐ Joskus
- ☐ Harvoin
- ☐ Ei koskaan
- ☐ En osaa sanoa

32. Oletko itse kokenut tai todistanut kollegaan kohdistuvaa syrjintää ja/tai häirintää työelämässä tai työhön-/tehtäväänottotilanteissa viimeisen kolmen vuoden aikana?

- ☐ Kyllä, usein
- ☐ Kyllä, muutamia tapauksia on ollut
- ☐ Harvoin
- ☐ En koskaan

33. Oletko kokenut, että työympäristöissäsi olisi toimittu sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuvan syrjinnän ennaltaehkäisemiseksi viimeisen kolmen vuoden aikana?

- ☐ Kyllä, aina

42. Missä eri alojen työtehtävissä työskennellessäsi olet havainnut näyttelijän ammattiosaamisen ja asiantuntijuuden hyödylliseksi? Kerro halutessasi esimerkki työtehtävästä.

43. Sana on vapaa. Voit käyttää tätä tilaa kommentoimiseen tai esim. tarkentaaksesi ja täydentääksesi mitä tahansa vastaustasi.

Urapolkuja ja unelmia - unelmat -

Hyvä vastaaja,

Olemme Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ja Teatterin tiedotuskeskus TINFO:n kanssa yhteistyössä laatineet kyselyn *Urapolkuja ja unelmia*, jonka tavoite on selvittää näyttelijöiden moninaisia urapolkuja, kokemusta työelämässä ja työelämän kulkuun vaikuttavia tekijöitä näyttelijöiden kokemusmaailmasta käsin. Samalla haluamme kartoittaa näyttelijäopiskelijoiden tulevaisuuden visioita ja kokemuksia opiskelijana kestävyyden näkökulmasta. Koemme, että selvitys on välttämätön tässä muuttuvassa ajassa.

#MeToo-liike, korona-aika, ilmastokriisi, sodat Ukrainassa ja Gazassa, Euroopan militarisoituminen, Suomen kasvava kansainvälistyminen, digitalisaation kasvu, tekoäly ja sekä Suomen että maailman talouden haasteet heijastuvat näyttelijän elämään ja työympäristöihin. Koemme, että näyttelijöiden elämissä tapahtuvien muutosten tunnistaminen ja näyttelijöiden oman äänen kuuleminen on ensisijaisen tärkeää alan kestävän tulevaisuuden rakentamisen ja sen kehittämisen kannalta.

Toivomme lämpimästi, että ehdit vastata kyselyyn. Kysely on mahdollista tallentaa välillä ja jatkaa myöhemmin uudestaan, mutta suosittelemme vastaamaan kerralla.

Urapolkuja ja unelmia - unelmat-kyselyn lisäksi tehdään *Urapolkuja ja unelmia -urapolut*-kysely jo ammatissa oleville näyttelijöille. Molemmat kyselyt ja niistä laadittava raportti ovat osa [Kestävä näyttelijä-projektia](#).

Kestävä näyttelijä -hankkeen johtoryhmä, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu ja Teatterin tiedotuskeskus TINFO

Tietosuoja:

Kyselyssä ei tallenneta vastaajien henkilötietoja. Mikäli tällaisia tulisi vastaan, niitä käsitellään asianmukaisesti ja lainmukaisesti. Tämä tarkoittaa, että tiedot tallennetaan, niitä käytetään tarvittaessa ja ne suojataan ulkopuolisilta pääsylvä. Kun tällaiselle tiedolle ei ole enää tarvetta, tiedot hävitetään turvallisesti.

Luottamuksellisuus:

Yksittäisiä vastauksia käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä paljasteta vastausten käsittelijöitä lukuun ottamatta kenellekään muulle ilman vastaajan suostumusta.

Anonyymiys:

Kyselyyn vastataan julkisen nettilinkin kautta, jolloin vastaajan henkilöllisyyttä ei voida yhdistää hänen antamiinsa vastauksiin. Kyselyn lopputuloksena on raportti, joka on yhteenveto vastauksista. Mikäli raportilla referoidaan avovastauksia, niistä poistetaan sellainen tieto, joka

saattaisi paljastaa vastaajan henkilöllisyyden.

Vapaaehtoisuus:

Tähän kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Näyttelijänä tulevaisuudessa

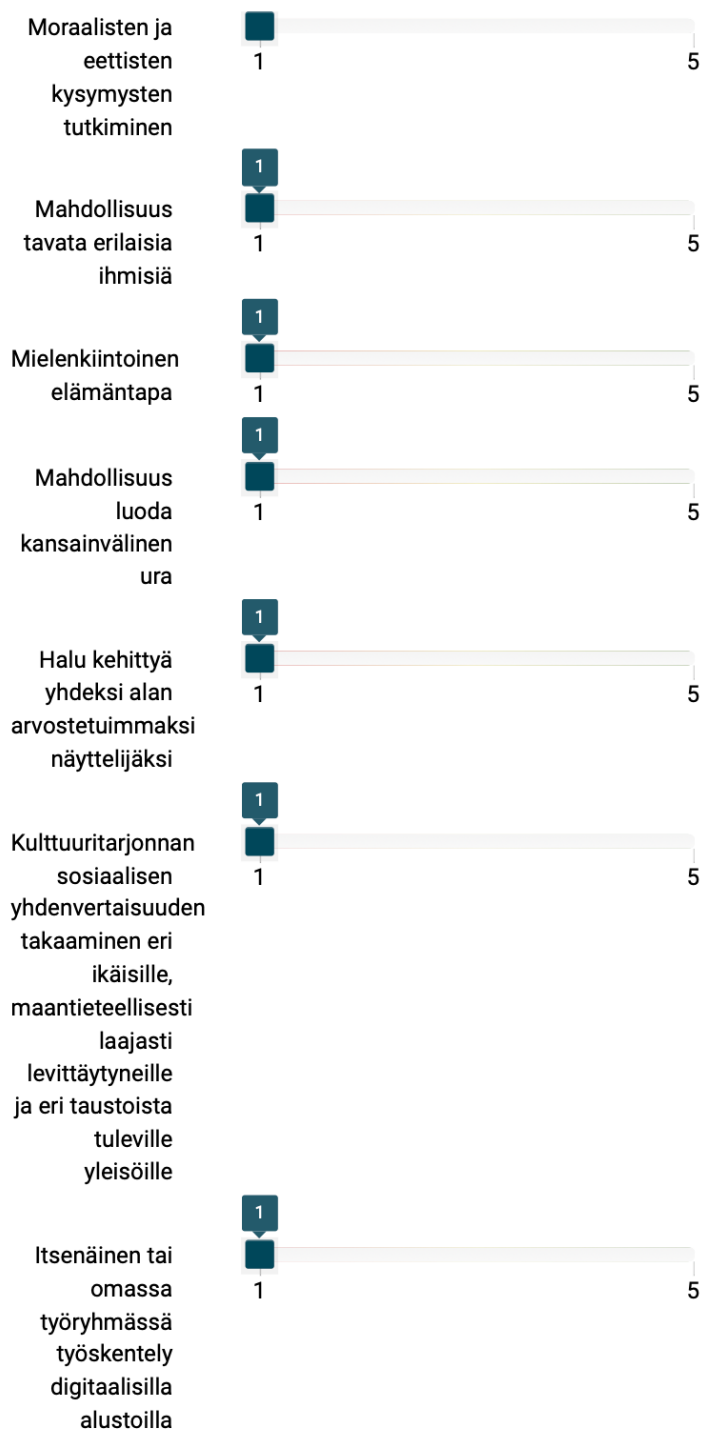
1. Arvioi seuraavia väittämiä sen mukaan, kuinka paljon ne motivoivat sinua opiskelemaan alalle.

1 = Ei tärkeä

5 = Erittäin tärkeä

2. Missä haluaisit työskennellä valmistumisesi jälkeen?

	Ei kiinnosta lainkaan	Kiinnostaa vain vähän	Kiinnostaa jonkin verran	Kiinnostaa paljon	Kiinnostaa erittäin paljon
Ruotsinkielisissä teattereissa ja teatteriryhmissä (ei ruotsi äidinkielenä)	☐	☐	☐	☐	☐
Suomenkielisissä teattereissa ja/tai teatteriryhmissä (ei suomi äidinkielenä)	☐	☐	☐	☐	☐
Muunkielisissä teattereissa ja/tai teatteriryhmissä	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimaisessa ryhmässä, joka suuntautuu kansainvälisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Monikansallisissa ryhmissä tai tuotannoissa ulkomailla	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaisessa kiinteässä ammattiteatterissa	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaisissa elokuva- ja tv-tuotannoissa ulkomailla	☐	☐	☐	☐	☐
Joissain muualla, missä?	☐	☐	☐	☐	☐

3. Millä seuraavista alueista haluaisit näyttelijänä erityisesti työskennellä tulevaisuudessa?

	Ei kiinnosta lainkaan	Kiinnostaa vain vähän	Kiinnostaa jonkin verran	Kiinnostaa paljon	Kiinnostaa erittäin paljon
Perinteinen puhe- ja draamateatteri	☐	☐	☐	☐	☐
Nykyteatteri ja -esitykset	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkiteatteri tai ooppera	☐	☐	☐	☐	☐
Esitystaide (live art, performanssi jne.)	☐	☐	☐	☐	☐
Televisiosarjat	☐	☐	☐	☐	☐
Elokuva	☐	☐	☐	☐	☐
Sirkus	☐	☐	☐	☐	☐
Tanssitaide	☐	☐	☐	☐	☐

	Ei ollenkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon
Säännölliset kuukausitulot	☐	☐	☐	☐	☐
Olla tunnettu näyttelijä	☐	☐	☐	☐	☐
Toteuttaa omaa taiteellista näkemystäni	☐	☐	☐	☐	☐
Olla mahdollisimman monialainen näyttelijä	☐	☐	☐	☐	☐
Toteuttaa ohjaajan tai käsikirjoittajan näkemystä parhaalla mahdollisella tavalla	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulua yhteisöön, jolla on mahdollisimman samanlainen näkemys taiteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Ansaita mahdollisimman paljon rahaa turvatakseni elintason perheelleni tai itselleni	☐	☐	☐	☐	☐
Luoda uutta yhdessä, uusin menetelmin	☐	☐	☐	☐	☐
Uudistaa teatteritaidetta ja kokeilla uusia ilmaisumahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Erikoistua tiettyyn taiteen tekemisen tapaan tai muotoon	☐	☐	☐	☐	☐
Erikoistua teatterin tai näyttelijäntyön asiantuntijana	☐	☐	☐	☐	☐
Hioa näyttelijäntyötäni taidollisesti mestarilliseksi	☐	☐	☐	☐	☐
Kehittyä muissa teatterin tehtävissä, esim. ohjaajana, käsikirjoittajana, johtajana jne.	☐	☐	☐	☐	☐
Toimia kansainvälisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Viedä taidetta perinteisten teatteritilojen ulkopuolelle sinne, missä sitä ei vielä ole, mutta jossa sitä tarvitaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kohdata muiden alojen työntekijöitä ja soveltaa osaamistani heidän auttamiseensa tai oppimiseensa	☐	☐	☐	☐	☐
Kokeilla kaikkea	☐	☐	☐	☐	☐

	Ei ollenkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon
Johtaa muiden työtä tai mahdollistaa muiden työllistyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaus	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikuttaa taiteellani ihmisten hyvinvointiin ja tasavertaisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikuttaa yhteiskunnallisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Palvella tiettyä ideologiaa tai uskomusjärjestelmää	☐	☐	☐	☐	☐
Tehdä mitä vain mitä tarjotaan	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Mikä seuraavista ansaintatavoista olisi sinusta paras ammattielämässäsi?

Voit valita annetuista vaihtoehtoista vain kolme. Laita nämä kolme valintaasi tärkeysjärjestykseen (1=tärkein)

	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Päätoiminen, pitkäaikainen palkkatyö	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Osa- tai määräaikainen työ	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Apurahatyöskentely	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Residenssityöskentely	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Taiteilijapalkka	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Kansalaispalkka / perustulo	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Palkkatuettu työ	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
Yrittäjätulo	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
	☐ 1

Ihan millainen palkkasuhde tahansa, kunhan saan kohtuullista palkkaa	☐ 2
	☐ 3
Muu	☐ 1
	☐ 2
	☐ 3

7. Jos vastasit edelliseen "muu", mikä?

8. Millaisessa työsuhteessa työskentelisit näyttelijänä mieluiten valmistuttuasi?

	Ei kiinnosta lainkaan	Kiinnostaa vain vähän	Kiinnostaa jonkin verran	Kiinnostaa paljon	Kiinnostaa erittäin paljon
Toistaiseksi voimassa oleva tehtävä (ns. kiinnitys)	☐	☐	☐	☐	☐
Määräaikainen tehtävä, 1 vuosi	☐	☐	☐	☐	☐
Määräaikainen tehtävä, 2-3 vuotta	☐	☐	☐	☐	☐
Vierailija	☐	☐	☐	☐	☐
Freelancer	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjä	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

Näyttelijäntaiteen taso (koulutus ja työtehtävät) sekä teatterin tulevaisuus

9. Näkemyksesi näyttelijäntaiteen korkeakoulutuksesta Suomessa.

Arvioi koulutusta suhteessa siihen, mitä arvelet tarvitsevasi työelämässäsi tulevaisuudessa.

- ☐ Hyvin heikkoa
- ☐ Heikkoa
- ☐ Tyydyttävää
- ☐ Hyvää
- ☐ Erittäin hyvää

10. Perustele vastauksesi.

11. Onko näyttelijöiden opiskelu korkeakouluasteella mielestäsi edellytys sille, että tulee hyväksi näyttelijäksi?

- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Jonkin verran eri mieltä
- ☐ Jonkin verran samaa mieltä
- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ En osaa sanoa

12. Jos vastasit edelliseen olevasi jonkin verran tai täysin eri mieltä, kerro miksi?

13. Miten arvioisit suomalaisen näyttelijäntaiteen tasoa seuraavissa esimerkeissä?

- (1) Suomen Kansallisteatteri sekä valtionosuusjärjestelmän (VOS) piiriin kuuluvat suuret ja keski-suuret teatterit (kaupunginteatterit, maakuntateatterit ymv.)
- (2) VOS:n piiriin kuuluvat ryhmät ja pienteatteerit, tanssiryhmät ja tuotantokeskukset, sirkusryhmät (esim. Q-teatteri, Ryhmäteatteri, Kapsäkki, Rakastajat, Raatikko, WHS)
- (3) VOS:n ulkopuoliset ammattiteatterit ja -ryhmät (esim. Studio Total, WAUHAUS, Koko-teatteri, Vaara-kollektiivi, Akseli Klonk)
- (4) Esim. itsenäiset rekisteröimättömät ryhmät, taiteelliset kollektiivit

	Erittäin huono	Huono	Keskinkertainen	Hyvä	Erittäin hyvä	En osaa sanoa
Kaupunginteatterit ja vastaavat ⁽¹⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmämuotoiset ja muut ammattiteatterit ⁽²⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaat ammattiteatterit ja -ryhmät ⁽³⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Produktiokohtaiset tai omat työryhmät ⁽⁴⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Televisiosarjat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pitkät elokuvat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuunnelmat	☐	☐	☐	☐	☐	☐

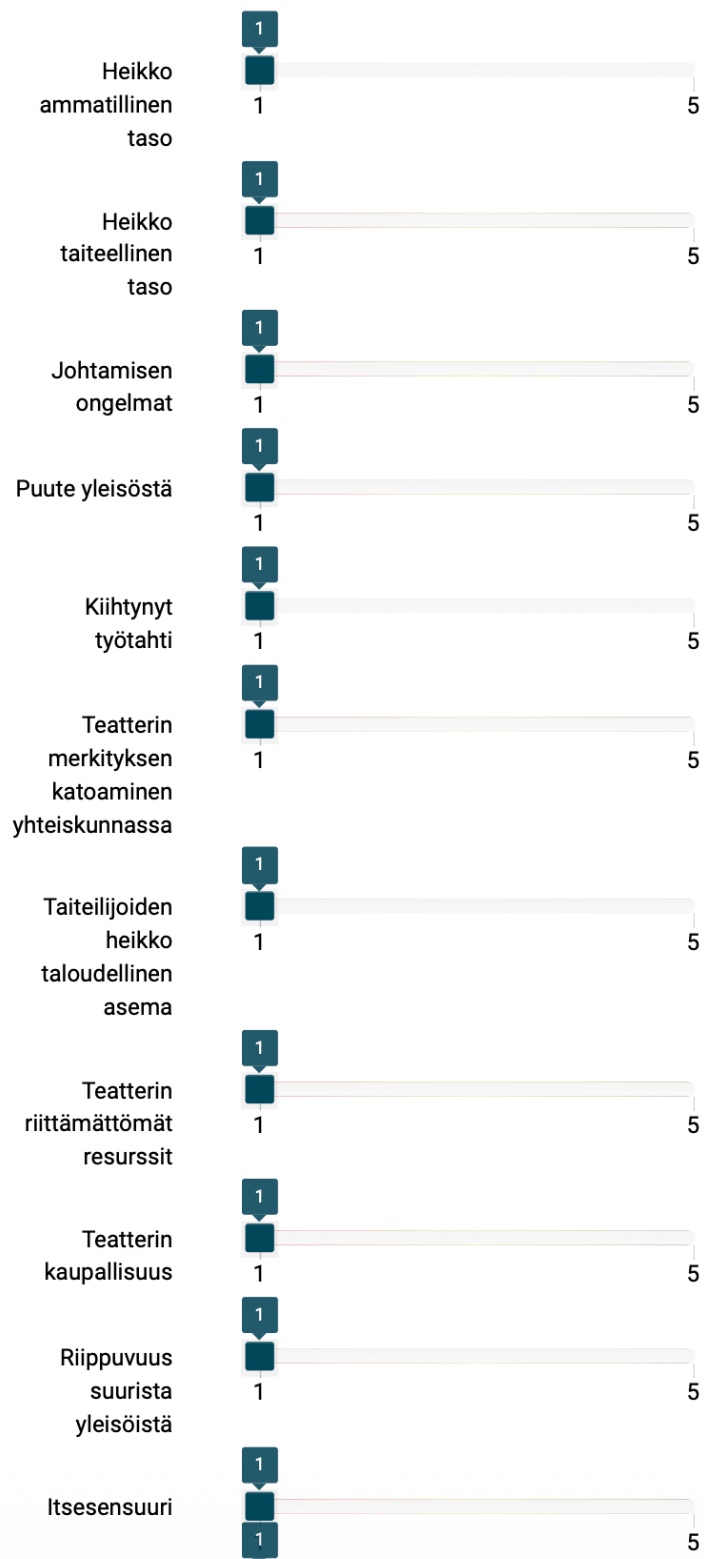
14. Kuinka optimistinen tai pessimistinen olet yleisesti ottaen suomalaisen teatterin tulevaisuuden suhteen?

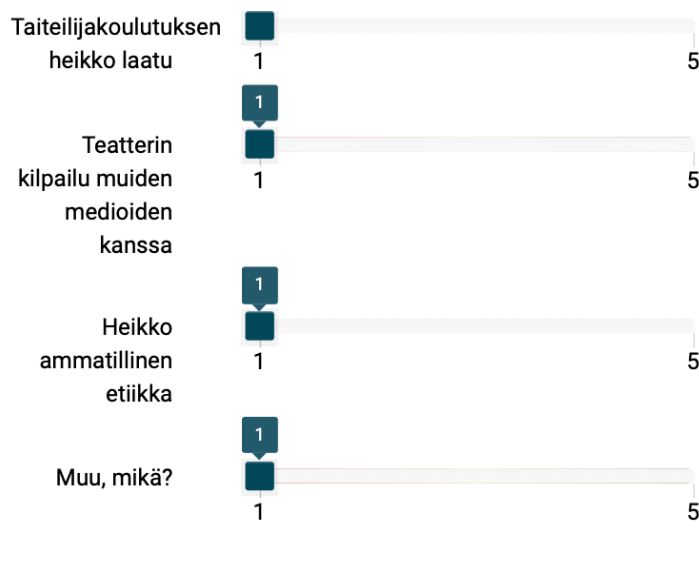
- ☐ Erittäin pessimistinen
- ☐ Pessimistinen
- ☐ En optimistinen enkä pessimistinen
- ☐ Optimistinen
- ☐ Erittäin optimistinen
- ☐ En osaa sanoa

15. Mitkä ovat mielestäsi teatterin suurimmat ongelmat Suomessa? Arvioi, kuinka suuren uhan seuraavat väittämät mielestäsi aiheuttavat.

1 = Ei uhkaa

5 = Erittäin suuri uhka

16. Kuinka usein keskimäärin seuraat vapaa-ajallasi näyttelijäntaidetta seuraavien välineiden tai muotojen kautta?

(1) Suomen Kansallisteatteri sekä valtionosuusjärjestelmän (VOS) piiriin kuuluvat suuret ja keski-suuret teatterit (kaupunginteatterit, maakuntateatterit ymv.)

(2) VOS:n piiriin kuuluvat ryhmät ja pienteatterit, tanssiryhmät ja tuotantokeskukset, sirkusryhmät (esim. Q-teatteri, Ryhmäteatteri, Kapsäkki, Rakastajat, Raatikko, WHS)

(3) VOS:n ulkopuoliset ammattiteatterit ja -ryhmät (esim. Studio Total, WAUHAUS, Koko-teatteri, Vaara-kollektiivi, Akseli Klonk)

(4) Esim. itsenäiset rekisteröimättömät ryhmät, taiteelliset kollektiivit

	En koskaan	Muutaman kerran vuodessa	Kuukausittain	Viikoittain	Päivittäin
Kaupunginteatterit ja vastaavat (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmämuotoiset ja muut ammattiteatterit (2)	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaat ammattiteatterit ja -ryhmät (3)	☐	☐	☐	☐	☐
Produktiokohtaiset tai muut työryhmät (4)	☐	☐	☐	☐	☐
Esitys- ja performanssitaide	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimaiset elokuvat (elokuvateatteri)	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimaiset elokuvat (muut jakelumuodot)	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaiset elokuvat (elokuvateatteri)	☐	☐	☐	☐	☐

	En koskaan	Muutaman kerran vuodessa	Kuukausittain	Viikoittain	Päivittäin
Ulkomaiset elokuvat (muut jakelumuodot)	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimaiset tv-sarjat	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaiset tv-sarjat	☐	☐	☐	☐	☐
Kuunnelmat	☐	☐	☐	☐	☐
Internet (YouTube, sosiaalinen media, muut)	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? 	☐	☐	☐	☐	☐

Saavutettavuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja epäasiallinen kohtelu opiskeluaikana

17. Oletko kokenut, että oppilaitoksessasi on opiskeluaikanasasi toimittu tietoisesti ja toimivasti sukupuolien tasa-arvon edistämiseksi?

- ☐ Kyllä, aina
- ☐ Kyllä, useimmiten
- ☐ Joskus
- ☐ Harvoin
- ☐ En koskaan
- ☐ En osaa sanoa

18. Oletko itse kokenut tai todistanut kollegaan kohdistuvaa syrjintää ja/tai häirintää opiskeluaikanasasi oppilaitoksessa?

- ☐ Kyllä, usein
- ☐ Kyllä, muutamia tapauksia on ollut
- ☐ Harvoin
- ☐ En koskaan
- ☐ En osaa sanoa

19. Oletko kokenut, että oppilaitoksessasi on toimittu sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuvan syrjinnän ennaltaehkäisemiseksi?

- ☐ Kyllä, aina
☐ Kyllä, useimmiten
☐ Joskus
☐ Harvoin
☐ En koskaan
☐ En osaa sanoa

20. Miten yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on opiskeluaikanasasi toteutunut oppilaitoksessasi kun kyseessä ovat...

	Huonosti	Vaihdellen	Hyvin	En osaa sanoa
Eri ikäiset	☐	☐	☐	☐
Eri sukupuolet	☐	☐	☐	☐
Seksuaalivähemmistöt	☐	☐	☐	☐
Vammaiset	☐	☐	☐	☐
Kielivähemmistöt	☐	☐	☐	☐

21. Identifioitko itsesi osaksi johonkin edellisen kysymyksen ryhmistä: seksuaalivähemmistöt, vammaiset, kielivähemmistöt?

- ☐ Kyllä
☐ En
☐ En osaa sanoa

22. Miten hyvin mielestäsi eri vähemmistöryhmien representaatio roolituksessa toteutuu *alalla yleisesti*?

- ☐ Useimmiten hyvin
☐ Joskus hyvin
☐ Harvoin hyvin

☐ Ei koskaan hyvin

☐ En osaa sanoa

23. Miten digitaaliset laitteet (esim. älylaitteet) ja alustat esim. sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram, X, TikTok, LinkedIn, ym.) ovat tukeneet sinua opiskellessasi ammattiin vai ovatko ne mahdollisesti tuottaneet haittaa?

Näyttelijän kestävyys

24. Mitä sinulle tarkoittaa näyttelijän kestävyys?

25. Mitä kestävyyttä tukeneita työvälineitä olet näyttelijänä saanut opiskeluaikana koulutuksesi yhteydessä?

Taustoittavat kysymykset

Lopuksi esitämme vielä viimeisen kysymysryppään niin sanottuja taustakysymyksiä. Mitään näistä

kysymyksistä ei käytetä siihen, että sinut tai kukaan muu tutkimukseen osallistuva voitaisiin tunnistaa kyselystä vastausten perusteella.

26. Sukupuoli

- ☐ Mies
- ☐ Nainen
- ☐ Muu
- ☐ En halua määrittää

27. Syntymävuosi

- ☐ 1960
- ☐ 1961
- ☐ 1962
- ☐ 1963
- ☐ 1964
- ☐ 1965
- ☐ 1966
- ☐ 1967
- ☐ 1968
- ☐ 1969
- ☐ 1970
- ☐ 1971
- ☐ 1972
- ☐ 1973
- ☐ 1974
- ☐ 1975
- ☐ 1976
- ☐ 1977
- ☐ 1978
- ☐ 1979
- ☐ 1980

- ☐ 1981
- ☐ 1982
- ☐ 1983
- ☐ 1984
- ☐ 1985
- ☐ 1986
- ☐ 1987
- ☐ 1988
- ☐ 1989
- ☐ 1990
- ☐ 1991
- ☐ 1992
- ☐ 1993
- ☐ 1994
- ☐ 1995
- ☐ 1996
- ☐ 1997
- ☐ 1998
- ☐ 1999
- ☐ 2000
- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006
- ☐ 2007
- ☐ 2008
- ☐ 2009
- ☐ 2010

28. Oletko suomalainen vai ulkomaalainen opiskelija?

- ☐ Suomalainen
- ☐ Ulkomaalainen tutkinto-opiskelija
- ☐ Ulkomaalainen vaihto-opiskelija

29. Missä yliopistossa opiskelet parhaillaan?

- ☐ Tampereen yliopisto
- ☐ Teatterikorkeakoulu (suomenkielinen)
- ☐ Teatterikorkeakoulu (ruotsinkielinen)

30. Millä vuosikurssilla opiskelet parhaillaan?

- ☐ 1. vuosikurssi
- ☐ 2. vuosikurssi
- ☐ 3. vuosikurssi
- ☐ 4. Vuosikurssi (MA)
- ☐ 5. vuosikurssi tai yli (MA)

31. Oletko suorittanut muita ammatillisia tutkintoja ennen näyttelijäopintojasi?

Tutkinto voi olla miltä alalta tahansa. Tutkinnolla tarkoitetaan koulutusohjelmaa, josta saa virallisen tutkintotodistuksen (ei kursseja tai koulutuksia yms.).

- ☐ Kyllä
- ☐ En

32. Jos vastasit kyllä, kirjoita kenttään tutkinnon nimi ja oppilaitos, jossa opiskelit.

Suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot vuonna 2023 olivat keskimäärin 46 051 €/kotitalous. (Lähde: Tilastokeskus)

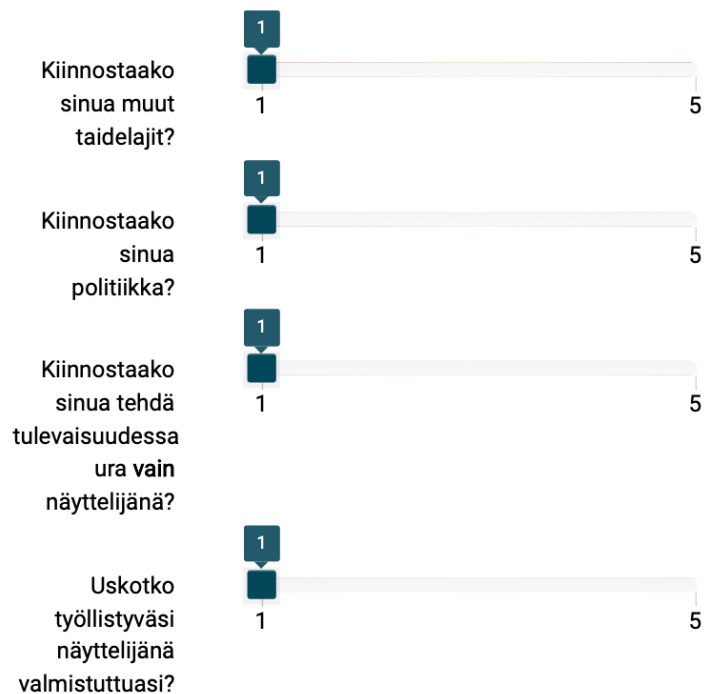
- ☐ Reilusti keskitason alapuolella
- ☐ Keskitason alapuolella
- ☐ Keskitasoa
- ☐ Keskitason yläpuolella
- ☐ Reilusti keskitason yläpuolella

34. Kiinnostukset ja uranäkymät

Arvio kysymyksiä asteikolla, jossa

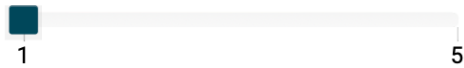
1 = Ei ollenkaan, en usko ollenkaan

5 = Erittäin paljon, uskon täysin varmasti

1

Uskotko
pystyväsi
elättämään
itsesi (ja
perheesi)
pelkästään
näyttelijän
ammatilla?

35. Miten opiskelu ja opiskeluajan kokemukset ovat vaikuttaneet suhtautumiseesi näyttelijän ammattiin tällä hetkellä?

- ☐ Minulle on vahvistunut tunne, että haluan ehdottomasti työskennellä näyttelijänä.
- ☐ En ole vielä täysin varma, onko näyttelijän ammatti juuri sitä, mitä haluan tehdä tulevaisuudessa.
- ☐ Olen tullut tulokseen, että en halua työskennellä näyttelijänä.

36. Sana on vapaa. Voit halutessasi kirjoittaa tähän kyselyn herättämiä ajatuksiasi tai vaikkapa mielipiteesi näyttelijäntaiteen/teatterin tulevaisuudesta.
